

Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen (FRPG)

Verslag van de openbare raadpleging over het ontwerpprogramma 2023-2027

Evaluatie van de ontvangen opmerkingen en voorstellen tot aanpassing van het programma

Publicatiedatum: 3 april 2024

Het Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen (FRPG) maakt deel uit van het Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN) en wordt gecoördineerd door de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

Het FRPG omvat enerzijds federale acties (aangeduid met de afkorting 'Fed.'), die door de federale overheid worden uitgevoerd, en anderzijds nationale acties (aangeduid met de afkorting 'Bel.'), die de federale en gewestelijke overheden gezamenlijk uitvoeren.

Van 17 januari tot en met 20 maart 2022 werd een openbare raadpleging georganiseerd over het ontwerpprogramma voor de periode 2023-2027. Dit verslag geeft een overzicht van de commentaren en bezorgdheden die geuit werden door burgers en betrokken organisaties. De dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten heeft de ontvangen reacties geëvalueerd en waar mogelijk beantwoord in dit verslag.

Op basis van deze analyse werd het ontwerpprogramma verder verbeterd in overleg met de bevoegde overheidsdiensten (via de NAPAN Taskforce), de stakeholders (via de NAPAN Adviesraad) en de bevoegde federale kabinetten (via het Strategisch Comité van het FRPG, waarin de kabinetten Volksgezondheid, Landbouw, Leefmilieu, Economie en Werk zijn vertegenwoordigd). Het afgewerkte programma 2023-2027 werd op 21 december 2023 formeel goedgekeurd in de vorm van een koninklijk besluit, dat op Fytoweb beschikbaar is via de volgende link:

<https://fytoweb.be/nl/wetgeving/gewasbescherming/federaal-reductieplan-voor-gewasbeschermingsmiddelen-voor-de-periode-2023>

Contactgegevens

FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu
DG APF - Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten
Galileelaan 5 bus 2, 1210 Brussel

napan@health.fgov.be

<https://fytoweb.be/nl/reductieplan>

Afkortingen

- FRPG: Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen
GBM: Gewasbeschermingsmiddel(en)
KSF: Key Success Factor, de combinatie van belangrijke feiten en/of deliverables die vereist zijn om de doelstelling te halen
NAPAN: Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Verloop van de raadpleging	6
2. Resultaten van de raadpleging	7
2.1 Resultaten van de publieksraadpleging voor het volledige NAPAN	7
2.2 Resultaten van de publieksraadpleging voor het FRPG	10
2.3 Adviezen van andere instanties over het FRPG	11
3. Het goedkeuringsproces	12
4. Analyse van de opmerkingen	12
5. Algemene opmerkingen	13
5.1 Bezorgdheid over gezondheid en het leefmilieu	13
5.2 Bezorgdheid over de toekomst van de landbouw	14
5.3 Ambitie met betrekking tot de Europese reductiedoelstellingen.....	14
5.4 Nood aan een duidelijke visie.....	15
5.5 Communicatie rond de risico's verbonden aan gewasbeschermingsmiddelen.....	16
5.6 Toegankelijkheid van de openbare raadpleging.....	17
5.7 Toezicht op de naleving van de wetgeving.....	17
5.8 Oproep om preventie, alternatieven en biologische landbouw te stimuleren.....	18
5.9 Onbegrip over de standpunten die België inneemt rond thema's als glyfosaat en noodtoelatingen voor neonicotinoïden	19
5.10 Vraag naar een exportverbod voor niet-toegelaten werkzame stoffen en producten.....	19
5.11 Gelijkwaardige regels voor ingevoerde producten.....	20
5.12 Oproep om gewasbeschermingsmiddelen te verbieden evenals de reclame voor deze producten.....	21
5.13 Bezorgdheid over residuen in voedingsmiddelen.....	23
5.14 Bezorgdheid over cocktaileffecten	24
5.15 Hantering en opslag van restanten	25
5.16 Maatregelen die ook relevant zijn maar die buiten het NAPAN vallen.....	25
6. Specifieke opmerkingen per actie – Belgische acties	26
Bel.3.2.1 Communicatiecampagne in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor amateurgebruik ..	26
Bel.3.3.1 Monitoring van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door professionele gebruikers	28
Bel.3.6.1 Charter gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater	29
Bel.3.6.2 Bufferzone langs oppervlaktewater.....	30

Bel.3.7.1 Maatregelen ter bescherming van omwonenden en omstanders	32
Bel.3.9.1 Verbetering van de zichtbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico op Fytoweb	33
Bel.3.10.1 NAPAN Dashboard – indicatoren.....	34
Bel.3.11.1 Coördinatie van het NAPAN	35
Bel.3.11.2 Het NAPAN-programma 2028-2032	36
7. Specifieke opmerkingen per actie – Federale acties	38
Fed.3.1.1 Administratief beheer van de fytolicentie	38
Fed.3.2.1 Controle in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik.....	40
Fed.3.2.2 Monitoring van de kennis van niet-professionele gebruikers.....	41
Fed.3.2.3 Verbetering van het Callcenter	42
Fed.3.2.4 Inspectie van de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik.....	44
Fed.3.3.1 Optimalisatie van de informatie voor het brede publiek aanwezig op Fytoweb	45
Fed.3.3.2 Toxicovigilantie	48
Fed.3.3.3 Sensibilisatie van professionele gebruikers inzake blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen.....	49
Fed.3.3.4 Chronische blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen	50
Fed.3.4.1 Inspectie van de uitrusting voor toepassing van gewasbeschermingsmiddelen	53
Fed.3.7.1 Onderzoek naar de effecten van de druk van gewasbeschermingsmiddelen op bestuivers	54
Fed.3.7.2 Bijenpictogram	56
Fed.3.9.1 Fast-track procedure voor toelatingsaanvragen voor gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico ..	58
Fed.3.9.2 Reflectie over het beïnvloeden van de prijzen van gewasbeschermingsmiddelen in functie van hun risicoprofiel.....	60
Fed.3.11.1 Tussentijdse evaluatie van het federale reductieplan 2023-2027	63
Bijlage: ontwerpprogramma voorgelegd ter raadpleging.....	64

Samenvatting

Het Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen (FRPG) maakt samen met drie gewestelijke reductieplannen deel uit van het NAPAN, het Belgische Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden. Het federale reductieplan heeft tot doel de risico's en effecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voor de menselijke gezondheid en het leefmilieu te verminderen, en draagt zo bij aan de transitie naar een duurzamere gewasbescherming in België.

Van 17 januari tot en met 20 maart 2022 werd een openbare raadpleging georganiseerd over het ontwerpprogramma voor de periode 2023-2027 van het NAPAN. In totaal hebben 894 individuele burgers en 23 organisaties (landbouworganisaties, adviesdiensten, federaties van de gewasbeschermingsmiddelenindustrie, milieuverenigingen, een drinkwaterbedrijf en een overheidsdienst) deelgenomen aan de raadpleging. Dit resulteerde in 828 unieke opmerkingen.

Van die 828 opmerkingen hadden 525 opmerkingen betrekking op het federale reductieprogramma, waarvan 300 algemene opmerkingen, 96 opmerkingen over de Belgische acties en 129 opmerkingen over de federale acties.

Daarnaast werd ook feedback ontvangen van de federale adviesraden (de Hoge Gezondheidsraad, de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven, de Bijzondere raadgevende commissie Verbruik en de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling) en van de experts werkzaam op het Federaal Reductieplan voor Biociden.

De dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten heeft alle ontvangen reacties geëvalueerd en heeft het federale programma vervolgens aangepast in overleg met de stakeholders, de gewestelijke overheden en de bevoegde federale kabinetten. Dit rapport geeft een overzicht van de ontvangen opmerkingen, tracht waar mogelijk deze opmerkingen te beantwoorden en geeft aan hoe het programma werd aangepast om de ontvangen commentaren in rekening te brengen.

De belangrijkste boodschappen die naar voor kwamen uit de publieksraadpleging worden als volgt samengevat:

- Veel respondenten hebben hun bezorgdheid geuit over de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.
- Vanuit deze bezorgdheid was er vraag naar bijkomende risicobeperkende maatregelen en naar meer controle op de correcte naleving van de wetgeving.
- Er was een duidelijke vraag aan de Belgische overheid om ambitie te tonen en verder in te zetten op de verduurzaming van de gewasbeschermingspraktijken, waarbij werd vastgesteld dat een gezamenlijke visie van de verschillende bevoegde overheden over de prioriteiten waar het Belgische beleid zich op zal focussen ontbreekt.
- Er is bezorgdheid over de toekomst van de landbouw in België en de impact van de steeds strengere regelgeving waaraan landbouwers moeten voldoen.
- Burgers zijn vaak onvoldoende of verkeerd geïnformeerd.

De ontvangen opmerkingen hebben geleid tot een groot aantal aanpassingen in het reductieprogramma voor 2023-2027.

Doorheen het hele programma zal meer worden ingezet op communicatie, met name door meer bekendheid te geven aan de bestaande communicatiekanalen, door de communicatiemiddelen meer te gaan diversifiëren en door de communicatie beter af te stemmen op het doelpubliek (professioneel/niet-professioneel). De controleresultaten en de resultaten van de verschillende acties zullen, waar mogelijk, gepubliceerd worden en gecommuniceerd naar een breed publiek in begrijpbare taal.

Het programma zet via diverse acties in op de verdere verduurzaming van de gewasbeschermingspraktijken. Tijdens de uitwerking van de acties wordt regelmatig teruggekoppeld met de stakeholders via de NAPAN Adviesraad, waarin zowel de bevoegde administraties als vertegenwoordigers van de industrie, landbouwsector, milieuorganisaties, consumentenorganisaties, onderzoekscentra en universiteiten zetelen. Bij de ontwikkeling van nieuwe

risicobeperkende maatregelen gaat specifieke aandacht naar de haalbaarheid voor de gebruikers, onder andere door middel van overleg met de landbouworganisaties.

Verder zal sterk worden ingezet op de ontwikkeling van het NAPAN dashboard, dat tot doel heeft de evoluties in de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in kaart te brengen en te kwantificeren. Aan de hand van de in het dashboard verzamelde indicatoren zal er een globale evaluatie van het NAPAN worden uitgevoerd, om op nationaal vlak de balans op te maken van de resultaten die het NAPAN reeds heeft opgeleverd. De federale en gewestelijke overheden zullen deze globale evaluatie vervolgens gebruiken om een gezamenlijke toekomstvisie te ontwikkelen, die de toekomstige prioriteiten en doelstellingen voor België zal vaststellen.

Om dit ambitieuze programma te kunnen uitvoeren werd bijkomend budget beschikbaar gemaakt via de federale begroting, zodat binnen de dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten voldoende personeel kan worden ingezet op de uitvoering van het federale reductieprogramma.

Het afgewerkte programma 2023-2027 werd op 21 december 2023 formeel goedgekeurd in de vorm van een koninklijk besluit, dat op Fytoweb beschikbaar is via de volgende link:

<https://fytoweb.be/nl/wetgeving/gewasbescherming/federaal-reductieplan-voor-gewasbeschermingsmiddelen-voor-de-periode-2023>

1. Verloop van de raadpleging

De openbare raadpleging vond plaats tussen 17 januari en 20 maart 2022 via het online platform “MijnOpinie.be”, waar een specifiek dossier aan het NAPAN werd gewijd. Via dit platform konden burgers hun mening geven over het volledige NAPAN ontwerpprogramma voor de periode 2023-2027, met andere woorden over alle voorgestelde acties uit het FRPG en uit de gewestelijke programma’s. Daarnaast was het ook mogelijk om per e-mail of schriftelijk te reageren.

De raadpleging werd bekendgemaakt via een aankondiging in het Belgisch Staatsblad, via de federale portaalsite (<https://www.belgium.be>), via de nationale portaalsite over het Verdrag van Aarhus (<http://www.aarhus.be>), via de portaalsite van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (<https://www.health.belgium.be>) en via de website van de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten (<https://www.fytoweb.be>). De publieksraadpleging werd ook door de gewestelijke bevoegde overheden aangekondigd in de pers. Verder werd deze raadpleging onder de aandacht gebracht via de sociale media van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu en via de stakeholders, die het bericht gedeeld hebben via diverse websites en sociale media.

De openbare raadpleging over de gewestelijke programma’s van het NAPAN vond gelijktijdig met de raadpleging over het federale programma plaats. De Vlaamse Overheid besliste echter de openbare raadpleging over de voorgestelde Vlaamse maatregelen ter bescherming van het leefmilieu stop te zetten vanaf 11 maart 2022. Het Vlaamse ontwerpprogramma werd aangevuld met een aantal bijkomende maatregelen en een nieuwe openbare raadpleging vond plaats tussen 15 juli en 3 september 2022.

Tijdens de publieksraadpleging werd ook het advies gevraagd van de experts betrokken bij andere federale plannen, met name het nationaal actieplan leefmilieu-gezondheid (NEHAP), het nationaal actieplan voor hormoonverstoorders (NAPED), de nationale strategieën inzake bestuivers en inzake biodiversiteit en het federaal reductieplan voor biociden (FRPB), met de bedoeling eventuele raakvlakken en opportuniteiten te identificeren tussen het FRPG en deze andere plannen. De feedback van de betrokken experts is eveneens in dit rapport verwerkt.

Parallel met de publieksraadpleging werden ook de volgende instanties geraadpleegd over het federale programma:

1. De Hoge Gezondheidsraad (HGR)
2. De Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB)
3. De Bijzondere raadgevende commissie Verbruik (BrcV)
4. De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)
5. De Nationale Arbeidsraad (NAR)
6. Het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV)
7. De Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO)
8. De Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie (FOD Economie)
9. Het Erkenningscomité voor de Bestrijdingsmiddelen voor Landbouwkundig Gebruik (Erkenningscomité)
10. Het Adviescomité SEA (advies over de nood aan een milieueffectenbeoordeling)

Ook de opmerkingen van deze instanties zijn in dit rapport verwerkt.

2. Resultaten van de raadpleging

2.1 Resultaten van de publieksraadpleging voor het volledige NAPAN

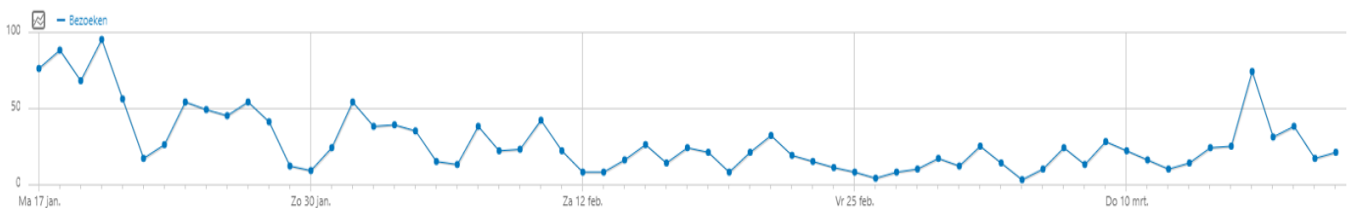
In totaal hebben 917 deelnemers opmerkingen ingediend tijdens de publieksraadpleging over het NAPAN ontwerpprogramma voor de periode 2023-2027:

	Aantal deelnemers via NAPAN MijnOpinie	Aantal deelnemers via e-mail of post	Totaal aantal deelnemers
Individuele burgers	52	842	894
Organisaties	4	19	23
Totaal	56	861	917

NAPAN MijnOpinie-platform

Tijdens de publieksraadpleging werden 376 opmerkingen ingediend via het NAPAN MijnOpinie-platform door 56 verschillende deelnemers, waaronder 4 deelnemers die in naam van een organisatie hebben gereageerd.

Onderstaande grafiek toont het aantal bezoeken van het NAPAN MijnOpinie-platform per dag (bron: Matomo gebruiksstatistieken):

Het platform werd tussen 17 januari en 20 maart in totaal 1746 keer bezocht. In 38 % van de gevallen ging het om terugkerende bezoekers, dit wil zeggen dat dezelfde persoon meer dan één keer de website heeft bezocht. In 62 % van de gevallen was het bezoek eenmalig. De gemiddelde duur van één bezoek bedroeg 6 minuten en 25 seconden.

E-mails en brieven

Daarnaast werden 861 ontvankelijke reacties per e-mail/post geregistreerd, waarvan 785 e-mails en 76 brieven (de brieven die ook reeds per e-mail waren verstuurd zijn in deze cijfers enkel als e-mail meegeteld).

Van deze 861 reacties waren 842 reacties afkomstig van individuele burgers, de overige waren afkomstig van organisaties. De 842 reacties van burgers zijn in te delen in drie groepen:

- 70 individuele reacties
- **Petitie 1 (#25):** 634 burgers hebben een standaardbrief doorgestuurd, die werd opgesteld door de milieuverenigingen Inter Environnement Wallonie (IEW), Natagora en Nature et Progrès (en eventueel aangevuld met persoonlijke commentaren). Deze commentaren hebben uitsluitend betrekking op het Waalse programma.
- **Petitie 2 (#86):** 138 burgers hebben gereageerd op een oproep van Barbara Creemers, volksvertegenwoordiger voor Groen in het federaal parlement, en hebben hun opmerkingen op haar standaardbrief gebaseerd.

Tabel met alle opmerkingen

Eén e-mail of één brief bevat vaak meer dan één opmerking (over verschillende onderwerpen). Om de verwerking te vergemakkelijken, werden alle opmerkingen overgebracht naar de Excel-tabel met de opmerkingen van het NAPAN MijnOpinie-platform.

Het unieke nummer (herkenbaar aan het teken '#') dat aan elke opmerking werd toegewezen, dient als referentie in dit rapport. Identieke opmerkingen van verschillende burgers komen slechts éénmaal in deze tabel voor.

In totaal werden op die manier 828 unieke opmerkingen genoteerd. De volgende tabel geeft het aantal ontvangen opmerkingen per bevoegdheidsniveau weer:

	Code	Aantal opmerkingen
Algemene opmerkingen	GENERAL	300
Belgische acties (samenwerking tussen federale en gewestelijke overheden)	BEL	96
Federale acties	FED	129
Acties van het Vlaams Gewest	VLA	59
Acties van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	RBC-BHG	64
Acties van het Waals Gewest	WAL	180
Totaal		828

Van deze 828 opmerkingen zijn er 508 (61,4%) in het Frans, 292 (35,3%) in het Nederlands en 28 (3,4%) in het Engels:

	Aantal opmerkingen in het Frans	Aantal opmerkingen in het Nederlands	Aantal opmerkingen in het Engels	Totaal aantal opmerkingen
Algemene opmerkingen	158	142	0	300
Belgische acties	49	45	2	96
Federale acties	66	60	3	129
Vlaamse acties	21	33	5	59
Brusselse acties	49	5	10	64
Waalse acties	165	7	8	180
Totaal	508	292	28	828

376 opmerkingen (45,4%) werden via het 'MijnOpinie' platform ingediend en 452 opmerkingen (54,6%) werden per e-mail of per post verstuurd:

	Aantal opmerkingen via NAPAN MijnOpinie	Aantal opmerkingen via e-mail of post	Totaal aantal opmerkingen
Algemene opmerkingen	75	225	300
Belgische acties	47	49	96
Federale acties	69	60	129
Vlaamse acties	28	31	59
Brusselse acties	40	24	64
Waalse acties	117	63	180
Totaal	376	452	828

448 opmerkingen (54,1 %) werden door burgers individueel ingediend (de opmerkingen uit de 2 petitieën zijn hier ook in meegerekend) en 380 opmerkingen (45,9 %) werden door organisaties ingediend:

	Aantal individuele opmerkingen	Aantal opmerkingen van organisaties	Totaal aantal opmerkingen
Algemene opmerkingen	215	85	300
Belgische acties	43	53	96
Federale acties	66	63	129
Vlaamse acties	22	37	59
Brusselse acties	35	29	64
Waalse acties	67	113	180
Totaal	448	380	828

De volgende organisaties hebben opmerkingen ingediend over het NAPAN-programma:

- Landbouworganisaties en adviesdiensten: Boerenbond, Fédération Wallonne de l'Agriculture (FWA), PROTECT'eau
- Gewasbeschermingsmiddelenindustrie: Belplant, International Biocontrol Manufacturers Association (IBMA)
- Milieuverenigingen: Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren (VELT), Bond Beter Leefmilieu (BBL) in samenwerking met Natuurpunt, Voedsel Anders, WWF België, Inter Environnement Wallonie (IEW), La Coalition Nature, Le Perron vert, Natagora, Natagora Bruxelles, Observatoire de l'Environnement (ObsE), Les Amis de la Forêt de Soignes
- Drinkwaterbedrijven: Aquawal, De Watergroep
- Een overheidsdienst: Vlaamse Overheid Departement Omgeving
- Een gemeente: de Gemeente Jette

2.2 Resultaten van de publieksraadpleging voor het FRPG

Zoals in de tabel hierboven aangegeven hebben 525 opmerkingen betrekking op het FRPG-programma.

Van deze 525 opmerkingen zijn er 273 (52%) in het Frans, 247 (47%) in het Nederlands en 5 (1%) in het Engels:

	Aantal opmerkingen in het Frans	Aantal opmerkingen in het Nederlands	Aantal opmerkingen in het Engels	Totaal aantal opmerkingen
Algemene opmerkingen	158	142	0	300
Belgische acties	49	45	2	96
Federale acties	66	60	3	129
Totaal	273	247	5	525

191 opmerkingen (36,4%) werden via het 'MijnOpinie' platform ingediend en 334 opmerkingen (63,6%) werden per e-mail of per post verstuurd:

	Aantal opmerkingen via NAPAN MijnOpinie	Aantal opmerkingen via e-mail of post	Totaal aantal opmerkingen
Algemene opmerkingen	75	225	300
Belgische acties	47	49	96
Federale acties	69	60	129
Totaal	191	334	525

324 opmerkingen (61,7 %) werden door burgers individueel ingediend (de opmerkingen uit de 2 petitie's zijn hier ook in meegerekend) en 201 opmerkingen (38,3 %) werden door organisaties ingediend:

	Aantal individuele opmerkingen	Aantal opmerkingen van organisaties	Totaal aantal opmerkingen
Algemene opmerkingen	215	85	300
Belgische acties	43	53	96
Federale acties	66	63	129
Totaal	324	201	525

De volgende organisaties hebben opmerkingen ingediend over het FRPG-programma:

- Landbouworganisaties en adviesdiensten: Boerenbond, Fédération Wallonne de l'Agriculture (FWA), PROTECT'eau
- Gewasbeschermingsmiddelenindustrie: Belplant, International Biocontrol Manufacturers Association (IBMA)
- Milieuverenigingen: Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren (VELT), Bond Beter Leefmilieu (BBL) in samenwerking met Natuurpunt, Voedsel Anders, WWF België, Inter Environnement Wallonie (IEW), La Coalition Nature, Le Perron vert, Natagora, Observatoire de l'Environnement (ObsE)
- Een drinkwaterbedrijf: De Watergroep
- Een overheidsdienst: Vlaamse Overheid Departement Omgeving

2.3 Adviezen van andere instanties over het FRPG

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de ontvangen adviezen van andere instanties:

	Datum advies	
Federale plannen		
Nationaal actieplan leefmilieu-gezondheid (NEHAP)	-	Geen advies. Uit telefonisch contact op 27/01/2022 bleek dat slechts 2 werkgroepen van het NEHAP mogelijk relevant zijn: <ul style="list-style-type: none"> - Hormoonverstoorders: zie NAPED - E-learning module voor artsen over pesticiden: voorlopig is er geen activiteit in deze werkgroep, het project is 'on hold' gezet Update maart 2024: dit project werd terug opgestart
Nationaal actieplan voor hormoonverstoorders (NAPED)	-	Geen advies. Het NAPAN ontwerpprogramma werd besproken in de Werkgroep Hormoonverstoorders op 7/03/2022. Omdat de werkgroep niet tot een gemeenschappelijk standpunt kon komen, werden de leden van de werkgroep uitgenodigd om individueel te antwoorden via de publieksraadpleging.
Nationale bestuiversstrategie Nationale biodiversiteitsstrategie	-	Geen advies. Op 10/03/2022 werden alle experts van de Werkgroep Bestuivers door de voorzitter van deze werkgroep uitgenodigd om individueel te antwoorden via de publieksraadpleging.
Federaal ReductiePlan voor Biociden (FRPB)	13/04/2022	#884 Advies is verwerkt in dit rapport
Federale Adviesraden		
Hoge Gezondheidsraad (HGR)	4/05/2022	#9698 Advies is verwerkt in dit rapport
Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB), Bijzondere raadgevende commissie Verbruik (BrcV) en Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)	30/05/2022	#885 Advies is verwerkt in dit rapport
Nationale Arbeidsraad (NAR)	14/03/2022	Geen advies vereist
Andere overheidsdiensten		
Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV)	17/03/2022	Positief advies, geen opmerkingen
Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (FOD WASO)	24/03/2022	Positief advies, geen opmerkingen
Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie (FOD Economie)	17/02/2022	Positief advies, geen of beperkte impact op de bevoegdheden van de FOD Economie verwacht
Andere		
Erkenningscomité voor de Bestrijdingsmiddelen voor Landbouwkundig Gebruik (Erkenningscomité)	25/01/2022	Vergadering 1051 divers: positief advies, geen opmerkingen
Adviescomité SEA (art. 6 § 3 van de SEA-wet)	7/02/2022	Het Adviescomité SEA is van oordeel dat voor het programma 2023-2027 van het FRPG geen milieueffectenbeoordeling vereist is overeenkomstig de SEA-wet (Wet van 13 februari 2006 betreffende de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's en de inspraak van het publiek bij de uitwerking van de plannen en programma's in verband met het milieu).

3. Het goedkeuringsproces

Dit rapport werd besproken met alle bevoegde overheidsdiensten (via de NAPAN Taskforce), met de stakeholders (via de NAPAN Adviesraad) en met de betrokken federale kabinetten (via het Strategisch Comité van het FRPG, waarin de kabinetten Volksgezondheid, Landbouw, Leefmilieu, Economie en Werk zijn vertegenwoordigd).

Op basis van deze besprekingen werd het FRPG-programma voor 2023-2027 verder afgewerkt en vervolgens goedgekeurd door de betrokken Ministers:

- De federale acties (afkorting 'Fed.') werden op 20 juli 2023 goedgekeurd door de federale regering en het extra budget dat nodig is om deze acties uit te voeren werd begin oktober 2023 goedgekeurd tijdens het begrotingsconclaf van de federale regering.
- De nationale acties (afkorting 'Bel.') werden op 29 september 2022 goedgekeurd door de Uitgebreide Interministeriële Conferentie voor Leefmilieu (UICL), die samengesteld is uit de gewestelijke en federale ministers bevoegd voor leefmilieu en natuur, uitgebreid tot de ministers bevoegd voor volksgezondheid, landbouw, economie en werk.

Het programma werd op 21 december 2023 formeel goedgekeurd in de vorm van een [Koninklijk Besluit](#), dat op 11 januari 2024 in het Belgisch Staatsblad werd gepubliceerd.

4. Analyse van de opmerkingen

De volgende secties van dit rapport geven een overzicht van de ontvangen opmerkingen, en de evaluatie van deze opmerkingen door de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten, waar nodig na overleg met andere bevoegde overheidsdiensten.

De ontvangen opmerkingen worden geanalyseerd en beantwoord per thema (voor de algemene opmerkingen) en per project (voor de opmerkingen over specifieke projecten). Telkens wordt er een synthese gegeven van de ontvangen opmerkingen (*schuingedrukt*), gevolgd door de analyse van deze opmerkingen. Voor elk project wordt ten slotte (in het grijs) aangegeven welke aanpassingen er worden voorgesteld.

Om het rapport zo leesbaar mogelijk te houden, werd ervoor gekozen om niet alle opmerkingen afzonderlijk te beantwoorden. Toch werd ernaar gestreefd om alle belangrijke bezorgdheden en opmerkingen, die uit de publieksraadpleging naar voor zijn gekomen, aan bod te laten komen.

De volledige lijst van alle ontvangen opmerkingen (met de referentienummers vermeld in dit verslag) kan op aanvraag bekomen worden bij de dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten.

Het ontwerpprogramma zoals het ter raadpleging werd voorgelegd tussen 17 januari en 20 maart 2022 is toegevoegd in bijlage bij dit rapport.

Het afgewerkte programma is beschikbaar op Fytoweb via de volgende link:

<https://fytoweb.be/nl/reductieplan/chronologie/het-huidige-programma>

5. Algemene opmerkingen

Er werd een groot aantal algemene opmerkingen ontvangen, waaruit blijkt dat de deelnemers aan de publieksraadpleging zich betrokken voelen bij de problematiek van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de hieraan verbonden risico's. De inspanningen van de bevoegde overheden om een uitgebreid reductieplan te ontwikkelen worden gewaardeerd.

De algemene opmerkingen zijn hieronder samengevat (*schuingedrukte tekst*) en gegroepeerd rond 16 thema's. De federale en gewestelijke overheden hebben in onderling overleg voor elk thema een antwoord geformuleerd.

5.1 Bezorgdheid over gezondheid en het leefmilieu

Een vaak terugkerende opmerking is de bezorgdheid van burgers over de gevolgen van de bespuitingen die land- en tuinbouwers uitvoeren op percelen die in de buurt van woongebieden gelegen zijn. Er is niet alleen bezorgdheid over de menselijke gezondheid maar ook over de impact op de biodiversiteit, bestuivers en het leefmilieu in het algemeen. Regelmatig wordt aangedrongen op de dringende nood aan concrete acties: hoe langer we wachten met ambitieuze maatregelen, hoe groter de negatieve gevolgen.

Ook worden er voorbeelden gegeven van verkeerd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, wat nog extra risico's met zich meebrengt.

Een gewasbeschermingsmiddel mag in België (en in de rest van Europa) pas op de markt worden gebracht na een grondige evaluatie van de risico's voor mensen, dieren en het milieu. Tal van aspecten komen aan bod in deze risico-evaluatie, waaronder ook de risico's voor omwonenden, voorbijgangers, bestuivers,... Indien nodig worden via de toelatingsakte risicobeperkende maatregelen opgelegd, en indien de strengste risicobeperkende maatregelen niet volstaan om het product veilig te kunnen gebruiken, kan het niet op de markt komen. De Europese richtsnoeren, waarop de risico-evaluaties gebaseerd zijn, evolueren in functie van nieuwe wetenschappelijke inzichten en worden over het algemeen steeds strenger.

Ondanks deze strenge toelatingsprocedure lijkt de bezorgdheid van burgers over de nadelige effecten die gewasbeschermingsmiddelen kunnen hebben op de menselijke gezondheid, de biodiversiteit, bestuivers,... alleen maar toe te nemen. Een risico-evaluatie houdt geen rekening met een verkeerd gebruik of met het gecumuleerd effect van veelvoudige herhaalde blootstellingen doorheen tijd en ruimte. Deze bezorgdheden blijken ook uit de opmerkingen van de publieksraadpleging en bevestigen het nut en het belang van het NAPAN, dat tot doel heeft de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en hun impact op het leefmilieu en de volksgezondheid te beperken.

Alle acties uit de federale en gewestelijke reductieprogramma's dragen op één of andere manier bij tot de bescherming van de gezondheid en het milieu.

De bescherming van omwonenden is het onderwerp van project Bel.3.7.1. Op Waals niveau is de bescherming van omwonenden één van de belangrijkste aandachtspunten van het derde Waalse reductieprogramma ('Programme Wallon de Réduction des Pesticides 3' of PWRP3) en van de herziening van het 'pesticidenbesluit' van de Waalse regering van 11 juli 2013. Ook Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben in hun programma's voor 2023-2027 acties voorzien ter bescherming van omwonenden (met name Vla.2.4.1¹, BHG 3.5.1 en BHG 3.5.2).

Op federaal niveau wordt een bijkomende actie toegevoegd rond driftreducerende technieken, die essentieel zijn ter bescherming van zowel omwonenden als het leefmilieu. Hoewel dergelijke technieken momenteel reeds worden verplicht via de toelatingsaktes van de gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik, blijkt de naleving hiervan in praktijk moeilijk te controleren. Door aanpassingen in de federale wetgeving zal het mogelijk zijn om minimale driftbeperkende maatregelen te verplichten bij elk professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en zal dit gecontroleerd kunnen worden via de driejaarlijkse keuring van de spuittoestellen. Daarom werd het volgende project aan het FRPG-programma 2023-2027 toegevoegd:

¹ Bij publicatie van dit rapport was het Vlaamse reductieprogramma nog niet goedgekeurd. De verwijzingen naar de Vlaamse acties zijn gebaseerd op het Vlaamse ontwerpprogramma dat ter raadpleging werd voorgelegd aan het publiek.

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.4.2	Opleggen van het gebruik van driftreducerende technieken bij het toepassen van gewasbeschermingsmiddelen, en andere relevante blootstellingsbeperkende maatregelen.	Aanpassing van de wetgeving zodat controle mogelijk wordt bij de inspectie van de spuittoestellen.	Aanpassing van de wetgeving om het gebruik van driftreducerende technieken en blootstellingsbeperkende maatregelen te verplichten. Aanpassing van de wetgeving om deze technieken en maatregelen te kunnen controleren tijdens de driejaarlijkse inspectie van de spuittoestellen.
<p><i>Momenteel wordt het gebruik van driftreducerende technieken product per product opgelegd via de toelatingsakte, wat in praktijk moeilijk te controleren is. Het doel van dit project is om minimale driftreducerende maatregelen horizontaal op te leggen voor alle producten voor professioneel gebruik. Tijdens de verplichte keuring van de spuittoestellen (om de drie jaar) zal worden nagegaan of elk spuittoestel voldoet aan deze wettelijke vereisten inzake driftreductie.</i></p>			

5.2 Bezorgdheid over de toekomst van de landbouw

Meerdere interventies komen voort uit een bezorgdheid over de steeds strengere beperkingen op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, die een bedreiging vormen voor

- *het financiële evenwicht van de landbouwbedrijven;*
- *de wereldvoedselproductie.*

Anderen gebruiken deze beperkingen om opnieuw na te denken over

- *bodemvruchtbaarheid;*
- *de onafhankelijkheid van gewasbeschermingsmiddelen;*
- *de coherentie van het landbouwbeleid met andere maatschappelijke doelstellingen;*
- *de transitie naar duurzamere vormen van landbouw (zie 5.8 hieronder).*

Gezien de maatschappelijke bezorgdheden omtrent de impact van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op mens, dier en milieu is de land- en tuinbouwsector genoodzaakt zich aan te passen om steeds duurzamer te gaan produceren. Dankzij wetenschappelijke vooruitgang en praktijkonderzoek worden nieuwe technieken ontwikkeld en kunnen de methoden worden aangepast, met de bedoeling het milieu en de volksgezondheid minder te belasten.

Het reductieplan heeft (onder andere) tot doel deze evolutie naar duurzamere productiemethoden te faciliteren, bijvoorbeeld door het aanbieden van praktijkgerichte opleidingen rond duurzame gewasbescherming aan professionele gebruikers, voorlichters en verkopers, en door ondersteuning te bieden bij het toepassen van geïntegreerde gewasbescherming.

De landbouworganisaties, die vertegenwoordigd zijn in de NAPAN Adviesraad, beoordelen mee de aanvaardbaarheid van de projecten. Het gaat om een geleidelijk proces. De beleidsmakers willen er in het bijzonder voor zorgen dat de landbouwbedrijven effectief in staat zijn deze aanpassingen door te voeren.

5.3 Ambitie met betrekking tot de Europese reductiedoelstellingen

In verschillende opmerkingen wordt gewezen op het gebrek aan ambitie van de voorgestelde maatregelen ten aanzien van het te bereiken doel, hetzij ten aanzien van de Europese "Farm to Fork"-doelstellingen, hetzij ten aanzien van een totaalverbod op synthetische gewasbeschermingsmiddelen. Ook het ontbreken van duidelijke, precieze en kwantitatieve NAPAN-doelstellingen werd genoemd.

De Europese "Farm to Fork" strategie heeft inderdaad twee belangrijke streefdoelen voor gewasbeschermingsmiddelen vastgesteld:

- Streefdoel 1: vermindering van het gebruik en de risico's van chemische gewasbeschermingsmiddelen met 50 % tegen 2030;
- Streefdoel 2: vermindering van het gebruik van gevaarlijkere gewasbeschermingsmiddelen met 50% tegen 2030.

Met 'gevaarlijkere gewasbeschermingsmiddelen' bedoelt men in deze context voornamelijk de gewasbeschermingsmiddelen die werkzame stoffen bevatten die in aanmerking komen om te worden vervangen (overeenkomstig de criteria van punt 4 van bijlage II bij Verordening (EG) nr. 1107/2009).

Op 22 juni 2022 heeft de Europese Commissie een voorstel voor een nieuwe EU-verordening inzake het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (afgekort SUR – Sustainable Use Regulation) gepubliceerd, ter vervanging van de huidige richtlijn 2009/128/EG (afgekort SUD – Sustainable Use Directive), die de Farm to Fork streefdoelen vertaalde naar concrete maatregelen voor de hele EU. De onderhandelingen over dit voorstel verliepen bijzonder moeizaam, zowel in het Europees Parlement als in de Raad. Uiteindelijk heeft het Parlement het voorstel eind 2023 verworpen, en hoewel de discussies in de Raad nog niet waren afgerond, besliste de Europese Commissie begin februari 2024 om haar voorstel zelf in te trekken.

Verdere onderhandelingen op EU-niveau zullen uitwijzen of er nog een nieuw voorstel komt en welke maatregelen daarin worden opgenomen. Ondertussen blijven de SUD-richtlijn en de nationale wetgeving die daaruit voortvloeit van toepassing. Binnen dit kader blijven de lidstaten via hun nationale actieplannen werk maken van de vermindering van de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

Eén van de grote problemen van het SUR-voorstel was de berekeningsmethode van de indicatoren die de reductie in het gebruik en de risico's van chemische gewasbeschermingsmiddelen zouden kwantificeren: de voorgestelde methode vertoonde zoveel tekortkomingen dat ze geen correct beeld kon geven van de situatie en trends in de lidstaten.

Er moet dus eerst en vooral een betere set van indicatoren worden ontwikkeld om de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te kunnen meten en de trends te kunnen evalueren. Het Joint Research Centre werkt sinds enkele jaren aan de ontwikkeling van betere indicatoren. In afwachting van deze Europese indicatoren wordt er op Belgisch vlak verder gewerkt aan het NAPAN dashboard (Bel.3.10.1). Dit dashboard tracht de trends en evoluties in de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op kwantitatieve wijze in kaart te brengen aan de hand van de DPSIR methodiek². Aan de hand van de in het dashboard verzamelde indicatoren zal er een globale evaluatie van het NAPAN worden uitgevoerd (Bel.3.10.1), die vervolgens gebruikt zal worden om nieuwe prioriteiten en doelstellingen voor België te bepalen (Bel.3.11.2).

Daarnaast omvat het NAPAN-programma een hele reeks maatregelen die op diverse manieren bijdragen tot de reductie van het gebruik en de risico's van gewasbeschermingsmiddelen. In uitvoering van de SUD-richtlijn werd er in België reeds sterk ingezet op de implementatie van geïntegreerde gewasbescherming en, via het systeem van de fytolicensie, op de opleiding van professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen, distributeurs en voorlichters. Dit blijven centrale thema's binnen het NAPAN-programma 2023-2027, samen met een hele reeks andere maatregelen die tot doel hebben de transitie naar een duurzamer gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te faciliteren en te stimuleren.

Ondanks het ontbreken van de concrete maatregelen op EU-niveau engageren de bevoegde federale en gewestelijke overheden zich dus om, elk binnen het kader van hun bevoegdheden, bij te dragen tot de transitie naar een duurzaam voedselsysteem, zoals beoogd door de Europese Green Deal en Farm to Fork strategie.

5.4 Nood aan een duidelijke visie

Er is geen duidelijke visie die wordt gedeeld door de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor het NAPAN, en het NAPAN vormt geen samenhangend geheel: elke entiteit benadert de problematiek op haar eigen manier.

Door het ontbreken van gezamenlijke kwantitatieve doelstellingen is het bovendien onduidelijk in hoeverre de verschillende reductieprogramma's bijdragen tot het beoogde resultaat, met name een betere bescherming van de

² DPSIR : Drivers, Pressure, State, Impact and Response indicators from Smeets, E. and R. Weterings (1999). Environmental indicators: Typology and overview. Copenhagen, European Environment Agency: 1-19.

volksgezondheid en het leefmilieu in België. Er is vraag naar een overzicht van de vooruitgang die gemaakt werd sinds de herziening van de EU-wetgeving in 2009 (Verordening 1107/2009 en Richtlijn 2009/128/EG): welke maatregelen werden er genomen (voor professionele en niet-professionele gebruiken) en tot welke resultaten hebben deze maatregelen geleid?

Volgens artikel 4 van Richtlijn 2009/128/EG zijn de nationale actieplannen bedoeld om:

- de risico's en de effecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voor de menselijke gezondheid en het milieu te verminderen en
- de ontwikkeling en invoering van geïntegreerde gewasbescherming en alternatieve benaderingswijzen of technieken te bevorderen ter beperking van de afhankelijkheid van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

De verschillen tussen de verschillende deelprogramma's zijn een rechtstreeks gevolg van de gewestelijke autonomie, zoals vastgesteld in de Belgische Grondwet.

De structuur van het NAPAN garandeert echter regelmatig overleg tussen alle bevoegde overheden via de NAPAN Task Force en alle 'Bel.' projecten zijn gecoördineerde maatregelen. Meer samenhang tussen de gewestelijke maatregelen is enkel mogelijk als de Gewesten zelf hier vragende partij voor zijn.

De vraag naar een overzicht van de vooruitgang sinds 2009 is terecht, evenals de vraag naar een duidelijkere visie. Het is nuttig om op nationaal vlak de stand van zaken op te maken en te trachten een globaler beeld te vormen van de gemaakte vooruitgang, rekening houdend met de resultaten van de vorige programma's (2005-2012, 2013-2017 en 2018-2022). Er werd daarom een actie toegevoegd aan het project Bel.3.10.1: de federale en gewestelijke bevoegde overheden zullen samen de balans opmaken van de resultaten van het NAPAN. Het instrument dat voor deze evaluatie gebruikt zal worden is het NAPAN Dashboard, dat een reeks indicatoren bevat die het mogelijk maken de evolutie van DPSIR-parameters (Drivers, Pressure, State, Impact, Response) met betrekking tot het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te beoordelen. De NAPAN Adviesraad zal de kans krijgen om aan deze oefening deel te nemen.

De bevoegde overheden zullen deze globale evaluatie vervolgens gebruiken om een duidelijkere visie uit te werken en om prioriteiten te bepalen. Het uitwerken van een gezamenlijke toekomstvisie voor België werd als extra actie opgenomen in het project Bel.3.11.2.

5.5 Communicatie rond de risico's verbonden aan gewasbeschermingsmiddelen

Verscheidene opmerkingen hadden betrekking op de wijze waarop er wordt gecommuniceerd over de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en over de resultaten van de acties die worden uitgevoerd in het kader van het NAPAN. Er wordt opgeroepen om de communicatiemiddelen te diversifiëren en de toegankelijkheid van de informatie voor het brede publiek te verbeteren.

Communicatie is één van de essentiële bouwstenen van het reductieprogramma. Verschillende opmerkingen van de publieksraadpleging illustreren dat burgers vaak onvoldoende of verkeerd geïnformeerd zijn over actuele thema's gerelateerd aan gewasbescherming. De informatie die door de bevoegde overheden wordt aangeboden, lijkt haar doelpubliek onvoldoende te bereiken. Een belangrijk aandachtspunt om uit deze publieksraadpleging te onthouden is bijgevolg dat de overheidscommunicatie een stuk beter kan, met name door meer bekendheid te geven aan de bestaande communicatiekanalen, door de communicatiemiddelen meer te gaan diversifiëren en door de communicatie beter af te stemmen op het doelpubliek (professioneel/niet-professioneel).

Het ontwerpprogramma voorzag reeds in verschillende communicatie-acties, zowel naar professionele gebruikers als naar het brede publiek, met name in het kader van de volgende projecten:

- Bel.3.2.1, Bel.3.6.1, Bel.3.6.2, Bel.3.7.1, Bel.3.9.1, Bel.3.10.1, Bel.3.11.2.
De frequentie van de communicatiecampagne in de verkooppunten (Bel.3.2.1) wordt verhoogd van 5-jaarlijks naar 3-jaarlijks. Voor Bel.3.9.1 (betere zichtbaarheid van minder risicovolle producten op Fytoweb) werd de implementatie vervroegd naar 2023.
- Fed.3.3.1, Fed.3.3.2, Fed.3.3.3, Fed.3.3.4, Fed.3.4.1, Fed.3.7.2.
Het project Fed.3.3.1, dat tot doel heeft Fytoweb verder uit te bouwen als objectief en betrouwbaar informatiekanal, zowel voor professionelen als voor het brede publiek, zal worden aangevuld met de

uitwerking van een actieve communicatiestrategie, die ervoor moet zorgen dat de informatie effectief haar doelpubliek bereikt.

- Wal.3.5.1.1. Operationele doelstelling 5.1. is specifiek gewijd aan de ontwikkeling van transparante, vereenvoudigde, positieve en inclusieve communicatie.
- Vla.3.3.1, Vla.3.3.2, Vla.3.3.2.2, Vla.3.5.1, Vla.3.5.2, Vla.3.7.1, Vla.3.7.4 en Vla.3.7.5 voorzien diverse bewustmakings- en communicatie-acties op Vlaams niveau.
- BHG 3.2.1 en BHG 3.3.1, gericht op niet-professionals, en BHG 3.1.1, met als KSF het ontwikkelen van een nieuw online platform voor professionals.

5.6 Toegankelijkheid van de openbare raadpleging

Er is een algemene opmerking over de ondersteuning van de publieksraadpleging, namelijk via het 'MijnOpinie'-platform van de FOD BOSA. De burgers konden de duidelijke en vrij volledige informatiebladen appreciëren (soms ontbraken details over de planning of het budget). Anderzijds werd het registratiesysteem en het indienen van opmerkingen door velen als te complex ervaren.

Deze complexiteit van de registratie op het platform verklaart het grote aantal "algemene" e-mails dat op het adres "napan@health.fgov.be" werd ontvangen. Dit is precies wat de autoriteiten wilden vermijden om de verwerking van opmerkingen te vergemakkelijken.

Voor veel organisaties bleek deelnemen via het platform moeilijk werkbaar, omdat zij voorafgaand aan het indienen van hun opmerkingen ook intern of met hun achterban moeten overleggen.

Het indienen van de opmerkingen voor elke actie afzonderlijk werd als te arbeidsintensief ervaren en ook de limiet van 500 karakters per bijdrage werd door sommigen als te beperkend ervaren.

Bovendien wensen sommige deelnemers in de eerste plaats hun algemene bezorgdheid te uiten. Niet iedereen is bereid om het ontwerpprogramma in detail door te nemen.

Er werd bewust gekozen voor een verplichte registratie, om het posten van ondoordachte commentaren tegen te gaan en om te vermijden dat discussies uit de hand zouden lopen. Om de drempel toch zo laag mogelijk te houden werd de registratie beperkt tot enkel een (zelf te kiezen) naam, een e-mailadres en een wachtwoord. Blijkbaar zijn veel burgers niet bereid om deze registratiestap te doorlopen.

Het groeperen van de commentaren per actie en de beperking op het aantal karakters vergemakkelijkt de verwerking van de commentaren door de bevoegde overheden enorm. De registratie van de ontvangen brieven en e-mails is immers zeer arbeidsintensief.

Het is daarom jammer dat het NAPAN MijnOpinie-platform als onvoldoende gebruiksvriendelijk werd ervaren. Deze problemen inzake toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid dienen te worden opgelost tegen de volgende publieksraadpleging, door de deelname aan het platform te vereenvoudigen of door een ander systeem te gebruiken. Aanvullend wordt hier ook verwezen naar het antwoord op de opmerkingen over Bel.3.11.2 (in sectie 6 van dit document).

5.7 Toezicht op de naleving van de wetgeving

Een terugkerend thema in de algemene opmerkingen is het toezicht op de in de verschillende plannen en programma's opgenomen maatregelen en op de naleving van de wetgeving.

Het programma 23-27 van het NAPAN voorziet een aantal acties met betrekking tot het toezicht op de naleving van de wetgeving, bijv. Fed.3.2.1, Fed.3.2.4, Fed.3.4.1, BHG 3.7.5, BHG 3.8.1, BHG 3.9.4, Vla.2.2.1, Vla.2.9.3. Daarnaast zijn er ook projecten die tot doel hebben de situatie doorlopend te beoordelen (Fed.3.2.2, Bel.3.3.1, Fed.3.3.2, Bel.3.10.1, Wal.3.6.1.1, BHG 3.6.1, BHG 3.10.1, Vla.3.7.6, Vla.3.7.7, Vla.3.7.8), evenals projecten die bedoeld zijn om het NAPAN te evalueren en verder te ontwikkelen (Bel.3.11.1, Bel.3.11.2, Fed.3.11.1, Wal.3.6.1.2, Vla.3.11.1).

Hoewel de bevoegde overheden reeds aanzienlijke inspanningen doen om de wetgeving te handhaven, blijft de perceptie bestaan dat er onvoldoende wordt gecontroleerd. Er moet in eerste instantie gestreefd worden naar een betere communicatie van de relevante controleresultaten naar het brede publiek. Dit wordt waar mogelijk in het

programma voorzien (bijv. Fed.3.2.1, Fed.3.2.4 Fed.3.4.1). Ook de algemene verslagen over de uitgevoerde controles zijn bruikbaar voor dergelijke communicatie³.

Daarnaast is het belangrijk dat de beschikbare controleresultaten regelmatig geëvalueerd worden en dat de controleprogramma's indien nodig worden aangepast (bijv. Vla.3.7.9). In sommige gevallen moet de wetgeving worden aangepast om de controles efficiënter te maken (bijv. Fed.3.2.5 en Fed.3.4.2).

5.8 Oproep om preventie, alternatieven en biologische landbouw te stimuleren

Burgers en milieuverenigingen vragen om een versterking van de middelen (met name onderzoek) voor het ontwikkelen van alternatieve technieken, het ondersteunen van de biologische landbouw, de ontwikkeling van preventieve maatregelen, ...

Er bestaan reeds talrijke initiatieven om de biologische landbouw te ondersteunen en om alternatieve technieken en stoffen te ontwikkelen. Deze inspanningen moeten geïntensiveerd worden, rekening houdend met het effect van deze maatregelen op de verwezenlijking van de reductiedoelstellingen.

Deze aspecten vallen voornamelijk onder de gewestelijke bevoegdheid en worden dus via de gewestelijke programma's uitgewerkt.

Op Waals niveau wordt de biologische land- en tuinbouw gesteund via het Plan Bio 2030, dat als doel heeft dat 30 % van de Waalse oppervlakte cultuurgrond tegen 2030 biologisch bewerkt zou worden, en ook het Strategisch Plan GLB (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) voorziet in financiële steun in diverse vormen, waaronder een nieuwe ecoregeling die gekoppeld is aan de vermindering van chemische inputs. In het PWRP 3 (Programme Wallon de Réduction des Pesticides 3) wordt de link gelegd tussen het PWRP en de andere Waalse plannen en programma's (waaronder het GLB).

Ook in Vlaanderen worden er steunmaatregelen voorzien via het Strategisch plan Bio 2023-2027 en het GLB 2023-2027.

Op het niveau van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is steun voor agro-ecologische productie een prioritaire as van het gewestelijk programma voor de vermindering van pesticiden (pijler 5) en de [Good Food strategie 2](#) (actielijn 1). Deze twee documenten verwijzen naar de "Farm to Fork"-strategie en hebben tot doel de daarin opgenomen Europese doelstellingen te bereiken of zelfs te overtreffen. Daarbij worden onder meer de volgende doelen nagestreefd tegen 2030:

- 100 % van de landbouwproducenten die Brusselse gronden bewerken zijn op de hoogte van de ondersteunende diensten, die zijn aangepast aan hun behoeften en aan die van de agro-ecologische transitie, en hebben toegang tot deze diensten.
- Een duidelijk en stabiel financieel draagvlak voor professionele producenten die bijdragen aan de agro-ecologische transitie is operationeel.
- 30 % van het Brusselse landbouwareaal in volle grond is biologisch gecertificeerd of in omschakeling naar biologische teelt ("Farm to Fork"-doelstelling: 25 %).
- 50 % van de Brusselse producenten (vollegrondsteelt en grondloze teelt) is tenminste gedeeltelijk biologisch gecertificeerd of in omschakeling naar biologische teelt.
- 75 % van de professionele landbouw in volle grond is verenigbaar met het behoud van het milieu, met andere woorden op 75 % van de landbouwgrond worden enkel nog gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico of producten die zijn toegelaten in de biologische landbouw gebruikt.

Naar aanleiding van het openbaar onderzoek werd er in het Brusselse reductieprogramma bovendien een extra actie toegevoegd die gericht is op het ontwikkelen van het opleidingsaanbod rond alternatieven voor gewasbeschermingsmiddelen (BHG 3.1.2), evenals een nieuwe actie ter bevordering van sierteeltproductiesystemen met lage inputs (BHG 3.9.2).

³ Bijvoorbeeld <https://www.vlaanderen.be/publicaties/omgevingshandhavingsrapport> en <https://www.favv-afsca.be/thematischepublicaties/pesticide-residue-monitoring-food-plant-origin.asp>

5.9 Onbegrip over de standpunten die België inneemt rond thema's als glyfosaat en noodtoelatingen voor neonicotinoïden

In verschillende opmerkingen uiten burgers en milieuorganisaties hun onbegrip en bezorgdheid over de standpunten die de Belgische overheid inneemt met betrekking tot het verder toelaten van bepaalde producten, bijvoorbeeld producten op basis van glyfosaat en neonicotinoïden. Waarom wordt het advies van de Hoge Gezondheidsraad om glyfosaat zo snel mogelijk uit te faseren niet opgevolgd? Waarom worden er nog steeds noodtoelatingen verleend voor neonicotinoïden?

De houding van de Belgische overheid in deze dossiers wordt aanzien als een gebrek aan ambitie met betrekking tot het beschermen van de gezondheid van mens, dier en milieu.

De toelating van werkzame stoffen (op EU-niveau) en van gewasbeschermingsmiddelen die deze stoffen bevatten (op Belgisch niveau) is steeds in de eerste plaats gebaseerd op een grondige wetenschappelijke risico-evaluatie. Gewasbeschermingsmiddelen kunnen pas op de Belgische markt komen nadat de wetenschappelijke risico-evaluatie heeft aangetoond dat het gebruik ervan veilig is indien het op een correcte manier gebeurt. Op regelmatige basis wordt deze risico-evaluatie herzien in functie van de nieuwe wetenschappelijke inzichten, en indien nodig wordt de toelating van het product aangepast of zelfs ingetrokken.

Ook voor noodtoelatingen, die verleend worden voor een beperkte periode van 120 dagen, is de beslissing steeds gebaseerd op een wetenschappelijke risico-evaluatie en een weloverwogen afweging van de risico's. Voor elke noodtoelating dient de aanvrager (dit kan een landbouworganisatie of een producent van een gewasbeschermingsmiddel zijn) de noodzaak aan te tonen, evenals het gebrek aan alternatieven. Er wordt uitsluitend een noodtoelating afgeleverd als de Gewesten, die ook bevoegd zijn voor landbouw (het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen), leefmilieu en volksgezondheid, deze noodzaak bevestigen én als de risico's als aanvaardbaar worden ingeschat in verhouding tot de voordelen van het gebruik.

In overeenstemming met het arrest van 19 januari 2023 van het Hof van Justitie van de Europese Unie zullen voor de neonicotinoïden clothianidin, thiamethoxam en imidacloprid, die niet meer goedgekeurd zijn op EU-niveau, in de toekomst geen noodtoelatingen meer worden verleend in België. Ook alle toepassingen van sulfoxaflor in open lucht zijn ondertussen verboden, in overeenstemming met de Europese beslissing van 28 april 2022 over deze werkzame stof.

Glyfosaat en neonicotinoïden halen regelmatig de media. Gezien de complexiteit van deze onderwerpen geven artikels en rapporten soms onvolledige informatie. Daarom heeft de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten zowel voor glyfosaat als voor neonicotinoïden een FAQ⁴ gepubliceerd op Fytoweb, met de bedoeling informatie ter beschikking te stellen van een breed publiek. Ook voor een aantal andere stoffen is er zo'n FAQ beschikbaar, bijvoorbeeld voor chloorprofam en PFAS. Deze FAQ's worden regelmatig geactualiseerd in functie van nieuwe ontwikkelingen.

Verschillende reacties van burgers tonen aan dat deze informatie slechts een beperkt publiek bereikt. Een meer actieve communicatie zou alvast een deel van de bezorgdheden kunnen wegnemen. Een beter uitgewerkte communicatiestrategie werd daarom toegevoegd aan het project Fed.3.3.1.

5.10 Vraag naar een exportverbod voor niet-toegelaten werkzame stoffen en producten

Verschillende opmerkingen roepen op om de export van niet-toegelaten werkzame stoffen en gewasbeschermingsmiddelen naar landen buiten Europa te verbieden en om geen noodtoelatingen meer te verlenen voor de export van zaai zaad dat behandeld is met niet-toegelaten werkzame stoffen zoals neonicotinoïden.

Op 19 november 2023 werd een koninklijk besluit goedgekeurd, dat de export van bepaalde gevaarlijke stoffen vanuit België naar landen buiten de EU verbiedt. Door dit besluit zal de export van bepaalde werkzame stoffen van gewasbeschermingsmiddelen, die in de EU verboden zijn omdat ze een risico vormen voor gezondheid of leefmilieu,

⁴ <https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/gebruik/professionele-gebruiker/glyfosaat> en <https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/gebruik/professionele-gebruiker/neonicotinoïden>

niet meer mogelijk zijn vanaf juni 2025. Dit exportverbod geldt onder meer voor de neonicotinoïden clothianidin, thiamethoxam en imidacloprid.

Op EU-niveau pleit België, na overleg in het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM), voor een verbod op de productie van in de EU verboden stoffen.

België beschouwt immers zowel de productie als de uitvoer van gevaarlijke chemische stoffen die verboden zijn voor gebruik in de EU als onethisch en in strijd met de verschillende internationale verbintenissen die het land is aangegaan. Anderzijds moeten maatregelen op dit niveau ook gepaard gaan met een initiatief inzake de invoer van behandelde levensmiddelen, om te vermijden dat de productie enkel wordt verplaatst naar buiten de EU en dat de betrokken sector in de EU wordt verzwakt. De maatregelen moeten er ook voor zorgen dat de productie- en gebruiksomstandigheden in deze derde landen even veilig zijn voor de werknemers en voor het milieu als in de EU.

In het verleden werden er noodtoelatingen verleend voor de behandeling van zaaizaad in België met neonicotinoïden die in de EU verboden zijn, waarbij de behandelde zaden uitsluitend bestemd waren voor export naar derde landen of naar andere EU Lidstaten. Deze noodtoelatingen waren gekoppeld aan strikte voorwaarden, met name het verkrijgen van expliciete toestemming van het land van bestemming en de naleving van de wettelijke verplichtingen in het kader van de PIC (Prior Informed Consent) Verordening (EU) 649/2012. Dergelijke noodtoelatingen zullen in de toekomst niet meer verleend worden.

5.11 Gelijkwaardige regels voor ingevoerde producten

Er wordt opgemerkt dat de regels die voor Europese voedingsproducten gelden, ook voor ingevoerde producten zouden moeten gelden, omdat anders oneerlijke concurrentie ontstaat.

Voor pesticiden waarvan het gebruik in de EU is verboden⁵ maar in andere landen wel nog is toegelaten, kunnen zogenaamde invoertoleranties worden vastgesteld in de EU. Dit zijn maximale limieten van residuen (EU MRL's – Maximum Residue Limits) waarvoor de EU tolereert dat ze aanwezig zijn op geïmporteerde levensmiddelen. Aanvragen tot invoertolerantie worden onderworpen aan een Europese risico-analyse om na te gaan of de geïmporteerde levensmiddelen met residuen geen probleem vormen voor de gezondheid van de Europese consumenten. Daarbij wordt dezelfde methodologie toegepast als bij de gebruikelijke risicobeoordeling in de EU. Daarnaast kunnen ook internationaal vastgelegde (Codex) MRL's worden overgenomen in de EU-wetgeving, als die veilig bevonden zijn voor de Europese consumenten.

De EU is, als lid van de Wereldhandelsorganisatie (WHO), gebonden aan internationale verdragen, waaronder het SPS-verdrag (Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures). Dat verdrag omvat enkele basisregels voor normen over o.m. voedselveiligheid, met als doel te vermijden dat landen willekeurige, discriminerende en/of protectionistische maatregelen of normen zouden opstellen, die zouden leiden tot een ongerechtvaardigde belemmering van de internationale handel in voedingsproducten. Om die reden bepaalt het verdrag o.m. dat normen, zoals bijv. MRL's, gebaseerd moeten zijn op een wetenschappelijke analyse van het risico (voor de consument in dit geval), rekening houdend met internationale methodologieën.

Elk voorstel van de Europese Commissie tot verlaging van EU MRL's moet trouwens ook genotificeerd worden aan de WHO, zodat andere WHO-leden kunnen nagaan of aan de bepalingen van het SPS-verdrag is voldaan en de verstrenging van de Europese EU MRL's gerechtvaardigd is.

Ook moet de EU rekening houden met de MRL's die op internationaal niveau worden vastgesteld door de Codex Alimentarius⁶. Die worden echter slechts overgenomen in de EU-wetgeving (als EU MRL's), indien ze op basis van een voorafgaande Europese risico-analyse als veilig kunnen worden beschouwd voor de Europese consument (analoog aan de hierboven beschreven invoertoleranties).

Het is waar dat een invoertolerantie of overgenomen Codex MRL voor een in de EU verboden pesticide een competitief voordeel kan betekenen voor niet-EU landbouwers. Dit is een eigenschap van een vrijhandelsakkoord dat

⁵ Zo'n verbod houdt niet noodzakelijk verband met de bescherming van de gezondheid van de consument.

⁶ <https://www.health.belgium.be/nl/voeding/voedingsbeleid/wetgevend-en-normgevend-kader/codex-alimentarius>

louter is gebaseerd op productveiligheidsnormen, waardoor het geen rekening houdt met mogelijke negatieve gevolgen bij de productie van het voedingsproduct in het uitvoerende land (bijvoorbeeld ten aanzien van milieu of toepassers van het pesticide).

De Europese verordening 1107/2009 heeft naast de internationaal erkende risicogebaseerde criteria ook bijkomende criteria opgelegd voor de goedkeuring van het gebruik van werkzame stoffen van gewasbeschermingsmiddelen in de EU, op basis van de intrinsieke gevaarlijke eigenschappen van een stof. De EU gaat hiermee dus verder dan wat voorzien is volgens het internationale WHO-verdrag. Het houdt onder meer in dat een stof niet kan worden goedgekeurd voor gebruik in de EU als bekend is of verondersteld wordt dat zij kankerverwekkend of mutageen is voor mensen, toxisch is voor de menselijke voortplanting of hormoonontregelende eigenschappen heeft die schadelijk kunnen zijn voor de mens. Een uitzondering is mogelijk indien het gebruik dusdanig is dat blootstelling van de mens uitgesloten is, wat onder andere de afwezigheid van residuen in het voedsel boven de kwantificeringsgrens van 0,01 mg/kg impliceert.

De vaststelling en aanpassing van EU MRL's voor geïmporteerde levensmiddelen gebeurde tot nu toe louter op basis van een risico-analyse. Bij voorgaande discussies heeft België er bij de Europese Commissie op aangedrongen om de door de wetgever beoogde verwaarloosbare blootstelling van de Europese consument aan mutagene, kankerverwekkende, reprotoxische en hormoonontregelende stoffen eveneens te waarborgen voor voedsel dat geïmporteerd wordt vanuit landen buiten de EU, door de EU MRL's overeenkomstig aan te passen.

Uit daaropvolgende discussies daarover op EU-niveau en zoals aangekondigd in het kader van de Europese *Green Deal* en *Farm to Fork* strategie is gebleken dat de Europese Commissie de intentie heeft om in de toekomst specifieke milieu-aspecten van globale aard (zoals bijv. ongewenste effecten op bestuivers en persistentie van pesticiden) in rekening te brengen bij de vaststelling van EU MRL's voor stoffen waarvan het gebruik in de EU verboden is. Deze intentie werd reeds geconcretiseerd in een Europese verordening 2023/334 die de MRL's voor enkele in de EU verboden neonicotinoïden heeft verlaagd. Anderzijds kan en zal de Europese Commissie niet afwijken van de internationale overeenkomst op WHO-niveau, m.n. om de beoordeling van het risico (en niet het gevaar) voor de consument als basis te blijven nemen voor de vaststelling van EU MRL's.

5.12 Oproep om gewasbeschermingsmiddelen te verbieden evenals de reclame voor deze producten

Een algemene opmerking die regelmatig terugkomt is de suggestie om gewasbeschermingsmiddelen meteen volledig te verbieden voor niet-professionele gebruikers. Er wordt gewezen op de gevaren van deze producten voor de gezondheid (via voedsel en leidingwater bijvoorbeeld), voor het milieu in het algemeen en voor de bijen in het bijzonder. Een algemeen verbod zou het mogelijk maken om het gebruik veel sneller terug te dringen en zou al het werk besparen dat gepaard gaat met bewustmaking, communicatie en voorlichting van het brede publiek.

Een andere optie zou kunnen zijn dat tuincentra en doe-het-zelfwinkels de gevaarlijke producten in afgesloten kasten of winkelafdelingen bewaren, en dat deze producten pas kunnen worden aangekocht na het inwinnen van advies van een winkelmedewerker met kennis van zaken.

Een andere opmerking die meer dan eens voorkomt is het voorstel om reclame voor gewasbeschermingsmiddelen volledig te verbieden.

In veel gevallen is tuinieren zonder het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen inderdaad perfect haalbaar. Wie zich hierover wenst te informeren kan terecht op Fytoweb: vanaf de pagina '[Risicobeheer in de tuin](#)'⁷ kan je doorklikken naar specifieke pagina's die informatie geven over alternatieven voor herbiciden, insecten- en slakkenbestrijdende middelen en fungiciden, met links naar andere relevante websites over dit onderwerp.

⁷ <https://fytoweb.be/nl/handleiding/reductieplan/risico-beheren>

Hoewel bepaalde NGO's aandringen op een totaalverbod op de verkoop van gewasbeschermingsmiddelen aan niet-professionele gebruikers, wordt deze visie niet door iedereen gedeeld en is er globaal genomen onvoldoende draagvlak voor een dergelijke ingrijpende maatregel. Wetenschappelijk gezien is er geen basis voor een totaalverbod, omdat de strenge toelatingsprocedure ervoor zorgt dat een gewasbeschermingsmiddel pas kan worden toegelaten nadat de wetenschappelijke risico-evaluatie een aanvaardbaar risico heeft aangetoond. Bovendien wordt verwacht dat het invoeren van een dergelijk totaalverbod zou leiden tot de toename van een aantal illegale praktijken, die een extra risico voor mens, dier en leefmilieu vormen, zoals:

- Het gebruik van niet-toegelaten producten, online aangekocht via buitenlandse websites;
- Het gebruik van producten die enkel toegelaten zijn voor professioneel gebruik, verkregen via een professionele gebruiker;
- Het gebruik van zelfgemaakte huis-, tuin- en keukenmiddeltjes die soms zeer giftig zijn (bijvoorbeeld white spirit, bleekwater, enzovoort).

Het grote probleem is dat sommige niet-professionele gebruikers niet de moeite nemen om het etiket te lezen of nonchalant omgaan met de gebruiksinstructies, wat leidt tot verkeerd gebruik van de producten (bijvoorbeeld overdoseren of te dicht bij oppervlaktewater of rioolputjes toepassen). Om die reden werden er de voorbije jaren in België reeds verschillende beperkingen opgelegd, waardoor de meest risicovolle producten momenteel niet meer toegelaten zijn voor niet-professioneel gebruik. Zo werd er onder andere beslist om voor niet-professionele gebruikers enkel nog gewasbeschermingsmiddelen toe te laten waarvoor het gebruik van handschoenen, en eventueel FFP3-maskers, voldoende bescherming biedt. Wanneer uit de risico-evaluatie blijkt dat er ook oog- of gezichtsbescherming of specifieke beschermingskledij nodig is, dan wordt de toelating voor niet-professioneel gebruik geweigerd. Ook zijn er specifieke vereisten voor de verpakking opgelegd om de risico's op verkeerd gebruik en blootstelling te minimaliseren. Sinds eind 2018 geldt er een verbod op de verkoop van bepaalde synthetische herbiciden, waaronder producten op basis van glyfosaat, voor niet-professioneel gebruik.

Momenteel is er ook een nieuw koninklijk besluit over het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen in opmaak, dat verdere beperkingen zal invoeren met betrekking tot de verkoop aan niet-professionele gebruikers en met betrekking tot de reclame voor producten bestemd voor niet-professioneel gebruik. Een ander belangrijk thema dat in dit ontwerp-KB aan bod komt, is de online verkoop van gewasbeschermingsmiddelen. Momenteel ontbreekt een duidelijk wettelijk kader om de online verkoop doeltreffend te kunnen controleren.

Dit ontwerp-KB over het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen behandelt dus verschillende thema's die van belang zijn in het kader van het reductieplan. Om een duidelijk politiek engagement te vragen rond deze thema's werd de volgende extra actie aan het FRPG-programma 2023-2027 toegevoegd:

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.2.5	De Belgische wetgeving met betrekking tot het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen aanpassen aan de huidige tijdsgeest, het Europese kader en de wetenschappelijke kennis.	Opmaak en goedkeuring van een koninklijk besluit betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen.	Publicatie van het koninklijk besluit in 2023.
	<p><i>Sinds enige tijd is er een koninklijk besluit in opmaak dat de voorwaarden voor het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen in België zal actualiseren. Dit besluit heeft een belangrijke impact op de vermindering van de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, aangezien het nieuwe regels zal vaststellen voor onder andere de volgende aspecten:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>De modaliteiten voor de online verkoop van gewasbeschermingsmiddelen;</i> - <i>Een verbod op het op de markt brengen van bepaalde categorieën van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik;</i> - <i>Beperkingen inzake publiciteit voor gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik (met uitzondering van producten die als gewasbeschermingsmiddel met een laag risico zijn ingedeeld);</i> - <i>Regels voor de toelating van een aantal productcategorieën die gelijkaardig zijn aan gewasbeschermingsmiddelen en die buiten het toepassingsgebied van Verordening (EG) nr. 1107/2009 vallen, bijvoorbeeld toevoegingsstoffen en precursoren.</i> 		

Update februari 2024:

Het gevraagde politieke engagement werd niet bekomen in 2023. De onderhandelingen worden verdergezet in 2024.

Het voorstel om de meest risicovolle producten voor niet-professioneel gebruik in afgesloten kasten of winkelfdelingen te verkopen is een interessante piste. Aangezien de praktische implementatie van een dergelijke maatregel niet evident is, en omdat het nog niet zeker is of dit de meest efficiënte manier zou zijn om het beoogde doel te bereiken, wordt voorgesteld om te starten met een analyse van de haalbaarheid en impact. Daarom werd het volgende extra project aan het FRPG-programma 2023-2027 toegevoegd:

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.2.6	Vermindering van de risico's voor niet-professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen.	Analyse van de haalbaarheid en impact van het verkopen van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik via afgesloten winkelfdelingen, met verplichte tussenkomst van een gecertificeerd adviseur.	Beschikbaarheid van een haalbaarheids- en impactanalyse.
<p><i>Deze studie heeft tot doel na te gaan of het haalbaar zou zijn om gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik, die bij verkeerd gebruik een risico kunnen vormen voor de menselijke gezondheid en/of het leefmilieu, via afgesloten winkelfdelingen te verkopen, bijv. in een afgesloten kast of lokaal, achter een toonbank,... De betrokken producten zouden dan enkel aangekocht kunnen worden na tussenkomst van een winkelmedewerker, die beschikt over een fytolicensie NP of P3.</i></p> <p><i>Deze studie zal onderzoeken welke criteria bruikbaar zijn om te bepalen welke producten in de afgesloten afdeling thuishoren en welke stappen nodig zijn om een dergelijke maatregel tot uitvoering te brengen (onder andere het ontwikkelen van wetgeving). Een aantal mogelijke scenario's zullen worden gedefinieerd en beoordeeld naar haalbaarheid en impact. De stakeholders zullen via de NAPAN Adviesraad geconsulteerd worden en de kans krijgen om alternatieve oplossingen voor te stellen.</i></p>			

5.13 Bezorgdheid over residuen in voedingsmiddelen

De HGR (#9698-6) benadrukt de noodzaak om de blootstelling van consumenten via groenten en fruit aan te pakken. Zij betreurt het dat de voorgestelde acties geen invloed hebben op deze blootstelling. Uitgaande van het idee dat een verminderd gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in België tot minder residuen in levensmiddelen zou kunnen leiden, vraagt de HGR de gevolgen te bestuderen van een toegenomen consumptie van levensmiddelen van Belgische oorsprong in België.

De HGR (#9698-21) vraagt zich af of de voedselveiligheid wel gewaarborgd is bij voedsel dat via een korte keten wordt verhandeld en voedsel dat via internethandel wordt verhandeld.

Het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV) heeft een programma voor de controle op residuen van gewasbeschermingsmiddelen in levensmiddelen opgezet, dat erop gericht is na te gaan of de residugehalten lager zijn dan de in de wetgeving vastgestelde maximumwaarden (MRL's). De te analyseren monsters worden hoofdzakelijk genomen bij invoerders, groothandelaars, distributiecentra en verwerkers, maar het programma voorziet ook in analyses van groenten en fruit (aardappelen, pitvruchten, aardbeien, enz.) bij producenten die rechtstreeks verkopen. Er zijn geen specifieke analyses van residuen in levensmiddelen die online worden verkocht, maar zij worden wel stroomopwaarts in de distributieketen gecontroleerd.

De analyses van EFSA (European Food Safety Authority) en het FAVV wijzen niet op problemen met de blootstelling van consumenten van groenten en fruit. Het meest recente advies van het Wetenschappelijk Comité van het FAVV⁸ concludeert, op basis van de controleresultaten van het FAVV voor de periode 2014 tot en met 2020, dat de lange-

⁸ https://www.favv-afsa.be/wetenschappelijkcomite/adviezen/2022/documents/Advies09-2022_SciCom2019-05_BlootstellingPPP.pdf

termijnblootstelling van de Belgische consument, waaronder ook kinderen, aan residuen van gewasbeschermingsmiddelen via de consumptie van groenten en fruit geen risico inhield of niet zorgwekkend was, zelfs bij een hoge consumptie van groenten en fruit.

Dit project moet worden voortgezet en werd dus opgenomen in het FRPG-programma 23-27:

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.3.5	Verzamelen en publiceren van informatie over de blootstelling van consumenten van fruit en groenten aan gewasbeschermingsmiddelen en over de risico's die hieruit volgen.	Analyse van de resultaten van de residu-monitoring om na te gaan of de veiligheid gegarandeerd is voor aan gewasbeschermingsmiddelen blootgestelde consumenten. Wanneer beschikbaar, zullen de modellen voor gecumuleerde risico's worden getest op deze resultaten.	Publicatie van de evaluatie in 2026.
<p><i>De methode die werd ontwikkeld in de vorige federale programma's wordt op regelmatige basis geïmplementeerd om de risico's van blootstelling via consumptie van fruit en groenten op de Belgische markt te evalueren. De gegevens van 2021 tot 2024 zullen in dit project worden geanalyseerd.</i></p>			

5.14 Bezorgdheid over cocktaileffecten

Uit biomonitoringstudies blijkt dat de bevolking blootgesteld wordt aan mengsels van gewasbeschermingsmiddelen, naast tal van andere polluenten. Momenteel zijn de eventuele nadelige effecten van dergelijke 'cocktails' van gewasbeschermingsmiddelen nog onvoldoende gekend. Er is vraag naar het stimuleren van onderzoek hieromtrent.

Deze problematiek wordt in eerste instantie op Europees niveau aangepakt. De methodologie voor de beoordeling van cumulatieve risico's (risico's van de verschillende stoffen samen) is reeds op het niveau van EFSA gelanceerd voor blootstelling via de voeding.

Enkel stoffen die inwerken op eenzelfde specifiek orgaan of fysiologisch systeem van het menselijke lichaam kunnen bijdragen aan éénzelfde, cumulatief (schadelijk) effect. De concentratie van elk pesticideresidu in één of meerdere levensmiddelen en de mate waarin een consument effectief ook blootgesteld wordt aan de residuen in die zgn. 'cocktail' zijn eveneens van belang. Louter de detectie van meerdere pesticideresiduen in bepaalde levensmiddelen betekent niet automatisch een hoger risico voor de consument.

De Europese methodologie voor een cumulatieve risicobeoordeling werd in 2020 en 2021 door EFSA geïmplementeerd voor pesticideresiduen met mogelijke effecten op het zenuwstelsel en pesticideresiduen met mogelijke (langetermijn)effecten op de schildklier. Er werd hierbij gebruik gemaakt van de residu-monitoringresultaten verzameld door meerdere EU-lidstaten (waaronder België) in de periode 2014-2016. Op basis van deze eerste cumulatieve risicobeoordelingen is er geen reden tot ongerustheid en blijkt een aanpassing van de MRL's (maximale residulimieten) voor individuele stoffen of een aanpassing van bestaande toelatingen alvast niet nodig. In 2022 kwam men tot dezelfde conclusie bij een inschatting van het risico voor zwangere vrouwen ten gevolge van cumulatieve blootstelling via voeding aan pesticideresiduen met mogelijke acute effecten op de embryonale ontwikkeling (o.m. schedel-, aangezichts- en hersenafwijkingen).

Op EU-niveau worden verdere stappen gezet om ook cumulatieve effecten op andere organen onder de loep te nemen en wordt gewerkt aan een methodologie om, bovenop de retrospectieve beoordelingen (d.w.z. kijkend naar de feitelijke blootstelling op basis van monitoringgegevens verzameld in het verleden), ook prospectieve inschattingen mogelijk te maken (d.w.z. tijdens de toelatingsprocedure van gewasbeschermingsmiddelen, bij het uitbreiden van toepassingen en verhoging van sommige MRL's). Om dit hele proces te versnellen heeft de Europese Commissie in samenwerking met EFSA in 2021 een actieplan uitgewerkt, waarbij pesticiden en organen die het hoogst mogelijke risico inhouden, prioritair zullen worden aangepakt. Op 8 februari 2024 heeft EFSA een rapport gepubliceerd, dat de prioriteiten voor de cumulatieve risico-evaluaties identificeert. De risicobeoordelingen voor cumulatieve effecten op nieren, lever en het voortplantingsstelsel zijn reeds opgestart. Meer informatie over het

actieplan en de stand van zaken voor cumulatieve risicobeoordeling van pesticideresiduen in het algemeen is te vinden op de websites van de Europese Commissie⁹ en EFSA¹⁰.

Gelet op het feit dat het onderzoek naar het cumulatieve risico voor de consument van residuen van gewasbeschermingsmiddelen in levensmiddelen en de ontwikkeling van geharmoniseerde methodologieën hoofdzakelijk wordt gevoerd en gecoördineerd op EU-niveau (voornamelijk via EFSA), worden bijkomende initiatieven op Belgisch (federaal) niveau niet als prioritair gezien. Er wordt prioriteit gegeven aan het verzamelen van informatie over de reële blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen via de monitoring van het gebruik (Bel.3.3.1) en het opstarten van de samenwerking tussen instellingen met het oog op chronisch risicobeheer (Fed.3.3.4).

5.15 Hantering en opslag van restanten

Er is vraag naar een actie rond de hantering/opslag van restanten van gewasbeschermingsmiddelen.

Voor landbouwers en andere professionele gebruikers zijn de voorschriften voor opslag vastgesteld in de wetgeving¹¹: alle gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik moeten bewaard worden in een afgesloten lokaal of kast. Deze lokalen en kasten moeten aan specifieke voorwaarden voldoen en mogen enkel geopend worden door (of in het bijzijn van) een fytolientiehouder.

De inzameling van lege verpakkingen en vervallen producten voor professioneel gebruik gebeurt via de inzamelpunten van AgriRecover vzw¹² (voorheen PhytofarRecover): lege verpakkingen kunnen jaarlijks worden ingeleverd in het najaar en niet-bruikbare producten worden om de twee jaar ingezameld. Dit systeem, dat al geruime tijd van toepassing is, komt ook aan bod in de fytolientie-opleidingen. Bijkomende acties naar professionele gebruikers worden niet nodig geacht.

De gewestelijke wetgevingen stellen specifieke voorschriften vast voor het behandelen en afvoeren van restwater van gewasbescherming (tankbodem-, spoel- en reinigingswater)¹³.

Lege verpakkingen en restanten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik horen bij het Klein Gevaarlijk Afval (KGA) en worden ingezameld via de gemeentelijke recyclageparken. In het verleden hebben de gewestelijke overheden reeds verschillende campagnes gevoerd om particulieren hierop attent te maken. In de gewestelijke reductieprogramma's zijn geen nieuwe specifieke acties voorzien over dit onderwerp, maar sensibilisatie van niet-professionele gebruikers kan kaderen in andere communicatie-acties van de gewestelijke overheden indien dit nodig zou blijken.

5.16 Maatregelen die ook relevant zijn maar die buiten het NAPAN vallen

Om het grote publiek een beter overzicht te geven van de talrijke maatregelen en regelgevingen die het op de markt brengen en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen omkaderen en van de controles van de activiteiten van de professionals die een beroep doen op deze middelen, stellen de adviesraden CRB/FRDO/BrcV voor om in het programma een overzicht op te nemen van de maatregelen die op dit domein buiten het NAPAN zijn genomen.

In het kader van de uitwerking van de GLB (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) strategische plannen werd er zowel voor Vlaanderen als voor Wallonië een overzicht gemaakt van de maatregelen die buiten het NAPAN worden uitgevoerd en die gelinkt zijn aan gewasbescherming en het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Deze overzichten worden aan de gewestelijke reductieprogramma's toegevoegd (als bijlage of door vermelding van de webpagina waar het overzicht te vinden is).

Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt de bijdrage van de andere Brusselse strategische programma's en plannen (Natuurplan, Good Food-strategie, Waterbeheerplan, enz.) tot de vermindering van pesticiden gedetailleerd in de definitieve versie van het gewestelijk programma 23-27.

⁹ https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/maximum-residue-levels/cumulative-risk-assessment_en

¹⁰ <https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/chemical-mixtures#cumulative-risk-assessment-of-pesticides>

¹¹ Artikel 27 van het Koninklijk besluit van 19 maart 2013 ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en toevoegingsstoffen

¹² <https://agrirecover.eu/be-nl>

¹³ <https://fytoweb.be/nl/handleiding/gewasbescherming/goede-landbouwpraktijk-behandelingen-voor-het-planten-na-de-oogst>

6. Specifieke opmerkingen per actie – Belgische acties

Bel.3.2.1 Communicatiecampagne in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor amateurgebruik

Er werden vijftien afzonderlijke opmerkingen genoteerd. Naargelang hun inhoud kunnen deze opmerkingen als volgt worden gegroepeerd.

1. Inzake de inhoud van de campagnes:
  - a. IBMA (International Biocontrol Manufacturers Association) vraagt om biocontroleproducten voor te stellen als alternatief voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door niet-professionele gebruikers. IBMA stelt ook voor de communicatieboodschappen regelmatig te vernieuwen om er meer aandacht op te vestigen (#1426-1).
  - b. FWA (Fédération Wallonne de l'Agriculture) is voorstander van het verstrekken van degelijke en technische informatie om het gebruik van niet-toegelaten methoden te ontmoedigen (#1292-1).
  - c. Belplant (#774-4) vraagt dat de wettelijke terminologie wordt gerespecteerd (gebruik van de term gewasbeschermingsmiddel in plaats van pesticide) om de kans op verwarring en verkeerde interpretaties te verkleinen.
  - d. Inter Environnement Wallonie (#76-4), BBL/Natuurpunt (#292-9), Voedsel Anders (#629-8) en WWF België (#234-10) vinden dat het communicatieplan zich eerst en vooral moet richten op preventie, dan op alternatieven en vervolgens op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, waarbij de nadruk moet worden gelegd op de risico's inherent aan dit gebruik.
  - e. BBL/Natuurpunt (#292-12) en De Watergroep (#791-3) willen een algemene waarschuwingsboodschap over de risico's (gezondheid & milieu) van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.
2. Inzake de vorm van de campagnes:
  - a. Er wordt verzocht om de termijn voor de volgende communicatiecampagne te vervroegen (#1488-1, CRB/FRDO/BrcC #885-19 en BBL/Natuurpunt #292-9).
  - b. Er wordt verzocht de campagnes te vernieuwen in geval van nieuwe kennis (BBL/Natuurpunt #292-9).
3. Wat de doeltreffendheid van de campagnes betreft, is Inter Environnement Wallonie (#76-4) van mening dat de afficheringsverplichting niet voldoende wordt nageleefd en vraagt dat de doeltreffendheid van de maatregel wordt geverifieerd. Petitie 2 (#86-7) en WWF België (#234-10) stellen voor vormen van heimelijke controle te organiseren om de informatieproblemen te ontmaskeren en te verhelpen. Voedsel Anders is van mening dat bewustmaking in het verkooppunt van essentieel belang is (#629-8).
4. Wat de toegevoegde waarde van dit communicatieproject ten opzichte van het algemene vraagstuk betreft, werden een aantal opmerkingen gemaakt om het project te vervangen door de volgende maatregelen:
  - a. Stimuleren dat particulieren stoppen met het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (#1488-1) of dit verbieden (De Watergroep #791-3). Verbod op de verkoop van pesticiden waarvan bekend is dat ze de hormoonhuishouding verstoren en schadelijk zijn voor bijen (#1498-1).
  - b. De verkoop van pesticiden beperken door ze in gesloten vitrines in winkels te plaatsen (#1498-1, Inter Environnement Wallonie #76-4, Petitie 2 #86-7, BBL/Natuurpunt #292-12 en WWF België #234-10), door alle vormen van promotie voor pesticiden te verbieden (#103-5, #1498-1, Petitie 2 #86-7, BBL/Natuurpunt #292-12 en WWF België #234-10), door onlineverkoop voor particulieren te verbieden of te beperken (#1498-1), door koppelverkoop van gewasbeschermingsmiddelen met andere goederen te verbieden (Petitie 2 #86-7), door een ontradende neutrale verpakking in te voeren vergelijkbaar met sigarettenpakjes (Petitie 2 #86-7 en BBL/Natuurpunt #292-12).
  - c. CRB/FRDO/BrcC (#885-19) vragen richtlijnen met betrekking tot de verpakking van pesticiden zodat de informatie duidelijk (en voor WWF België (#234-10) afraadend) zichtbaar is.

De inhoud van de communicatiecampagne wordt samen met de belanghebbenden voorbereid. Dit wordt expliciet in het voorstel vermeld. Het resultaat is een compromis dat door de overheid wordt bepaald in overeenstemming met haar opdracht om de volksgezondheid en het milieu te beschermen. Omwille van de zeer uiteenlopende wensen met betrekking tot de inhoud is het noodzakelijk en gerechtvaardigd dat de uiteindelijke beslissing bij de bevoegde administraties ligt, waarbij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de rol van coördinator zal opnemen. Bovendien is eenieder vrij om andere communicatiemiddelen voor te stellen. Indien zij worden gevalideerd, zoals op Fytoweb¹⁴ is aangegeven, kunnen deze instrumenten de in de winkels beschikbare communicatie aanvullen. Daartoe is de actie "Deelname van de distributiesector stimuleren, bijvoorbeeld door middel van een wedstrijd" opgenomen.

De bevoegde federale en gewestelijke administraties zijn overeengekomen dat de frequentie van de campagnes verhoogd kan worden van vijf naar drie jaar. De volgende communicatiecampagne wordt vervroegd naar 2025, aangezien de vorige communicatiecampagne op 01-04-2022 van start is gegaan. Deze campagne voorziet reeds in een roulatie van affiches om hun aantrekkingskracht te ondersteunen. In deze campagne linken QR-codes naar webpagina's waar de informatie kan evolueren in functie van nieuwe kennis.

De verificatie van de doeltreffendheid van de communicatiecampagnes is gestart in 2019 (Fed.2.2.4 van het programma 2018-2022) en zal voortgezet worden in 2024 (Fed.3.2.2 van het programma 2023-2027). De officiële controles komen verder in dit rapport aan bod onder Fed.3.2.1. De controleresultaten worden regelmatig voorgelegd aan de NAPAN Adviesraad. De milieu-NGO's worden uitgenodigd om de voor hen voorbehouden plaatsen in deze Adviesraad in te nemen. Bovendien zullen deze resultaten in de toekomst jaarlijks op Fytoweb gepubliceerd worden.

Deze communicatie is een Europese verplichting. Daarnaast werden reeds vele andere acties (cf. NAPAN-verslagen [13-17¹⁵](#) en [18-22¹⁶](#)) ondernomen om de risico's en het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door niet-professionele gebruikers te beperken.

Met betrekking tot de andere voorgestelde acties wordt eerst en vooral verwezen naar punt 5.12 van de sectie 'Algemene opmerkingen', waar antwoord wordt gegeven op de opmerkingen inzake beperkingen voor het op de markt brengen van bepaalde categorieën van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik, een reclameverbod en de verkoop in afgesloten kasten of winkelafdelingen. Een verbod op koppelverkoop is niet realistisch: dit zou betekenen dat er een uitzondering op de handelswetten moet gemaakt worden die alleen geldt voor gewasbeschermingsmiddelen voor particulieren, dit is moeilijk te rechtvaardigen. Ook een verbod op onlineverkoop is in de huidige handelscontext eenvoudigweg niet haalbaar. Er worden echter controles georganiseerd om fraude te bestrijden, en een betere omkadering van de onlineverkoop is voorzien via het ontwerp van koninklijk besluit dat het voorwerp uitmaakt van de nieuwe actie Fed.3.2.5.

De invoering van neutrale verpakkingen, zoals voor sigaretten, is niet proportioneel met het risico: gewasbeschermingsmiddelen zijn onderworpen aan een strenge toelatingsprocedure overeenkomstig de Europese verordening 1107/2009, waardoor een product pas op de markt kan komen nadat een wetenschappelijke risicoevaluatie heeft aangetoond dat het product veilig is wanneer het op de juiste manier wordt toegepast. De toelatingsakte bepaalt voor elk product welke specifieke vermeldingen en waarschuwingszinnen op het etiket moeten komen. Binnen het reductieprogramma 2018-2022 werd overigens reeds gewerkt rond de verbetering van etiketten voor amateurgebruik (Fed.2.8.2).

Het voorstel Bel.3.2.1 wordt bijgevolg als volgt aangepast:

- In de doelstelling wordt de frequentie verhoogd van vijf naar **drie** jaar.
- In de actie wordt het volgende toegevoegd: "[Samenwerking met organisaties en verenigingen met kennis van zaken en communicatie-ervaring.](#)" en "[Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal dit project coördineren.](#)"
- In de KSF wordt de communicatiecampagne vervroegd naar **2025**.
- In de toelichting wordt toegevoegd dat de communicatiecampagne ook rekening zal houden met "[De kennis en communicatie-ervaring van organisaties en verenigingen die zetelen in de NAPAN Adviesraad.](#)" De laatste zin wordt aangepast naar "[Specifieke aandacht zal gaan naar het informeren van niet-professionele](#)

¹⁴ <https://fytoweb.be/nl/reductieplan/nationaal-actie-plan/evenwichtige-informatie-over-het-gebruik-van>

¹⁵ <https://fytoweb.be/sites/default/files/content/reduction/napan-2013-2018-report.pdf>

¹⁶ https://fytoweb.be/sites/default/files/content/reduction/20231121_final_report_pfrp-frpg_18-22_nl.pdf

gebruikers over de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, over effecten op de biodiversiteit en over de mogelijke alternatieven."

Bel.3.3.1 Monitoring van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door professionele gebruikers

Er werden vijftien opmerkingen over het voorstel gemaakt. Zij werpen op vier verschillende manieren licht op dit project.

1. *Het voorstel wordt goed gesteund (#1161-1, #1161-2, Belplant #774-12, De Watergroep #791-5). Sommigen dringen erop aan dat de resultaten openbaar worden gemaakt na het anonimiseren en naleving van alle GDPR-beperkingen.*
2. *Er is ook bezorgdheid over de administratieve lasten van het toezicht voor landbouwers (#1296-2, #1511-1). Boerenbond (#613-6) stelt voor de overdracht van gegevens te beperken tot één aangifte per jaar. FWA (#1296-1) en CRB/FRDO/BrcC (#885-28) vragen, met de steun van verscheidene landbouwers (#1296-2, #1296-3, #1296-4, #1486-1, #1511-1), om na te denken over de digitale kloof, gegevensbescherming (anonimiseren en GDPR), het genereren van inkomsten uit de informatie, het doel van het register, de evenredigheid van de sanctie en de vrijheid van het gebruikte medium. Boerenbond (#613-6) en CRB/FRDO/BrcC (#885-29) vragen om rekening te houden met bestaande registratiesystemen.*
3. *FWA (#1296-1) wenst deel uit te maken van een beroepsovereenkomst, die zij onontbeerlijk acht. De betrokkenheid van de belanghebbenden wordt gesteund door CRB/FRDO/BrcC (#885-28).*
4. *De zeer algemene aard van het project maakt het niet mogelijk een standpunt in te nemen over de relevantie ervan op federaal of regionaal niveau (WWF België #234-11, BBL/Natuurpunt #292-14). Belplant (#774-12) vraagt om de goedkeuring van de SAIO-verordening af te wachten alvorens te starten met de ontwikkeling van het monitoringsysteem. De Watergroep (#791-5) vraagt om te anticiperen op de beslissingen door zo snel mogelijk met het project te beginnen en te streven naar de daadwerkelijke uitvoering van de monitoring en niet enkel naar een coördinatie. Boerenbond (#613-6) vraagt om zich aan de Europese verplichtingen te houden en niet verder te gaan dan deze verplichtingen.*

De verplichtingen zijn vastgelegd op EU-niveau in de SAIO Verordening (EU) 2022/2379 en haar Uitvoeringsverordening (EU) 2023/1537, en in Uitvoeringsverordening (EU) 2023/564, die artikel 67 van Verordening (EG) nr. 1107/2009 implementeert. Project Bel.3.3.1 heeft betrekking op de implementatie van deze verplichtingen op nationaal niveau. Hierbij zal aandacht besteed worden aan de bezorgdheden van de landbouwsector.

Via de NAPAN Adviesraad zal overleg gepleegd worden met de betrokken sectoren. Dit type overleg is inherent aan de werking van het NAPAN. Voor de volledigheid wordt een expliciete verwijzing naar dit overleg in project Bel.3.3.1 toegevoegd.

De tijdslijn voor implementatie van deze monitoring is afhankelijk van de nieuwe EU-verordening inzake duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (SUR: Sustainable Use Regulation). Dit punt wordt verduidelijkt in de update van februari 2024 hieronder.

Bijgevolg wordt voorstel Bel.3.3.1 gewijzigd door het volgende aan de beschrijving van de actie toe te voegen: "De autoriteiten zullen regelmatig overleg plegen met de betrokken sectoren die zetelen in de NAPAN Adviesraad." De toelichting wordt als volgt aangevuld: "De verplichtingen van deze monitoring zullen echter pas in werking treden na de goedkeuring van de nieuwe Europese verordening inzake duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (SUR), waarvoor de besprekingen in juli 2022 zijn opgestart in de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement. De aard van de verplichtingen en de termijnen voor uitvoering kunnen pas op het einde van deze besprekingen worden vastgesteld. Het is bij de opmaak van dit programma dus niet mogelijk om de KSF nader te specificeren."

Update februari 2024:

Begin februari 2024 (na publicatie van het reductieprogramma 2023-2027) werd het SUR-voorstel door de Commissie ingetrokken. Bijgevolg is de verwijzing naar de SUR-verordening hier niet meer relevant. De verplichtingen van de SAIO-verordening en de twee hierboven genoemde uitvoeringsverordeningen blijven echter van toepassing. Uitvoeringsverordening (EU) 2023/564, die van toepassing is vanaf 1 januari 2026, verplicht professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen om registers in elektronische vorm bij te houden en elk gebruik van een gewasbeschermingsmiddel onverwijld te registreren. Ook moeten zij de gegevens in de registers verstrekken op vraag van de bevoegde overheid.

Bel.3.6.1 Charter gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater

Vijftien opmerkingen lichten het voorstel op de volgende punten toe.

1. Het voorstel wordt gesteund (FWA #1306-1, #1306-2 en CRB/FRDO/BrC #885-33). Belplant (#774-24) geeft aan hoeveel belang het hecht aan dit proces, dat nu zijn derde jaar ingaat en moet toelaten om in 2024 de eerste conclusies te trekken.
2. De manier waarop het project werkt moet worden gewijzigd. De betrokkenheid van distributeurs en adviseurs bij de verspreiding van de in het Charter aanbevolen maatregelen moet worden versterkt (PROTECT'eau #1449-1 en #1449-2). Petitie 2 (#86-13) vindt het voorstel te weinig ambitieus, omdat de geïdentificeerde probleemstoffen direct zouden moeten worden verboden. CRB/FRDO/BrC (#885-34) achten het noodzakelijk het proces voortdurend te verbeteren door middel van een permanente en constructieve dialoog rond gerichte acties.
3. Het project moet worden uitgebreid tot andere stoffen. In verscheidene reacties (#1367-1 en #1367-2, #1368-1 en #1368-2, #1369-1, #1461-1) werd verzocht rekening te houden met perchlooraat, chlooraat en metabolieten van pesticiden in aquatische milieus en drinkwater. De Watergroep (#791-7) is van mening dat het project betrekking moet hebben op alle probleemstoffen. PROTECT'eau (#1449-1 en #1449-2) vraagt dat het project ook betrekking heeft op de bescherming van het grondwater.

De betrokkenheid van distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen bij het project maakt *de facto* deel uit van de generieke maatregelen van [de emissiereductieplannen](#)¹⁷. Een versterking van deze generieke maatregelen is inderdaad noodzakelijk en is momenteel aan de gang. Uit de reeds vastgestelde emissiereductieplannen blijkt dat zij gerichte acties omvatten en zich niet beperken tot een administratieve analyse.

Het verbod op stoffen die de normen overschrijden is een maatregel die geval per geval zal worden beoordeeld op het niveau van de werkgroep die toezicht houdt op de emissiereductieplannen.

De uitbreiding van het project tot andere chemische stoffen dan die welke hoofdzakelijk verband houden met het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, moet uiteraard buiten het NAPAN worden overwogen. De bezorgdheid wordt echter doorgegeven aan de bevoegde instanties ([CCIM](#)¹⁸, Vlaamse Milieumaatschappij, Vlaamse Overheid - Departement Omgeving, Waalse overheidsdienst – Directie Grondwater, Leefmilieu Brussel).

De uitbreiding tot relevante metabolieten die verband houden met het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan overwogen worden, als ze regelmatig in oppervlaktewater worden gecontroleerd.

Uitbreiding van het project tot in het grondwater aangetroffen stoffen verdient eveneens aandacht, maar dit vereist een andere aanpak, onder andere omwille van de langere reactietijden (tijd tussen de verontreiniging en de detectie in het grondwater, tijd nodig om de verontreiniging kwijt te raken).

Het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen houdt in dat de veiligheid van alle relevante metabolieten wordt gecontroleerd. De controle van de waterkwaliteit (oppervlaktewater en grondwater) is een aangelegenheid die door de Gewesten wordt opgevolgd en deze bezorgdheid is aan de betrokken diensten doorgegeven.

¹⁷ <https://fytoweb.be/nl/reductieplan/structurele-wijzigingen/charter-voor-aanpak-overschrijdingen-toetsingswaarden>

¹⁸ <https://www.health.belgium.be/nl/ccim-coordinatiecomite-internationaal-milieubeleid>

De voorgestelde actie wordt dan ook aangevuld met het volgende: "De uitbreiding van de scope van het Charter tot zowel relevante metaboliëten van de werkzame stoffen van gewasbeschermingsmiddelen als grondwaterverontreiniging zal worden overwogen en waar nodig uitgevoerd.". De KSF wordt vervolledigd door: "Indien relevant zal het Charter worden uitgebreid tot relevante metaboliëten en tot het compartiment grondwater." en de aanvullende toelichting wordt aangevuld met: "De uitbreiding van de werkingssfeer van het project tot relevante metaboliëten en grondwater zal worden beoordeeld in het licht van de beschikbare monitoringgegevens en de relevantie en haalbaarheid van mogelijke acties."

Bel.3.6.2 Bufferzone langs oppervlaktewater

De zestien ontvangen opmerkingen hebben betrekking op de volgende aspecten:

1. Het probleem van de verontreiniging van het oppervlaktewater vereist wel degelijk een ambitieus project. Verwijzend naar het OESO-verslag van 2021 wordt in commentaar #1503-1 herinnerd aan de noodzaak om essentiële maatregelen vast te stellen en te evalueren om de doelstellingen inzake waterkwaliteit te bereiken. De auteur van de commentaar concludeert dat er reeds in 2023 nieuwe bufferzones moeten zijn. WWF België (#234-18) en BBL/Natuurpunt (#292-22) betreuren dat de acties pas in 2025 van start zouden gaan. PROTECT'eau (#1307-2) en een burger (#1168-1) wijzen op het ontbreken van een doeltreffend toezicht op de bufferzonemaatregelen en op de onmogelijkheid van dergelijke controles. Voedsel Anders (#629-13) steunt in grote lijnen de doelstelling van het project en roept op tot onmiddellijke actie. Belplant (#774-25) begrijpt de noodzaak van zo'n project. In commentaar #23-3 wordt benadrukt dat deze kwestie dringend moet worden aangepakt. De Watergroep (#1124-1) is van mening dat het probleem niet de breedte van de bufferzone is, maar de naleving ervan.
2. Verscheidene opmerkingen hebben betrekking op de praktische moeilijkheden bij de uitvoering van deze maatregelen. PROTECT'eau (#1446-1) en WWF België (#234-18) stellen de autoriteiten vragen over de praktische uitvoering van deze nieuwe bufferzone. PROTECT'eau (#1307-2) maakt zich zorgen over de toekomst van deze permanente bufferzones en roept op tot actie om de naleving van deze risicobeperkende maatregelen aan te moedigen. De financiële compensatie voor de productievermindering moet minstens behouden blijven (Boerenbond #613-9, #1404-1). FWA (#1307-1) vraagt een actualisatie van de kartering van de waterlopen in Wallonië.
3. Ook werd gewezen op de moeilijkheid om nieuwe gemeenschappelijke maatregelen te overwegen. Boerenbond (#613-9) stelt voor de gemeenschappelijke maatregelen af te stemmen op die van het Vlaamse Gewest. FWA (#1307-1) is tegen elke nieuwe federale verplichting zonder evaluatie van het effect van de gewestelijke maatregelen. Boerenbond (#613-9) vraagt een gedetailleerd onderzoek naar de socio-economische gevolgen van elke nieuwe maatregel die wordt overwogen.
4. Verscheidene opmerkingen gaan over de noodzaak rekening te houden met alle waterbeschermingsmaatregelen. FWA (#1307-1) en Boerenbond (#613-9) zijn het met PROTECT'eau (#1307-2, #1446-1, #1446-2) eens dat afstemming nodig is tussen de federale en gewestelijke maatregelen op dit gebied (bufferzones, anti-driftmaatregelen, bestrijding van puntvervuiling, enz.). Boerenbond (#613-9) wijst erop dat in het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid ook een bufferzone van 3 m wordt voorgesteld langs bevaarbare en onbevaarbare waterlopen van categorie 1, 2 en 3. Belplant (#774-25) spreekt veeleer over het harmoniseren van bestaande maatregelen en het ontwikkelen van een 'toolbox' die ook alternatieven voor het instellen van bufferzones omvat.
5. Sommige opmerkingen betreffen meer communicatiekwesties, zoals het verzoek om toelichting over het concept 'bufferzone' (#1124-1) of over de inhoud van het voorstel (De Watergroep #1124-1).

6. WWF België (#234-18) en BBL/Natuurpunt (#292-22) stellen voor een uniforme bufferzone in te stellen langs alle waterlopen die in de Waterlopenatlas zijn opgenomen. Voedsel Anders (#629-13) verzoekt ook om een uniforme bufferzone.
7. Drie opmerkingen (#1370-1, #1371-1, #1372-1) hebben betrekking op de aanwezigheid van chlooraat, perchlooraat en metabolieten van gewasbeschermingsmiddelen in drinkwater.
8. CRB/FRDO/BrcC (#885-35) vinden dit project moeilijk te begrijpen.

De bedoeling, de reikwijdte en het tijdschema van het project werden verkeerd begrepen, hoewel in het projectvoorstel Bel.3.6.2 reeds volledig werd ingegaan op de eerste vijf aspecten die in de opmerkingen worden aangehaald. Het project wordt daarom geherformuleerd om de ambitie en het voornemen om de federale en gewestelijke maatregelen te harmoniseren en te communiceren, te weerspiegelen.

Het voorstel voor een uniforme bufferzone in het zesde punt was al het onderwerp van een federaal voorstel in 2020 in het kader van het Bel.2.11.1-project, en werd door de Gewesten niet gesteund om verschillende redenen (economische, praktische, politieke).

De bezorgdheid over chemische stoffen in drinkwater valt buiten het specifieke kader van het project en wordt doorgegeven aan de bevoegde instanties.

Bijgevolg wordt het voorstel gewijzigd door de actie als volgt te herformuleren: "Zoeken naar afstemming van de gewestelijke maatregelen voor de bescherming van oppervlaktewater met de federale risicobeperkende maatregelen die, indien van toepassing, essentieel zijn voor het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen overeenkomstig de Europese regelgeving en richtsnoeren, met de bedoeling de garantie te bieden dat ze worden uitgevoerd. De steun van de professionele gebruikers zal worden nagestreefd. De problematiek, de ondernomen stappen en de verkregen resultaten zullen gecommuniceerd worden naar de NAPAN Adviesraad en op Fytoweb. Het project zal worden getrokken door Wallonië."

De Kritieke Succes Factoren (KSF) worden als volgt gespecificeerd: "Duidelijkheid over de gewasbeschermingsmiddelen die al dan niet veilig kunnen worden toegepast mits enkel en alleen respecteren van de bufferzones die door de gewesten worden opgelegd en gecontroleerd (lijst van gewasbeschermingsmiddelen beschikbaar begin 2023).

Zal onderzocht worden of de gewestelijke regelgeving aangepast kan worden, evenals de federale wetgeving, en dit in functie van de gecreëerde duidelijkheid in 2023 (maatregelen om bepaalde gewasbeschermingsmiddelen alsnog te behouden of te weren).

Aanwezigheid op de markt beperkt tot gewasbeschermingsmiddelen die veilig kunnen worden toegepast bij respecteren van de bufferzones die op gewestelijk vlak worden opgelegd en gecontroleerd (aanpassing van de federale wetgeving in 2023 om dit te implementeren, aanpassing van de toelatingen begin 2024 om de wetgeving te implementeren)."

De aanvullende toelichting bij het project wordt als volgt gewijzigd: "Om een aanvaardbaar risico (overeenkomstig de Europese Verordening 1107/2009) voor het leefmilieu en het waterleven te garanderen, is het gebruik van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen in de nabijheid van oppervlaktewater verboden. De naleving van dit verbod is de hoeksteen van het systeem van bufferzones. De voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bevoegde autoriteiten moeten derhalve garanties bieden dat deze bufferzones in acht worden genomen. Het project beoogt de bestaande maatregelen op gewestelijk niveau te koppelen aan eventuele aanvullende federale maatregelen of andere middelen om de naleving van deze specifieke bufferzones te verzekeren. Er zal worden gestreefd naar actieve deelname van de betrokken sectoren, zodat van meet af aan kan worden gewerkt aan maatregelen die voor alle partijen aanvaardbaar zijn. De aanpak zal worden toegelicht in een dossier bestemd voor het brede publiek, dat op Fytoweb wordt gepubliceerd en jaarlijks wordt geactualiseerd vanaf 2023. In dit dossier zal ook de lijst van betrokken gewasbeschermingsmiddelen worden opgenomen."

Bel.3.7.1 Maatregelen ter bescherming van omwonenden en omstanders

Er werden achttien opmerkingen ontvangen, waarvan er één (#1221-5), die ver afstaat van het voorgestelde project, wordt gegroepeerd met de algemene opmerkingen en vanuit die invalshoek wordt geanalyseerd. Drie aspecten springen in het oog.

1. *Het project wordt op verschillende manieren gesteund: CRB/FRDO/BrcC (#885-36) staan positief tegenover deze doelstelling. VELT (Vereniging voor Ecologisch Leven en Tuinieren) maakt melding van het probleem van omwonenden die klagen over blootstelling aan spuitnevel (#1209-1). BBL/Natuurpunt (#292-24) steunt de maatregel, maar zou graag veel meer engagement zien. Voedsel anders (#629-14) steunt het project en zou graag zien dat het wordt uitgebreid tot andere gebieden die te maken hebben met drift op korte en lange afstand. Belplant (#774-28) steunt het project, maar plaatst vraagtekens bij de noodzaak van deze gewestelijke maatregelen. FWA herinnert aan de bestaande maatregelen in Wallonië en verzet zich tegen een veralgemening van meer restrictieve maatregelen die geïnspireerd zijn op het Vlaamse gewestelijke beleid (#1310-1 en #1310-2). Gezien de complexiteit van de bestaande situaties wenst Boerenbond (#613-10) betrokken te worden bij de ontwikkeling van gewestelijke maatregelen.*
2. *Er worden oplossingen voorgesteld om het probleem goed te beheren: zowel VELT (#1209-1) als WWF België (#234-19) stellen voor bespuitingen te verbieden bij sterke wind en een bufferstrook aan te leggen aan de rand van de behandelde percelen. Coalition Nature (#24-3) pleit voor bufferzones van 20, 10 of 5 meter aan de hand van specifieke criteria. Anderen (Observatoire de l'environnement #744-3 en #657-2) stellen de bufferzone op 100 m. Een andere opmerking (#1209-2, herhaald in #1221-1), die op verzet stuitte (#1209-3, #1221-2, #1221-3, #1221-4), stelde voor om enkel biologische landbouw toe te laten op percelen die grenzen aan dichtbevolkte gebieden.*
3. *Er wordt om verduidelijking van het project gevraagd: WWF België (#234-19) vestigt de aandacht op de noodzaak om kwetsbare groepen te onderscheiden van het brede publiek. Belplant (#774-28) en CRB/FRDO/BrcC (#885-37) onderstrepen de dubbelzinnigheid van het gezamenlijk gebruik van de begrippen coördinatie en harmonisatie. Dit laatste moet, indien van toepassing, worden toegelicht, evenals "mogelijke ondersteuning voor professionals", "communicatie naar het publiek" en "permanente coördinatie". CRB/FRDO/BrcC (#885-37) vragen om de KSF zo te formuleren dat de efficiëntie van het project gewaarborgd is.*

De geuite steun bevestigt dat het project moet worden voortgezet, maar dat er veel aandacht moet worden besteed aan de nauwe betrokkenheid van de belanghebbenden, met inbegrip van de landbouwsector.

Verschillende suggesties voor oplossingen zijn tijdens het programma 18-22 van het NAPAN al in overweging genomen. Het verbod op behandelingen bij sterke wind is reeds besproken en niet weerhouden omdat zo'n verplichting moeilijk te controleren is. Daarom wordt deze beperking wel geadviseerd maar niet opgelegd. Voorstellen voor niet met gewasbeschermingsmiddelen behandelde bufferzones langs bewoonde gebieden waren reeds het onderwerp van een federaal voorstel in 2020, dat door de gewesten werd verworpen, in het kader van het Bel.2.11.1 project. Het voorstel om percelen die aan woonwijken grenzen voor te behouden voor de biologische teelt lijkt niet haalbaar, onder meer omwille van de specifieke vereisten inzake vruchtwisseling, en biedt bovendien geen garantie op een lager risico voor omwonenden, omdat ook de biologische teelt gebruik maakt van bepaalde gewasbeschermingsmiddelen, die evengoed een risico kunnen inhouden wanneer ze niet op de juiste manier worden toegepast. Het verkrijgen van een biolabel is essentieel voor de valorisatie van de producten. Gezien het lastenboek voor de biologische landbouw zou de omschakeling van een lineair perceel (3 tot 6 m breed) dat grenst aan percelen voor conventionele landbouw niet worden aanvaard.

Deze opmerkingen wijzen er minstens op dat de beschikbare informatie niet voldoende bekend is en dat het debat baat zou hebben bij een betere communicatie.

De onder 3. gevraagde verduidelijkingen zijn legitiem en moeten worden ingewilligd. Zij weerspiegelen de dubbelzinnigheid van het project, dat inderdaad verduidelijkt moet worden. In wezen is het project bedoeld voor de uitwisseling van informatie en ideeën over gewestelijke maatregelen ter bescherming van omwonenden, zoals reeds gebeurde voor de projecten Bel. 2.6.1 en Bel. 2.7.1 van het programma 2018-2022 (zie eindrapport programma 2018-2022¹⁹) over de gewestelijke maatregelen voor respectievelijk risicobeheer op het spoorwegnet en op sportterreinen.

Het project wordt derhalve als volgt gewijzigd.

Doelstelling: "Overleg over de gewestelijke beleidsmaatregelen ten aanzien van gebieden die door het brede publiek worden bezocht, zoals openbare ruimten, en gebieden waar kwetsbare groepen²⁰ aanwezig zijn, zoals woongebieden."

Actie: "Overleg over de gewestelijke maatregelen ter bescherming van het brede publiek en van kwetsbare groepen. Samenvattende communicatie over de bestaande maatregelen en adviezen."

KSF: "Permanent overleg. Publicatie op Fytoweb²¹ van een samenvatting door de Gewesten van de bestaande maatregelen en aanbevelingen in 2023 en daarna jaarlijks bijgewerkt."

Aanvullende toelichting: "De bescherming van kwetsbare groepen en het brede publiek tegen blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen wordt aangepakt vanuit het gewestelijke beleid, dat voortdurend evolueert volgens hun specifieke prioriteiten. Het project beoogt de uitwisseling van informatie tussen de Gewesten, zowel over bestaande maatregelen als over ontwerpmaatregelen. De gewestelijke maatregelen en aanbevelingen zullen uiterlijk in 2023 actief naar het brede publiek worden gecommuniceerd via Fytoweb en deze communicatie zal daarna jaarlijks worden geactualiseerd. De drie Gewesten zullen in de NAPAN Task Force om de beurt de rol van trekker opnemen voor deze uitwisseling van informatie en communicatie over de maatregelen en aanbevelingen."

Bel.3.9.1 Verbetering van de zichtbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico op Fytoweb

Tien commentaren bieden de volgende inzichten.

1. *Het project wordt gesteund en moet worden versneld: waarom zou het project pas in 2024 voltooid moeten zijn (Petitie 2 #86-16, WWF België #234-23, Voedsel Anders #629-16)?*
2. *Wat de verbeteringen van Fytoweb betreft, heeft dit project geen prioriteit: veel verbeteringen waar de beroepssector reeds om heeft gevraagd, zoals rechtstreekse toegang tot de databank, moeten in de eerste plaats worden uitgevoerd (FWA #1325-1, #1325-2, Boerenbond #613-13).*
3. *De keuze van de voorgestelde categorieën wordt betwist: IBMA (International Biocontrol Manufacturers Association) pleit voor de specifieke en officiële erkenning en promotie op Fytoweb van de gewasbeschermingsmiddelen die zij ontwikkelt en verkoopt onder de naam biocontrolemiddelen (#1425-1). Belplant (#774-36) plaatst vraagtekens bij de mogelijkheid dat commerciële belangen dicteren dat bepaalde gewasbeschermingsmiddelen onder de aandacht worden gebracht en verwijst de autoriteiten, uitgaande van de gedachte dat het hier om reclame gaat, naar de ethische code voor deze sector.*
4. *In commentaar #125-1 wordt gevraagd de categorieën gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico, gewasbeschermingsmiddelen voor de biologische landbouw en basisstoffen te definiëren.*

¹⁹ https://fytoweb.be/sites/default/files/content/reduction/20231121_final_report_pfrp-frpg_18-22_nl.pdf

²⁰ "kwetsbare groepen": mensen die specifieke aandacht behoeven als het gaat om de beoordeling van acute en chronische gevolgen van gewasbeschermingsmiddelen voor de gezondheid. Hiertoe behoren zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven, ongeboren kinderen, zuigelingen en kinderen en ouderen, alsmede werknemers en bewoners die gedurende langere tijd blootstaan aan hoge doses pesticiden (artikel 3.14 van Verordening 1107/2009)

²¹ <https://fytoweb.be/nl/reductieplan/nationaal-actie-plan-daction-national-napan>

Het project is afhankelijk van de implementatie van een computersysteem dat al verscheidene jaren in ontwikkeling is. De nieuwe zoekfunctie voor gewasbeschermingsmiddelen is sinds eind oktober 2022 beschikbaar op Fytoweb (onder Gewasbeschermingsmiddelen – Toelatingen raadplegen – Gewasbeschermingsmiddelen zoeken). Om het gebruiksgemak te verhogen werden hierin een aantal filters voorzien die toelaten de zoekresultaten te verfijnen, o.a. volgens gebruikerscategorie, toelatingstype, aard van het product en formuleringstype. In de loop van 2023 werden bijkomende verbeteringen aangebracht²². Het is nu mogelijk te filteren op producten toegelaten in de biologische landbouw, laag-risicoproducten en basisstoffen. De uitvoering van project Bel.3.9.1 werd dus vervroegd naar 2023.

Deze zoekfunctie zal echter niet toelaten te zoeken of filteren op 'biocontrolemiddelen', omdat deze categorie niet ondersteund wordt vanuit de EU wetgeving. Een filter 'gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico' werd wel voorzien, omdat deze categorie gedefinieerd wordt in artikel 47 van de Europese Verordening 1107/2009.

De categorie 'gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico' werd reeds beredeneerd toegepast op het Belgische toelatingssysteem en voorgesteld aan de NAPAN Adviesraad in juni 2021. De keuze voor deze categorie en geen andere, bijvoorbeeld op basis van producten van natuurlijke oorsprong of aard, is ingegeven door een streven naar doelmatigheid en consistentie, rekening houdend met de Europese context. De indeling als 'laag-risicoproduct' is uitsluitend gebaseerd op een wetenschappelijke beoordeling van de risico's voor mens en milieu, aan de hand van op Europees niveau vastgestelde criteria. De autoriteiten zien geen reden om te denken dat deze rechtsgrondslag gebaseerd zou zijn op de bescherming van commerciële belangen.

Tenslotte dient het brede publiek ook geïnformeerd te worden over de categorieën gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico, basisstoffen en producten die in de biologische landbouw kunnen worden gebruikt. Deze communicatie gebeurt via Fytoweb en kan eventueel bijkomend worden benadrukt in het kader van de projecten Fed.3.3.1 en Bel.3.2.1.

De KSF wordt aangepast naar "[Geïmplementeerd in 2023.](#)"

De laatste zin van de toelichting wordt gewijzigd in "[Deze producten worden duidelijker zichtbaar en gemakkelijker vindbaar gemaakt op Fytoweb, om gebruikers te helpen bij het maken van een keuze tussen verschillende toegelaten producten.](#)"

Bel.3.10.1 NAPAN Dashboard – indicatoren

Over dit ontwerp werden zes opmerkingen gemaakt. Eén daarvan, waarin om een grondigere evaluatie en aanpassing wordt verzocht (#158-9), valt buiten het bestek van dit onderwerp en is samengebracht met de algemene opmerkingen. De overige opmerkingen verduidelijken het voorstel op twee punten.

- 1. Er wordt voorgesteld de lijst van problematische metabolieten in water (#1407-1) en de onlangs door het CRA-W ontwikkelde ISAC-index (Index of Active Substances per Crop) (#1163-1) aan het dashboard toe te voegen. In de opmerkingen #86-18 en #774-42 wordt verzocht de Europese F2F- en HRI-indices op te nemen.*
- 2. Er wordt verzocht de informatie zo eenvoudig mogelijk te houden. Een lawine van onverteerbare en uiteindelijk verlamme informatie moet worden vermeden (#1163-2). Belplant (#774-42) vraagt om informatie over de huidige ontwikkeling van het dashboard.*

Het dashboard dat momenteel wordt ontwikkeld, is bedoeld om zoveel mogelijk informatie te bundelen die burgers en politici nodig hebben om de risico's van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zo goed mogelijk te begrijpen. De ontwikkeling van het dashboard is op 10 juni 2021 aan de NAPAN Adviesraad voorgesteld. In dit stadium omvat het reeds de Europese 'Harmonised Risk Indicators' HRI1 en 2, alsook verschillende nationale indicatoren. Zodra het dashboard is gepubliceerd, zal een oproep worden gedaan aan onderzoekscentra, technische centra, hogescholen en universiteiten om de toevoeging van relevante indicatoren voor te stellen.

²² <https://fytoweb.be/nl/handleiding/gewasbescherming/toelatingen-zoeken>

Na de publicatie van het dashboard zal er ook een interpretatie van deze cijfers worden uitgevoerd. De bedoeling hiervan is om op nationaal vlak de balans op te maken van de resultaten die het NAPAN reeds heeft opgeleverd. Deze globale evaluatie zal vervolgens gebruikt worden bij de ontwikkeling van een toekomstvisie binnen het project Bel.3.11.2. Hiermee hopen de federale en gewestelijke overheden een antwoord te bieden op de algemene opmerkingen over het ontbreken van een overzicht van de gemaakte vooruitgang en van een duidelijke visie voor België (zie punt 5.4 van de sectie 'Algemene opmerkingen').

Het project wordt als volgt gewijzigd.

In de doelstelling wordt het woord "beleid" vervangen door "[risicoreductiebeleid](#)".

De volgende actie wordt toegevoegd: "[Binnen één jaar na de publicatie van de indicatoren zullen de voor de uitvoering van het NAPAN verantwoordelijke overheden een algemene evaluatie van de resultaten van het NAPAN verstrekken.](#)"

De KSF zal worden aangevuld met "[Publicatie van de algemene beoordeling van het NAPAN binnen twaalf maanden na publicatie van de indicatoren.](#)"

In de aanvullende toelichting toevoeging van de volgende zinnen: "[De indicatoren, die ontwikkeld werden tijdens het NAPAN-programma 2018-2022, worden regelmatig geactualiseerd, verder verfijnd waar nodig en verder uitgewerkt in overeenstemming met de wetgeving die in het kader van de Green Deal wordt ontwikkeld. Het NAPAN dashboard zal verder ontwikkeld worden door toevoeging van andere relevante indicatoren. Er zal een oproep worden gedaan aan onderzoekscentra, technische centra, hogescholen en universiteiten om de toevoeging van relevante indicatoren voor te stellen.](#)"

[Uiterlijk één jaar na publicatie van de in het dashboard verzamelde indicatoren zal elke voor de uitvoering van het NAPAN verantwoordelijke autoriteit aan de hand van de in het dashboard verzamelde indicatoren nagaan in hoeverre de doelstellingen zijn verwezenlijkt.](#)"

Bel.3.11.1 Coördinatie van het NAPAN

Eén opmerking (#1497-1) houdt totaal geen verband met het project. Deze opmerking is opgenomen in de algemene opmerkingen.

Drie opmerkingen komen op hetzelfde idee:

WWF België (#234-24), BBL/Natuurpunt (#292-30) en Voedsel Anders (#629-17) moedigen de bevoegde autoriteiten aan om de acties in het kader van de [reductiedoelstellingen van de Farm to Fork-strategie](#) op te volgen. Zij uiten hun bezorgdheid over het feit dat het NAPAN niet duidelijk aangeeft hoe het zal bijdragen tot de aangekondigde reductiedoelstellingen.

De opmerking van de milieuverenigingen wordt beantwoord in punt 5.3 van de sectie 'Algemene opmerkingen'.

Het project wordt ongewijzigd behouden.

Bel.3.11.2 Het NAPAN-programma 2028-2032

Over dit project werden zeven opmerkingen genoteerd. Zij ontwikkelden de volgende ideeën.

1. In één opmerking wordt gevraagd de raadpleging toegankelijker en gebruiksvriendelijker te maken door de problematiek te kaderen binnen de algemene beleidscontext (#1507-1).

2. Er is een verzoek om het publiek vaker te raadplegen (#158-10), bijvoorbeeld bij de tussentijdse evaluatie (#86-19). WWF België (#234-25), Voedsel Anders (#629-18), CRB/FRDO/BrC (#885-44) en BBL/Natuurpunt (#292-31) vinden dat de ambitie van burgerparticipatie nadrukkelijker moet zijn.

Hoewel de gebruiksvriendelijkheid van het NAPAN MijnOpinie-platform inderdaad beter kan (zie punt 5.6 van de sectie 'Algemene opmerkingen'), is de online-raadplegingsformule doeltreffend gebleken, met name wat betreft de interactiviteit tussen de deelnemers aan de raadpleging. Anderen maakten gebruik van de mogelijkheid om hun opmerkingen schriftelijk in te dienen (per e-mail of per post).

Het ontbreken van een inleiding die het programma kadert binnen de algemene beleidscontext is een terechte opmerking. Er werd bijgevolg een inleiding aan het federale programma toegevoegd.

De bevoegde administraties zijn van oordeel dat een meer doorgedreven burgerparticipatieproces slechts een beperkte meerwaarde zou hebben, omdat de huidige manier van werken reeds sterk gericht is op participatie van alle belanghebbenden: naast de vijfjaarlijkse publieksraadpleging wordt de participatie van alle belanghebbenden permanent verzekerd via de NAPAN Adviesraad, die drie à vier keer per jaar samenkomt. In deze Adviesraad zetelen zowel de bevoegde administraties als vertegenwoordigers van de industrie, landbouwsector, milieuorganisaties, consumentenorganisaties, onderzoekscentra, universiteiten,...

Er wordt opgemerkt dat de zes zetels, die binnen de Adviesraad zijn voorbehouden voor de milieuverenigingen, slechts beperkt worden ingenomen. Alle belanghebbenden die in de NAPAN Adviesraad vertegenwoordigd zijn worden uitgenodigd hun standpunten via dit overlegplatform kenbaar te maken.

Als antwoord op de algemene opmerking over het ontbreken van een duidelijke visie voor België (zie punt 5.4 van de sectie 'Algemene opmerkingen') wordt dit project aangevuld met de ontwikkeling van een toekomstvisie voor België. De bedoeling hiervan is dat de federale en gewestelijke overheden samen de prioriteiten voor België vaststellen, rekening houdend met de Europese beleidscontext, zodat elke overheid binnen haar eigen bevoegdheden een beleid kan voeren dat bijdraagt tot het bereiken van de gezamenlijke doelstellingen.

Bovendien werd het project aangepast om rekening te houden met de ontwikkelingen op EU-niveau met betrekking tot de toekomstige verordening inzake het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Na goedkeuring van deze verordening zou immers een aanpassing van het NAPAN nodig zijn.

Het project wordt derhalve als volgt gewijzigd.

Doelstelling: "Een toekomstvisie voor België ontwikkelen met betrekking tot het beleid inzake reductie van de risico's verbonden aan gewasbescherming. Het nationaal actieplan herzien om het af te stemmen op de toekomstvisie voor België en, indien mogelijk, op de nieuwe Europese wetgeving."

Actie: "Uitwerken van een gezamenlijke toekomstvisie voor België door de federale en gewestelijke bevoegde overheden. Ontwikkelen van een nieuw nationaal actieplan in overleg met de stakeholders. Openbare raadpleging over de toekomstvisie en het ontwerp van nationaal actieplan. Communicatie naar het brede publiek."

KSF: "Openbare raadpleging en goedkeuring van het nationaal actieplan volgens de wettelijke deadlines. Goedkeuring van de toekomstvisie voor België ten laatste op hetzelfde moment als het nationaal actieplan. Communicatie naar het brede publiek bij openbare raadpleging en na goedkeuring van het nationaal actieplan en de toekomstvisie."

Aanvullende toelichting: "De toekomstige EU verordening inzake het duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zal het wetgevend kader grondig wijzigen, waardoor een herziening van de nationale actieplannen nodig zal zijn. Een dergelijke herziening impliceert een nieuwe consultatie van de stakeholders en een nieuw openbaar onderzoek, volgens de deadlines die de EU verordening zal vaststellen. Indien de implementatie van

de nieuwe Europese wetgeving ertoe zou leiden dat het programma 2023-2027 niet volledig kan worden afgerond, dan zal het nieuwe programma, waar nodig, de projecten overnemen die nog niet zijn afgewerkt. Zolang de nieuwe EU verordening niet is goedgekeurd, blijft de huidige Belgische wetgeving, die een vijfjaarlijkse herziening van het reductieprogramma oplegt, van toepassing.

In ieder geval zullen de federale en gewestelijke bevoegde overheden een gezamenlijke toekomstvisie voor België uitwerken met betrekking tot het beleid inzake reductie van de risico's verbonden aan gewasbescherming. Daarbij zullen zij zich baseren op de evaluatie van de vooruitgang die in België werd gemaakt sinds de inwerkingtreding van Richtlijn 2009/128/EG en Verordening 1107/2009 (zie Bel.3.10.1)."

Update februari 2024:

Begin februari 2024 (na publicatie van het reductieprogramma 2023-2027) werd het SUR-voorstel door de Commissie ingetrokken. Bijgevolg is de verwijzing naar de SUR-verordening hier niet meer relevant. De verplichtingen van de SUD-richtlijn 2009/128/EG en de nationale wetgeving die hieruit voortvloeit blijven van toepassing.

7. Specifieke opmerkingen per actie – Federale acties

Fed.3.1.1 Administratief beheer van de fytolicensie

De twaalf ontvangen opmerkingen worden hieronder samengevat :

1. Met betrekking tot het administratief beheer van het fytolicensiesysteem:
  - a. Een efficiënt registratie- en verlengingssysteem van de fytolicensies is nuttig, maar dient ook rekening te houden met personen die geen toegang hebben tot een online account (CRB/FRDO/BrcV #885-17, FWA #1289-1 en #1160-1).
  - b. Belplant (#774-2) vindt de ontwikkeling van het fytolicensiesysteem een mooie verwezenlijking van de voorbije jaren en steunt de verderzetting hiervan.
  - c. Een burger (#1219-1) vindt dat niet alleen de loonwerker die een bespuiting uitvoert, maar ook de landbouwer die het perceel bebouwt, een fytolicensie moet hebben.
  - d. Een andere burger (#1484-1) vraagt om niet automatisch toestemming te verlenen maar hier voorwaarden aan te koppelen inzake specifieke risico's voor de biodiversiteit en de gezondheid.

2. Met betrekking tot de opleidingen:
  - a. FWA (#1285-1) geeft aan dat het moeilijk is voldoende opleiders te vinden met specifieke technische kennis op het gebied van gewasbescherming (bijvoorbeeld over de aanpassing van de behandeling aan de hygrometrie) en vraagt te overwegen om onder toezicht gebruik te maken van bestaande vaardigheden in de particuliere sector.
  - b. Belplant (#774-2) moedigt een verdere verbetering van de kwaliteit van de opleidingen aan en vraagt een beter evenwicht tussen de verschillende belangrijke thema's in de aanvullende opleidingen na te streven. Daarbij moet gezorgd worden voor voldoende aanbod met aandacht voor het snel integreren van nieuwe evoluties en regelgevende ontwikkelingen. Belplant vindt dat de focus in de eerste plaats moet liggen op het correct en duurzaam gebruik van toelatingsplichtige gewasbeschermingsmiddelen, en pas in tweede instantie op alternatieven. Belplant vindt het een goed idee om digitale opleidingen te voorzien, en vraagt om dergelijke initiatieven te coördineren op federaal niveau.
  - c. Belplant (#774-2) begrijpt niet waarom sommige licentiehouders P3 uitgesloten worden van de arbeidsmarkt van de lesgevers omwille van, maar niet door, hun werkgever. De arbeidsrechtelijke grondslag hiervoor is niet duidelijk. Ook CRB/FRDO/BrcV (#885-16) vraagt dit te verduidelijken.
  - d. Inter Environnement Wallonie (#76-8) vindt dat de opleidingen, behalve de risico's en goede praktijken van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, ook meer aandacht moeten besteden aan het nut van het gebruik van deze producten en hun alternatieven, evenals aan de gevolgen ervan voor de gezondheid en het milieu.
  - e. Een burger (#150-3) vindt de opleidingsprogramma's moeilijk terug en vindt dat opleiding over het gebruik van natuurlijke bestrijdingsmiddelen en alternatieven voor chemische producten noodzakelijk is.
  - f. Een andere burger (#1219-1) vindt dat de opleidingen gedifferentieerd moeten worden in functie van de beoogde toepassingen, waarbij ook voldoende aandacht moet gaan naar de mogelijke milieuvriendelijke alternatieven en de kostenefficiëntie. Een andere burger (#1219-3) geeft aan dat een ecologische aanpak vaak duurder en minder efficiënt is.

3. Inter Environnement Wallonie (#76-8) merkt op dat het effect van de invoering van fytolicensie op de vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen niet wordt geëvalueerd. Volgens het MER voor Wallonië kon geen significante daling van het pesticidengebruik worden aangetoond voor de periode 2003-2022. Het lijkt er dus op dat de invoering van de fytolicensie het beroepsmatig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen niet wezenlijk heeft veranderd.

4. Er wordt gevraagd om via de fytolicensie ook actief te gaan sensibiliseren, onder andere over beschermkledij, beroepsziektes in andere landen (zoals Parkinson) en hormoonverstoorders (in samenwerking met het

NAPED). Ook wordt voorgesteld om de gegevens die binnenkomen via de fytollicentie te gebruiken om planmatig aan pesticidereductie te doen en om de beschikbare informatie te integreren met lopende studies over de toestand van de insecten (#86-5 Petitie 2, #583-1 en #1394-1). Daarvoor zijn ook duidelijke doelstellingen en controlemechanismen nodig (#150-3).

5. Een burger (#103-2) stelt voor om via de fytollicentie ook beperkingen op te leggen aan landbouwers, bijvoorbeeld voor het verminderen van de gebruikte hoeveelheden gewasbeschermingsmiddelen, vermindering van de productie, verplichtingen i.v.m. beschermingskledij,...

Elke persoon die gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik (of toevoegingsstoffen) aankoopt, bewaart of gebruikt in het kader van beroepsactiviteiten dient te beschikken over een fytollicentie. Dit geldt ook voor iedereen die gewasbeschermingsmiddelen (of toevoegingsstoffen) verkoopt of er voorlichting over geeft. De fytollicentie wordt verleend als de kandidaat kan aantonen dat hij in staat is om op een correcte manier met gewasbeschermingsmiddelen om te gaan. Hiervoor dient hij te beschikken over een relevant diploma of geslaagd te zijn voor de examens van de basisopleiding. De fytollicentie wordt verleend voor een beperkte termijn. Om zijn/haar fytollicentie te kunnen verlengen, dient elke fytollicentiehouder een aantal aanvullende opleidingen te volgen. Het kan gaan om online of 'face-to-face' vormingsactiviteiten. Op die manier blijven alle fytollicentiehouders op de hoogte van de nieuwe evoluties inzake gewasbescherming.

Het registratiesysteem van de fytollicenties vereist geen online account: een fytollicentie-aanvraag kan zowel online als schriftelijk worden ingediend. Voor meer informatie, zie www.fytollicentie.be onder 'Fytollicentie aanvragen'.

De onderwerpen die aan bod dienen te komen in de fytollicentie-opleidingen zijn vastgesteld in bijlage 3 bij het koninklijk besluit van 19 maart 2013 ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en toevoegingsstoffen. Eén van die onderwerpen is "basiskennis van geïntegreerde gewasbeschermingstrategieën en -technieken, geïntegreerde gewasbeheerstrategieën en -technieken en beginselen van biologische landbouw, methoden voor biologische bestrijding van schadelijke organismen, informatie betreffende de algemene beginselen en gewas- en sectorspecifieke richtsnoeren inzake geïntegreerde gewasbescherming". Alternatieven voor chemische gewasbescherming komen dus wel degelijk aan bod in de opleidingen.

Om belangenvermenging te voorkomen, hebben de Gewesten tot nu toe niet toegelaten dat de opleidingen gegeven worden door fytofarmaceutische bedrijven of hun werknemers. Land- en tuinbouwers zijn uiteraard vrij om opleidingen te volgen die georganiseerd worden vanuit de gewasbeschermingsmiddelenindustrie, maar deze opleidingen tellen niet mee als opleidingen voor de fytollicentie.

Voor de overige opmerkingen over de organisatie van de opleidingen wordt verwezen naar de gewestelijke rapporten over de publieksraadpleging, aangezien dit onder de gewestelijke bevoegdheid valt.

Een federale coördinatie van digitale opleidingen is dus ook niet mogelijk, aangezien dit buiten de federale bevoegdheid valt. Het federale portaal www.fytollicentie.be verwijst de lezer wel door naar de gewestelijke websites/informatiekanalen.

Het succes van het fytollicentiesysteem mag niet enkel beoordeeld worden op basis van de gebruiks- of verkoops cijfers. In sommige gevallen betekent het overschakelen naar een meer milieuvriendelijk product dat er grotere hoeveelheden gebruikt moeten worden, waardoor deze gewijzigde aanpak zich niet meteen zal vertalen in een daling van de verkoops cijfers.

Het hoofddoel van het fytollicentiesysteem is te garanderen dat alle professionele gebruikers in staat zijn om op een correcte en veilige manier met gewasbeschermingsmiddelen om te gaan, met een aanzienlijke vermindering van de risico's voor mens, dier en leefmilieu tot gevolg.

De fytollicentie-opleidingen worden nu reeds gebruikt om professionele gebruikers te sensibiliseren over de mogelijke risico's. Thema's als beschermingskledij en andere risicoreducerende maatregelen komen aan bod in de fytollicentie-opleidingen.

De fytollicentie levert geen informatie over het reële gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Het voorgestelde reductieprogramma omvat verschillende andere acties, die gericht zijn op het verzamelen van relevante informatie en op het verwerven van nieuwe inzichten ter ondersteuning van het beleid, bijvoorbeeld Bel.3.3.1, Fed.3.3.3, Fed.3.3.4, Fed.3.7.1 en Bel.3.10.1.

Het opleggen van beperkingen aan landbouwers valt buiten de doelstellingen van de fytolicentie.

Het projectvoorstel hoeft niet te worden aangepast.

Fed.3.2.1 Controle in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik

Er zijn twaalf opmerkingen over dit voorstel:

1. Een aantal milieuorganisaties (#292-11 BBL/Natuurpunt, #1207-1 Velt, #76-5 Inter Environnement Wallonie) is ervan overtuigd dat de wettelijke bepalingen voor informatie in de verkooppunten (van toepassing sinds 2018) in praktijk onvoldoende effectief zijn: posters zijn niet aanwezig, worden te weinig gelezen door de klanten en het winkelpersoneel blijft pesticiden aanraden bij een 'probleem'. Zij vragen om een controle op de effectiviteit van deze maatregelen uit te voeren, en in afwachting de pesticiden in een gesloten kast in de winkel aan te bieden (kast die enkel geopend kan worden door een opgeleide verkoper). Deze controle dient te leiden tot adequate, resultaatgerichte acties. De vraag om de efficiëntie van de genomen maatregelen te controleren wordt gesteund door de CRB/FRDO/BrcV (#885-20). Zij wijzen bovendien op het belang van de leesbaarheid van de informatie (in de winkels en op de etiketten van de producten), van een verwijzing naar Fytoweb en van een coherent en correct taalgebruik (#885-21 en #885-22).
2. Inter Environnement Wallonie (#76-5) voegt toe dat er ook nood is aan controle op biociden, insecticiden en diergeneesmiddelen en aan sensibilisatie van apothekers over de verkoop van pesticiden (antiparasitaire middelen voor diergeneeskundig gebruik, die in direct contact kunnen komen met patiënten, bijvoorbeeld wanneer ze na de behandeling bij hun huisdier slapen).
3. Belplant (#774-5) benadrukt het belang van controles op online verkoop, om te voorkomen dat er via deze weg producten op de Belgische markt komen die hier niet zijn toegelaten en om te kunnen optreden tegen illegale handel in gewasbeschermingsmiddelen. Via internet worden namaakproducten verkocht, evenals producten die niet aan de strenge toelatingsvoorwaarden voldoen, wat een significante en groeiende bedreiging voor het milieu vormt²³. De controle op online verkoop wordt in het voorstel echter enkel in de doelstelling vermeld. Belplant vindt dat er een concreet actieplan moet worden opgesteld, met inbegrip van voorziene middelen en personeel, om deze probleemsituatie adequaat aan te pakken. CRB/FRDO/BrcV (#885-45) steunen deze vraag naar een verscherpte aandacht voor de risico's verbonden aan online verkoop.
4. Ook FWA (#1293-1) dringt er bij de bevoegde overheden op aan om meer inspanningen te leveren om de illegale verkoop van gewasbeschermingsmiddelen via internet tegen te gaan, met name wat betreft producten die door amateurtuiniers worden gebruikt. Er zijn momenteel weinig cijfers over het illegale gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door particulieren.
5. De Watergroep (#791-2) stelt voor om de online verkoop te verbieden, aangezien het belangrijk is om over de correcte informatie te beschikken bij aankoop van een gewasbeschermingsmiddel. De verkoop dient enkel via erkende handelaars te verlopen (die de correcte informatie verstrekken bij aankoop!).
6. Twee burgers vinden dat controles niet volstaan en vragen bijkomende maatregelen om de verkoop aan particulieren verder te beperken of zelfs volledig te verbieden (#1485-1 en #1500-1). De HGR (#9698-35) herinnert eraan dat zij ooit heeft gepleit om de toegang tot gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professionelen te beperken tot gewasbeschermingsmiddelen die geschikt zijn voor de biologische landbouw.

²³ Europol, Intellectual Property Crime Threat Assessment 2022: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/publications/intellectual-property-crime-threat-assessment-2022>

De beschikbare controleresultaten (controles uitgevoerd in het kader van project Fed.2.2.1 van het programma 2018-2022) tonen aan dat de affiches in de meeste verkooppunten aanwezig waren in 2020 en 2021, maar dat ongeveer de helft van de tuincentra en doe-het-zelfzaken niet in orde was in 2022²⁴. Dit heeft te maken met de nieuwe communicatiecampagne die op 1 april 2022 van start ging. Heel wat verkooppunten hebben de nieuwe affiches²⁵ niet tijdig of niet correct (bijv. te klein formaat) opgehangen. De bevoegde administratie is hiervan op de hoogte en onderneemt actie om dit probleem te verhelpen.

De controleresultaten zullen voortaan jaarlijks op Fytoweb gepubliceerd worden.

De affiches in de verkooppunten zijn slechts één aspect van de sensibilisatie van het brede publiek. Daarnaast voorziet het reductieprogramma ook andere communicatie-acties (onder andere Fed.3.3.1) en worden verkopers opgeleid en permanent bijgeschoold via het systeem van de fytolicensie. Het voorstel om gewasbeschermingsmiddelen voor particulieren in een gesloten kast te verkopen wordt besproken in punt 5.12 van de sectie 'Algemene opmerkingen'. Een bijkomende actie om na te gaan in hoeverre de affiches effectief bijdragen tot een gedragsverandering bij de consumenten valt buiten de scope van dit project. Een dergelijk onderzoek kan wel binnen het project Fed.3.2.2 worden uitgevoerd (zie verder).

De controle van insecticiden is inbegrepen in de campagnes wanneer het gaat om insecticiden die als gewasbeschermingsmiddel worden verhandeld, controle op biociden en diergeneesmiddelen valt buiten de scope van het NAPAN omdat de verkoop van deze producten onder andere wetgeving valt en dus binnen dat kader dient te worden gecontroleerd.

De vraag naar bijkomende inspanningen met betrekking tot de controle van de online verkoop aan particulieren is legitiem en werd met de bevoegde inspectiedienst besproken. Vanaf 2023 worden er extra controles op de online verkoop in het controleprogramma voorzien.

De online verkoop volledig verbieden is echter niet realistisch.

De opmerking over het beperken of verbieden van de verkoop van gewasbeschermingsmiddelen aan particulieren wordt beantwoord in punt 5.12 van de sectie 'Algemene opmerkingen'.

In het voorstel wordt de eerste actie vervangen door: "[Opstellen en uitvoeren van een controleprogramma voor de regelmatige inspectie van de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik, met inbegrip van de online verkooppunten.](#)"

De tweede KSF wordt vervangen door: "[Jaarlijkse publicatie op Fytoweb en evaluatie van de resultaten van deze controles.](#)"

Fed.3.2.2 Monitoring van de kennis van niet-professionele gebruikers

De vier opmerkingen over dit project kunnen als volgt worden samengevat:

1. *Belplant vraagt om het onderzoek niet enkel te focussen op de identificatie van eventuele lacunes, maar ook de eventuele vorderingen of bereikte resultaten ten opzichte van het vorige onderzoek in 2019 in kaart te brengen. Ook vragen zij de terminologie aan te passen: de term 'niet professionele gebruikers' gebruiken in plaats van 'amateurtuiniers' en de term 'gewasbeschermingsmiddelen' in plaats van 'pesticiden' (#774-6).*
2. *Een burger steunt het voorstel en vraagt om de reeds beschikbare resultaten ook te communiceren (#1114-1).*
3. *Een andere burger twijfelt aan het nut van dit soort acties: de vorming van het brede publiek vraagt veel tijd en ondertussen blijft de insectenpopulatie achteruit gaan. De klassieke tuincentra informeren de mensen onvoldoende over alternatieven voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Deze burger is van mening dat een verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door particulieren meer impact zou hebben,*

²⁴ https://fytoweb.be/sites/default/files/content/reduction/20231121_final_report_pfrp-frpg_18-22_nl.pdf (p. 13-14)

²⁵ Beschikbaar op www.info-pesticide.be

en dat deze producten voorbehouden moeten worden voor professionele gebruikers binnen strengere wetgeving (#1114-2, #1144-1).

De enquête is bedoeld om de kennis van niet-professionele gebruikers over gewasbeschermingsmiddelen en hun alternatieven te evalueren. Door vergelijking van de nieuwe resultaten (in 2024) met de resultaten van de vorige enquête (2019) zal het inderdaad mogelijk zijn na te gaan hoe de kennis geëvolueerd is. De terminologie van het project zal worden aangepast. Met het oog op een goede leesbaarheid kan ook de term "gebruik van pesticiden door tuiniers" worden gebruikt in teksten die voor het brede publiek zijn bestemd.

Een bijkomende actie wordt voorgesteld om na te gaan in hoeverre de affiches in de verkooppunten (zie projecten Bel.3.2.1 en Fed.3.2.1) effectief bijdragen tot een gedragsverandering bij de consumenten. Dit aspect zal mee beoordeeld worden in deze kennistest.

De communicatie van de resultaten zal ook worden voorzien.

Momenteel loopt er een discussie over een mogelijk verbod op bepaalde categorieën van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik in het kader van de opmaak van een nieuw koninklijk besluit over het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen. Het betreft hier in de eerste plaats een politiek engagement. Er wordt een nieuwe, afzonderlijke actie voorgesteld over de ontwikkeling van dit koninklijk besluit (referentie Fed.3.2.5). Voor meer informatie, zie punt 5.12 van de sectie 'Algemene opmerkingen'.

Daarnaast blijft het belangrijk om het brede publiek te sensibiliseren omtrent de mogelijke risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en te informeren over de mogelijke alternatieven. Verschillende acties uit dit programma zullen hiertoe bijdragen, bijvoorbeeld Bel.3.2.1, Fed.3.3.1 en meerdere acties uit de gewestelijke programma's. De kennistest maakt het mogelijk om meer doelgericht te gaan sensibiliseren.

Het voorstel wordt als volgt aangepast:

- In de actie wordt het woord "amateur tuiniers" vervangen door "[niet-professionele gebruikers](#)" en wordt het woord "pesticiden" vervangen door "[gewasbeschermingsmiddelen](#)". Een extra actie "[Communicatie van de resultaten](#)" wordt toegevoegd.
- Een tweede KSF "[Publicatie van een rapport op Fytoweb in 2025](#)" wordt toegevoegd.
- De toelichting wordt vervangen door: "[Via de verplichte informatie, die beschikbaar moet zijn in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik \(zie \[www.info-pesticide.be\]\(#\)\), tracht de overheid niet-professionele gebruikers correct te informeren over de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, over effecten op de biodiversiteit en over de mogelijke alternatieven, overeenkomstig de aanbevelingen in de "\[Praktische gids over een goed gebruik van pesticiden en over alternatieven\]\(#\)".](#)

Door middel van een representatieve steekproef zal worden nagegaan of deze boodschappen de doelgroep bereiken, waarbij ook specifiek de effectiviteit van de affiches in de verkooppunten zal worden onderzocht. De resultaten zullen gebruikt worden bij de ontwikkeling van de nieuwe communicatiecampagne in 2025 (Bel.3.2.1) en voor het optimaliseren van de werking van het Callcenter (Fed.3.2.3)."

Fed.3.2.3 Verbetering van het Callcenter

De tien ontvangen opmerkingen kunnen als volgt worden samengevat:

1. *Er wordt gevraagd om dit Callcenter door een onafhankelijke instantie te laten uitbaten en om de focus te verleggen naar preventieve maatregelen tegen ziekten, plagen en onkruid én alternatieve beheermethoden (#76-6 Inter Environnement Wallonie, #292-13 BBL/Natuurpunt, #629-10 Voedsel Anders, #1206-1 VELT). Ook de HGR (#9698-24) stelt zich vragen bij het concept van het Callcenter als initiatief van de producenten en distributeurs, met name rond belangenconflicten, en vindt dat deze voorlichting vanuit de overheid georganiseerd zou moeten worden. CRB/FRDO/BrcV (#885-23) vinden ook dat het Callcenter zich meer moet concentreren op het verspreiden van informatie rond preventie en alternatieven.*

2. *Er wordt ook opgemerkt dat de aanwezige data bij het callcenter gebruikt zou kunnen worden om doelgerichter te gaan sensibiliseren (#292-13 BBL/Natuurpunt, #86-8 Petitie 2, #1396-1).*
3. *Belplant (#774-7) is tevreden met de erkenning van het Callcenter als informatiekanaal voor de consumenten en is bereid een kwalitatieve dienstverlening te garanderen. Het Callcenter verschaft rechtszekerheid aan de verkooppunten en de kwaliteit van de antwoorden wordt vandaag al gecontroleerd door de bevoegde inspectiediensten en via het begeleidingscomité. De operatoren van het Callcenter hebben een fytolicensie P3 of NP en volgen jaarlijks specifieke opleidingsmodules in het kader van de fytolicensie. Ze herzien de antwoorden die ze hebben gegeven om hun adviezen nog te verbeteren. Belplant wenst geen bijkomende ondersteuning van een extra comité maar zou graag zien dat de overheden actief communiceren over het bestaan van het Callcenter.*
4. *Belplant (#774-7) is bereid om op de website “HandigindeTuin.be” een gebruiksvriendelijke rekenmodule aan te bieden om particuliere gebruikers te helpen bij dosisberekeningen, met als Key Success Factor de beschikbaarheid op de website in 2023. Dit lijkt hen een betere optie dan het uitleggen van dosisberekeningen (wiskundige regel van 3) per telefoon.*
5. *Een burger (#1499-1) merkt op dat het bellen naar een Callcenter voor veel consumenten al een te hoge drempel vormt en vindt dat er meer moet worden ingezet op adviseurs die het gebruik van pesticiden afraden. Petitie 2 (#86-8) is van mening dat een Callcenter een achterhaalde communicatiewijze is en vraagt om in te zetten op ‘echte communicatie van deze tijd’. Zij vragen bovendien om ontradende filmpjes af te spelen in de rekken waar pesticiden verkocht worden en om commerciële filmpjes van producenten te verbieden. Ook de HGR (#9698-24) vindt dat een telefonisch Callcenter als middel van voorlichting niet werkt en is van mening dat de overheid meer moet inzetten op een online dienstverlening, bijvoorbeeld via een chatbot op Fytoweb of gerichte acties op fora van sociale media.*

Het Callcenter werd in het verleden opgericht om ervoor te zorgen dat elke niet-professionele gebruiker op elk moment advies kan inwinnen over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, ook wanneer er niet meteen een verkoper met fytolicensie in de buurt is.

Via het begeleidingscomité en de voorziene inspecties houden de bevoegde (federale en gewestelijke) overheden toezicht op de goede werking van het Callcenter en op de kwaliteit van de gegeven antwoorden. Het comité waarvan sprake is het reeds bestaande begeleidingscomité, het is dus niet de bedoeling een nieuw, extra comité op te richten. Het oprichten van een onafhankelijk Callcenter, dat nog meer de focus legt op preventie en alternatieven, zou een gezamenlijk initiatief van de federale en gewestelijke overheden moeten zijn (gezien de bevoegdheidsverdeling). Bij de opmaak van het ontwerpprogramma werd dit voorstel overwogen, maar kwamen de verschillende overheden tot de conclusie dat de extra inspanningen en middelen die hiervoor nodig zouden zijn momenteel niet opwegen tegen de meerwaarde, aangezien het huidige Callcenter goed opgevolgd wordt en zijn taak serieus neemt, ook al zijn de vragen om advies (net als in de winkels) uiterst beperkt.

Alle ontvangen oproepen worden geregistreerd en het begeleidingscomité krijgt hiervan jaarlijks een (anoniem) overzicht. Zo blijven de bevoegde overheden op de hoogte van de vragen die het Callcenter krijgt en kunnen zij deze informatie ook gebruiken om gericht te gaan informeren en sensibiliseren. Dit zal meer expliciet worden toegevoegd in de toelichting.

Aan het Callcenter is sinds het voorjaar van 2022 ook een online contactformulier verbonden. Hiermee is er een extra communicatiekanaal ter beschikking voor personen die liever niet naar een callcenter bellen. Het begeleidingscomité zou de vragen die via dit formulier gesteld worden ook moeten opvolgen, om een volledig beeld te krijgen van de gestelde vragen en de gegeven antwoorden. Dit wordt toegevoegd in het voorstel.

De opmerking dat een rekenmodule voor dosisberekeningen beter via de website kan worden voorzien is terecht. De operatoren van het Callcenter kunnen indien nodig naar deze rekenmodule verwijzen tijdens de telefoongesprekken.

Het Callcenter moet gezien worden als een onderdeel van een bredere communicatie- en sensibilisatiestrategie: vaak is in de verkooppunten ook een verkoper met fytolicensie NP²⁶ aanwezig, die de klanten rechtstreeks kan adviseren. Preventie en alternatieven komen ook aan bod in de fytolicensie-opleidingen. Van overheidswege worden verschillende communicatie-acties voorzien, waaronder de communicatiecampagne (Bel.3.2.1), communicatie via Fytoweb (Fed.3.3.1) en via de websites van de gewestelijke overheden. Welke specifieke communicatiemiddelen er gebruikt zullen worden, zal pas beslist worden op het moment van de concrete uitwerking van deze projecten, in functie van de beschikbare middelen.

Voor de opmerking in verband met de reclame via commerciële filmpjes wordt verwezen naar punt 5.12 van de sectie 'Algemene opmerkingen'.

Het voorstel wordt als volgt aangepast:

- De volgende doelstelling wordt toegevoegd: "Optimaliseren van het Callcenter."
- De acties worden vervangen door: "Ondersteuning van het Callcenter door een Begeleidingscomité dat de kwaliteit van de gegeven antwoorden analyseert, zowel voor de telefonische oproepen als voor de vragen die via het online contactformulier gesteld worden.
Inspectie van het Callcenter (via anonieme oproepen door de bevoegde inspectiedienst), om na te gaan of de telefonische oproepen en de vragen via het online contactformulier correct worden geregistreerd.
Implementatie van een extra rol van het Callcenter: het helpen van niet-professionele gebruikers met dosisberekeningen aan de hand van een gebruiksvriendelijke online rekenmodule."
- De KSF wordt vervangen door: "Opvolging van de werking van het Callcenter volgens het afgesproken protocol.
Uitbreiding van dit protocol in 2023 met de opvolging van vragen die gesteld worden via het online contactformulier.
Beschikbaarheid van een online rekenmodule voor dosisberekeningen vanaf 2023."
- De volgende zinnen worden toegevoegd op het einde van de toelichting: "De bevoegde overheden zullen de gestelde vragen analyseren en hun communicatiestrategie hierop afstemmen (in het kader van de acties Bel.3.2.1 en Fed.3.3.1).
In functie van de lopende discussies op EU niveau (in het kader van de ontwikkeling van de nieuwe verordening inzake duurzaam gebruik van gewasbeschermingsmiddelen) zal een reflectie worden opgestart over de adviesverlening aan niet-professionele gebruikers en over de toekomstige rol van het Callcenter daarin."

Update februari 2024:

Begin februari 2024 (na publicatie van het reductieprogramma 2023-2027) werd het SUR-voorstel door de Commissie ingetrokken. Bijgevolg is de verwijzing naar de SUR-verordening hier niet meer relevant. De reflectie over de adviesverlening aan niet-professionele gebruikers en over de toekomstige rol van het Callcenter blijft echter nuttig in het kader van de globale evaluatie van het NAPAN (Bel.3.10.1) en de ontwikkeling van de toekomstvisie voor België (Bel.3.11.2).

Fed.3.2.4 Inspectie van de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik

Vier opmerkingen hebben betrekking op dit voorstel:

1. Boerenbond (#613-5) is van mening dat er ruimer moet gecontroleerd worden of producten voor professioneel gebruik enkel aan houders van een fytolicensie worden verkocht, en vindt dat er daarnaast ook nood is aan handhaving op het gebruik van deze producten, wat enkel mag door houders van een fytolicensie.
2. Belplant (#774-8) geeft aan dat er soms verwarring is over welke verkooppunten hier worden bedoeld en vraagt in welke mate er ook zal gecontroleerd worden op online verkoop?

²⁶ Fytolicensie NP: fytolicensie voor distributie van of voorlichting over producten voor niet-professioneel gebruik

3. *De HGR (#9698-25) vraagt om aan te geven hoe vaak er gecontroleerd zal worden, hoe groot de steekproef is van de verkooppunten en op welke termijn de controles worden uitgevoerd. Inter Environnement Wallonie (#76-12) en de HGR (#9698-25) vragen om te kwantificeren welke gebruiksreductie verwacht wordt door deze actie. Volgens de HGR is het mogelijk dat deze maatregel weinig effect zal hebben op de reductie van het gebruik en zou een betere sensibilisering effectiever kunnen zijn.*

In praktijk is het zeer moeilijk te controleren of gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik niet door particulieren worden gebruikt. Daarom zijn de controles eerder gericht op de verkooppunten, die elke verkoop moeten registreren en daarbij ook de geldigheid van de fytolicensie moeten controleren.²⁷

De actie heeft betrekking op de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik. Deze worden gecontroleerd door het FAVV. Het is niet duidelijk waarover er verwarring zou zijn.

Voor de controles op de online verkoop ontbreekt momenteel een wettelijk kader. In punt 5.12 van de sectie 'Algemene opmerkingen' wordt voorgesteld een nieuw project toe te voegen over de opmaak en goedkeuring van het koninklijk besluit dat dit wettelijk kader zal verstrekken.

Deze actie is vooral bedoeld om de risico's te verminderen en om misbruiken tegen te gaan, en niet zozeer om het gebruik zelf te verminderen. Sensibilisatie is inderdaad ook nodig en komt onder andere aan bod in de (aanvullende) fytolicensie-opleidingen voor zowel de verkopers als de professionele gebruikers.

Het concrete controleprogramma (aantal verkooppunten, frequentie van de controles,...) wordt door het FAVV uitgewerkt, rekening houdend met diverse factoren, waardoor het op dit moment niet evident is om kwantitatieve controledoelstellingen voor de volgende vijf jaar in de KSF te vermelden. Wat wel mogelijk is, is het jaarlijks publiceren van de controleresultaten op Fytoweb. Dit wordt in de KSF toegevoegd.

In het voorstel wordt de tweede KSF vervangen door: "[Jaarlijkse publicatie op Fytoweb en evaluatie van de resultaten van deze controles.](#)"

Fed.3.3.1 Optimalisatie van de informatie voor het brede publiek aanwezig op Fytoweb

Bij dit voorstel werden negentien opmerkingen geformuleerd, die als volgt worden samengevat:

1. *Belplant (#774-13) geeft aan dat Fytoweb al vele jaren een gewaardeerd informatie-instrument is voor diverse stakeholders en steunt het moderniseringsproces dat momenteel lopende is en de databanken toegankelijker en performanter zal maken. Belplant is het ermeê eens dat officiële websites een coherente bron van informatie moeten zijn, maar vindt dat de afstemming op alle niveaus zou moeten gebeuren (niet alleen het federale) en dat de verstrekte informatie gebaseerd moet zijn op wetgeving (EU, federaal of regionaal). Belplant beschouwt de federale overheid op vele domeinen als dé referentie op het vlak van gewasbeschermingsmiddelen en zou Fytoweb graag zien evolueren tot het unieke referentiekanaal.*
2. *De HGR (#9698-27) vindt het nuttig om Fytoweb verder te promoten, zodat de website bekender wordt, en stelt verdere optimalisaties voor door bv. een chatbot of een zichtbaar vraag- en antwoordenforum. CRB/FRDO/BrcV (#885-24) steunen deze vraag om de bekendheid van Fytoweb te verbeteren en de informatie beter toegankelijk te maken voor een zo breed mogelijk doelpubliek, waaronder ook personen met een handicap. Zij vragen ook om op Fytoweb de doelstellingen te verduidelijken door de link te leggen met de Europese Richtlijn Duurzaam Gebruik (2009/128/EG) en de relevante Belgische wetgeving.*
3. *Verschillende milieuorganisaties (#76-7 Inter Environnement Wallonie, #234-12 WWF België, #292-16 BBL/Natuurpunt, #629-12 Voedsel Anders) geven aan dat de informatie richting het brede publiek*

²⁷ De controleresultaten van 2018 tot en met 2021 zijn opgenomen in het eindrapport van het federale reductieprogramma 2018-2022, project Fed.2.2.5: https://fytoweb.be/sites/default/files/content/reduction/20231121_final_report_pfrp-frpg_18-22_nl.pdf (p. 18-19)

geoptimaliseerd kan en dient te worden, maar hebben twijfels over (de toegankelijkheid van) Fytoweb als platform dat de brede bevolking dient te bereiken. Zij vragen om de optimalisatie van de informatie voor het brede publiek in een bredere context te trekken (en dus niet te beperken tot enkel Fytoweb). Zij merken ook op dat het vanuit het standpunt van een burger zeer bijzonder is dat er verschillende websites in omgang zijn en vragen om de communicatiestrategie kostenefficiënt te analyseren.

Voedsel Anders (#629-12) is bovendien van mening dat Fytoweb niet op maat van het brede publiek, noch van landbouwers is opgesteld. De website is te weinig wervend en bevat teveel jargon en moeilijke woorden om mensen echt te kunnen informeren en op weg te helpen. Zij stellen voor om heldere, eenduidige informatie aan te bieden aan het brede publiek door de website www.zonderisgezonder.be dynamischer te maken, bijvoorbeeld met filmpjes, goede voorbeeldpraktijken, ambassadeurs,...

4. Een burger (#1489-1) is van mening dat Fytoweb volledig herzien moet worden als het de bedoeling is dat zowel professionelen als particulieren er hun weg in vinden en heeft twijfels over de haalbaarheid van de voorziene deadlines (aanpassing tegen 2025). Een andere burger (#1501-1) vraagt om de beschikbare informatie regelmatig te actualiseren en om Fytoweb ook te gebruiken om te sensibiliseren over de effecten van pesticiden op milieu en gezondheid, en om beter uit te leggen wat bedoeld wordt met 'enkel gebruiken indien noodzakelijk'.
5. Een andere opmerking (#552-2) gaat over het belang van communicatie en sensibilisatie naar het brede publiek: gerichte en geïntegreerde communicatie moet ervoor zorgen dat burgers zich bewust worden van de risico's, bijv. acute vergiftigingen als gevolg van het gebruik van pesticiden, hormoonverstorende effecten en de gevolgen voor kinderen en zwangere vrouwen, belang van beschermingskledij,...
6. FWA (#1297-1) vraagt om in de eerste plaats te focussen op de verbetering van Fytoweb voor professionele gebruikers. PROTECT'eau (#1443-1) vraagt om de gebruiksvriendelijkheid van de zoekfunctie voor het raadplegen van de toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen te verbeteren en de gebruiksbepalingen die gelden voor bepaalde werkzame stoffen meer te benadrukken. Een burger (#1297-2) bevestigt dat de zoekfunctie momenteel niet gebruiksvriendelijk is. Ook CRB/FRDO/BrcV (#885-25) vragen om de hulpfunctionaliteiten voor professionele gebruikers te verbeteren.
7. IBMA (#1422-1) vraagt om op Fytoweb een definitie van biocontrolemiddelen op te nemen, samen met informatie over dit type producten, en om een zoekfunctie te voorzien die het mogelijk maakt om biocontrolemiddelen gemakkelijk terug te vinden.
8. Enkele opmerkingen hebben betrekking op de uitwisseling van gegevens over de toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen met derden, bijvoorbeeld om deze gegevens te kunnen importeren in databanken van onderzoeksinstellingen of teeltregistratiesystemen van professionele gebruikers (#613-7 Boerenbond, #885-26 en #885-27 CRB/FRDO/BrcV, #1443-1 PROTECT'eau, #1162-1).

Naast deze specifieke opmerkingen zijn ook een aantal algemene opmerkingen relevant in het kader van dit project:

1. Er is een duidelijk signaal dat de communicatie naar het brede publiek veel beter kan (zie punt 5.5 van de sectie 'Algemene opmerkingen').
2. Er is onbegrip en bezorgdheid over de standpunten die de Belgische overheid inneemt in Europese en nationale dossiers, bijvoorbeeld met betrekking tot het verder toelaten van bepaalde producten, zoals producten op basis van glyfosaat en neonicotinoïden (zie punt 5.9 van de sectie 'Algemene opmerkingen').

De verspreiding van de informatie over verschillende websites is een rechtstreeks gevolg van de complexe bevoegdheidsverdeling binnen België. Fed.3.3.1 is een federaal project. Bij de opmaak van het programma (vóór de publieksraadpleging) werd aan de gewestelijke overheden voorgesteld om dit project uit te breiden tot een samenwerkingsproject tussen de verschillende overheden ('Bel.-project'), maar zij zagen hier geen prioriteit in. In de gewestelijke programma's zijn reeds verschillende andere communicatie-acties opgenomen.

Dit federale project heeft bijgevolg tot doel na te gaan hoe Fytoweb zich kan onderscheiden van de andere bestaande websites en hoe de informatie beter zijn doelpubliek kan bereiken. De federale overheid kan via Fytoweb enkel informatie verstrekken die binnen haar eigen bevoegdheden valt. Voor informatie die buiten haar bevoegdheden valt kan Fytoweb enkel doorverwijzen naar andere informatiekanalen zoals de websites van de bevoegde gewestelijke overheden.

De ontvangen commentaren bevestigen de nood aan duidelijke communicatie, zowel naar professionelen als naar het brede publiek. Daarnaast blijkt uit tal van commentaren dat burgers vaak onvoldoende of verkeerd geïnformeerd zijn over specifieke thema's die binnen de bevoegdheid van de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten vallen. Hier kan Fytoweb wel degelijk een belangrijke rol spelen als betrouwbare bron van informatie, om misverstanden uit te klaren en om het brede publiek te informeren over actuele thema's.

Binnen dit project zal worden onderzocht op welke manier de gebruiksvriendelijkheid en aantrekkelijkheid van Fytoweb kan worden verbeterd. De gegeven suggesties, zoals een vraag- en antwoordforum, het verduidelijken van de doelstellingen en de toegankelijkheid voor personen met een handicap, zullen worden meegenomen in deze evaluatie.

Om een zo breed mogelijk publiek te kunnen bereiken is niet alleen een verbetering van de gebruiksvriendelijkheid van Fytoweb nodig, maar ook een doelgerichte en actieve communicatiestrategie. Diverse overheids-communicatiekanalen kunnen daar een rol in spelen, waaronder sociale media. Dit dient in het voorstel te worden toegevoegd.

Het gebruik van vakjargon is soms nodig om mensen correct te kunnen informeren. Mits de juiste omkadering moet het mogelijk zijn om ook meer complexe boodschappen naar het brede publiek uit te dragen, bijvoorbeeld door te starten vanuit een laagdrempelige boodschap, met links naar meer gedetailleerde achtergrondinformatie voor wie interesse heeft.

Voor de opmerkingen over de zoekfunctie en de categorie 'biocontrolemiddelen' wordt verwezen naar de verduidelijkingen onder Bel.3.9.1 in dit rapport.

De uitwisseling van informatie met andere systemen/databanken is inderdaad voorzien. De concrete uitwerking hiervan is nog lopende en hangt samen met de ingebruikname van het nieuwe informaticasysteem dat het beheer van de toelatingen van gewasbeschermingsmiddelen grondig zal moderniseren. De ontvangen commentaren inzake informatie-uitwisseling werden in dit kader geanalyseerd. De betrokken organisaties werden rechtstreeks gecontacteerd.

Het voorstel wordt als volgt aangevuld:

- In de tweede actie worden de woorden "[bestaande officiële/onafhankelijke Belgische](#)" geschrapt.
- De volgende actie wordt toegevoegd: "[Uitwerken van een communicatiestrategie om het brede publiek actief te informeren over actuele thema's waarvoor de dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten bevoegd is.](#)"
- De volgende KSF wordt toegevoegd: "[Minstens 1 grote communicatie-actie per jaar over een actueel thema \(vanaf 2023\).](#)"
- In de toelichting wordt in de tweede zin toegevoegd dat ook de "[aantrekkelijkheid](#)" van Fytoweb voor het brede publiek geoptimaliseerd zal worden. De toelichting wordt bovendien aangevuld met: "[De Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten zal een communicatiestrategie uitwerken om op regelmatige basis naar het brede publiek te communiceren over thema's die binnen haar bevoegdheid vallen, met de bedoeling Fytoweb verder uit te bouwen als objectief en betrouwbaar informatiekanaal. Daarbij zal extra aandacht gaan naar het delen van de boodschappen via de diverse communicatiekanalen van de overheid, waaronder ook sociale media.](#)"

Fed.3.3.2 Toxicovigilantie

Er werden tien opmerkingen geformuleerd bij dit voorstel. Eén daarvan (#1283-1) houdt geen verband met de toxicovigilantiestudie en wordt in de rubriek 'Algemene opmerkingen' beantwoord.

- 1. Belplant (#774-14) steunt het verderzetten van de studie en vraagt om hierbij zoveel mogelijk variabelen in kaart te brengen zoals de bron(nen) van blootstelling en gebruiksomstandigheden. Belplant stelt eveneens voor om dit instrument te gaan gebruiken om incidenten met 'alternatieven' op te volgen, omdat deze ook risico's kunnen meebrengen (bijvoorbeeld brandgevaar).*
- 2. Ook de milieuverenigingen en de drie adviesraden CRB/FRDO/BrcV vinden het belangrijk dat de toxicovigilantiestudie wordt verdergezet. Zij vragen om de resultaten niet alleen te publiceren op Fytoweb, maar om deze ook te gebruiken om actief te gaan sensibiliseren naar een breed publiek (#76-9 Inter Environnement Wallonie, #234-13 WWF België en #292-17 BBL/Natuurpunt, #885-30 CRB/FRDO/BrcV, #159-2, #1393-1). Sensibilisatie rond de benodigde persoonlijke beschermingsmiddelen bij het gebruik van pesticiden moet prioriteit krijgen, zowel via geschikte communicatiemiddelen als via de etiketten (#86-10 Petitie 2).*
- 3. Inter Environnement Wallonie (#76-9) vraagt om de studie uit te breiden naar chronische intoxicatie, met name ten gevolge van het gebruik van reprotoxische en hormoonverstorende stoffen.*
- 4. De HGR (#9698-28) wenst dat ook kleinere incidenten, die niet aan het Antigifcentrum worden gemeld, in beeld worden gebracht, bijvoorbeeld via een enquête onder niet-professionele gebruikers, via contacten met de spoeddiensten,... Daarnaast wenst de HGR ook dat er concrete doelstellingen worden geformuleerd naar reductie van ongevallen en dat de klemtoon meer verschuift naar preventieve maatregelen: welke lessen kunnen er getrokken worden uit de bekomen informatie, hoe wordt hiermee aan de slag gegaan om nieuwe ongevallen te voorkomen?*

De toxicovigilantiestudie heeft als doel zoveel mogelijk variabelen in kaart te brengen om de oorzaak van acute vergiftigingen ten gevolge van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen te kunnen achterhalen. Deze opvolging omvat ook incidenten met niet-chemische gewasbeschermingsmiddelen en basisstoffen, voor zover deze gemeld worden aan het Antigifcentrum. Incidenten met andere alternatieven vallen buiten de scope van dit project, omdat het hier specifiek gaat over de opvolging van oproepen die gemeld worden aan het Antigifcentrum. Ongevallen met gasbranders zullen bijvoorbeeld niet via dit kanaal worden gemeld. Bovendien gaat het om een federaal project. De opvolging van incidenten als gevolg van het gebruik van alternatieven valt onder de regionale bevoegdheid. De opmerking werd overgemaakt aan de gewestelijke overheden.

De communicatie van de resultaten van de toxicovigilantiestudie naar het brede publiek kan inderdaad versterkt worden, dit wordt toegevoegd in het voorstel. Dit kan gepaard gaan met een actieve communicatie-actie over risicobeperkende maatregelen (zoals beschermingskledij) en preventie van ongevallen in het kader van het project Fed.3.3.1.

Hierbij valt op te merken dat het gamma aan gewasbeschermingsmiddelen dat voor het brede publiek beschikbaar is reeds sterk verminderd is en bovendien evolueert naar steeds meer laag-risicoproducten. Om deze reden en op basis van de reeds beschikbare toxicovigilantiegegevens wordt het in kaart brengen van kleinere incidenten bij niet-professionele gebruikers via andere kanalen dan het Antigifcentrum niet opgenomen.

Voor de sensibilisatie van professionele gebruikers over persoonlijke beschermingsmiddelen wordt verwezen naar projectvoorstel Fed.3.3.3.

Chronische vergiftiging komt aan bod in project Fed.3.3.4. Dergelijke vergiftigingen worden niet gemeld aan het Antigifcentrum.

De tweede actie wordt vervangen door "[Communicatie van de resultaten naar het brede publiek.](#)" en de tweede KSF wordt vervangen door "[Samenvatting van de resultaten op Fytoweb en communicatie naar het brede publiek.](#)"

Fed.3.3.3 Sensibilisatie van professionele gebruikers inzake blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen

De zes opmerkingen bij dit voorstel worden als volgt samengevat:

1. *Belplant (#774-14) steunt het bespreken van incidenten ter voorkoming van herhaling via de fytolicensie-opleidingen en vooral via de bijscholing. Belplant stelt voor om ook incidenten met 'alternatieven' op te volgen, omdat deze ook risico's kunnen meebrengen (bijvoorbeeld brandgevaar).*
2. *FWA (#1300-1) en de drie adviesraden CRB/FRDO/BrcV (#885-31) steunen deze maatregel en dringen erop aan dat de voorlichting praktisch en didactisch van aard is en wordt gegeven door mensen die in deze preventie maatregelen zijn gespecialiseerd. Er wordt opgemerkt dat het bijvoorbeeld niet evident is om terug te vinden welk filtertype gebruikt dient te worden bij toepassing van producten voor het vergassen van aardappelen (#1300-2).*
3. *Inter Environnement Wallonie (#76-13) en WWF België (#234-16) waarschuwen ervoor dat persoonlijke beschermingsmiddelen de gebruiker een vals gevoel van veiligheid kunnen geven. Wanneer de blootstelling het 'aanvaardbare blootstellingsniveau voor de toepasser' (AOEL) overschrijdt, worden veiligheidsvoorschriften aan het etiket toegevoegd om extra beschermingsmiddelen te gebruiken, zoals overalls en handschoenen. Volgens WWF België is er echter een verschil tussen de theorie en de praktijk en wordt de werkelijke doeltreffendheid van persoonlijke beschermingsmiddelen in arbeidsomstandigheden te vaak overschat. Inter Environnement Wallonie verwijst naar een studie van ANSES waaruit blijkt dat 80 % van de geteste persoonlijke beschermingsmiddelen te doorlaatbaar zijn en de veiligheid van de gebruiker niet garanderen.*
4. *Een voormalig arbeidsgeneesheer (#656-1) heeft in het verleden (tot 5 jaar geleden) vastgesteld dat gemeentelijke technische diensten een zeer grote voorraad aan gewasbeschermingsmiddelen hadden en dat de interne preventiediensten onvoldoende konden garanderen dat elke werknemer die deze middelen moest gebruiken voldoende opgeleid was om dit op een veilige manier te kunnen doen. Hij vreest ook voor verkeerd en onveilig gebruik door hobbytuiniers.*

Het opvolgen van incidenten met alternatieven valt onder de gewestelijke bevoegdheid en kan daarom niet worden opgenomen in dit federale project. De vraag werd aan de bevoegde gewestelijke overheden doorgegeven.

Het is inderdaad de bedoeling om de voorlichting zo praktisch mogelijk aan te pakken. Er zijn reeds maatregelen genomen om het type persoonlijke beschermingsmiddelen duidelijker te specificeren en het doel van dit project is om de communicatie naar de professionele gebruikers verder te verbeteren. Daarnaast hebben ook de verkopers van gewasbeschermingsmiddelen, waaronder specifieke producten zoals die voor het vergassen van aardappelen, de plicht hun klanten te informeren over het juiste gebruik van deze producten.

Het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen is essentieel voor een veilig gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Het loutere feit dat sommige persoonlijke beschermingsmiddelen niet het gewenste kwaliteitsniveau halen, doet niets af aan de aanbeveling om in de landbouw valide apparatuur te gebruiken. Anderzijds is het voldoende gedocumenteerd dat de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen aanzienlijk vermindert door het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen volgens de regels om besmetting te voorkomen. Via de fytolicensie worden professionele gebruikers nu reeds opgeleid in deze materie, met inbegrip van de juiste keuze en het juiste gebruik van diverse beschermende materialen, en het projectvoorstel beoogt een nog doelgerichtere sensibilisatie naar professionele gebruikers.

De opmerking over de grote voorraad aan gewasbeschermingsmiddelen bij gemeentelijke technische diensten en het gebrek aan opleiding van het personeel gaat over een situatie van meer dan 5 jaar geleden (meer dan 7 jaar geleden bij publicatie van dit rapport). Deze opmerking houdt geen rekening met de gewestelijke maatregelen van de voorbije

jaren en met de fytolicensie, die ondertussen verplicht is voor alle professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen²⁸. In Vlaanderen mogen openbare diensten geen pesticiden meer gebruiken sinds 2015. Afwijkingen zijn enkel mogelijk onder specifieke voorwaarden. De Vlaamse Milieumaatschappij geeft via het rapport 'Duurzaam gebruik van pesticiden'²⁹ jaarlijks een overzicht van de afbouw van het pesticidegebruik door openbare besturen. Zowel in Wallonië als in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest geldt er sinds 2019 een "nul pesticiden" beleid in de openbare ruimte, waardoor de gemeentelijke diensten geen gewasbeschermingsmiddelen meer mogen gebruiken voor het onderhoud van hun openbare ruimte, met slechts enkele uitzonderingen voor specifieke situaties, zoals het onkruidbeheer op spoorwegen of de bestrijding van exotische invasieve planten.

De derde actie wordt als volgt verduidelijkt: "[Verzamelen van informatie over ongevallen met gewasbeschermingsmiddelen tijdens professionele opleidingen.](#)" De tweede KSF wordt vervangen door: "[Verzameling van informatie over ongevallen.](#)" Verder wordt het voorstel niet gewijzigd.

Fed.3.3.4 Chronische blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen

Er werden acht opmerkingen geformuleerd over dit voorstel:

1. *Belplant (#774-15) steunt het verbeteren van de evaluatie van chronische risico's en het beheer daarvan, en wijst op de regelgevende context in Europa en de strengere toelatingsprocedures die gewasbeschermingsmiddelen moeten doorlopen alvorens ze op de markt mogen komen. Daarbij moet de aanvrager een uitgebreid dossier aanleveren om een grondige evaluatie van de mogelijke gevaren en risico's toe te laten, onder andere met betrekking tot specifieke doelgroepen zoals omwonenden en omstanders. Wetenschappelijke vooruitgang en innovatie maakt het mogelijk producten te ontwikkelen met een beter toxicologisch profiel. Daarnaast dragen verschillende andere maatregelen bij tot het minimaliseren van de blootstelling door aanpassing van het gedrag van de gebruikers (o.a. via de fytolicensie-opleidingen), apparatuur (o.a. via keuring van de spuittoestellen) en geïntegreerde gewasbescherming. Belplant merkt op dat de AGRICAN-studie de mogelijke verbanden tussen het landbouwberoep en eventuele nadelige gezondheidseffecten in een breder kader bekijkt (en overigens een verlaagde globale incidentie van kanker noteert bij landbouwers dan bij de algemene bevolking). Deze studie gaat niet alleen over gewasbeschermingsmiddelen, maar ook over andere productcategorieën en factoren, zowel biotische (bv. zon/UV, zoönosen) als abiotische (bv. stof/fijn stof). Belplant dringt ook aan op het gebruik van een correcte terminologie om incorrecte of onvolledige conclusies te vermijden en om te voorkomen dat er maatregelen worden genomen die niet helpen of slechts een verwaarloosbaar effect hebben. Tenslotte vraagt Belplant verduidelijking omtrent de concrete invulling van projecten en samenwerkingsactiviteiten in 2025-2027.*
2. *FWA (#1302-1) en de drie adviesraden CRB/FRDO/BrcV (#885-32) merken op dat samenwerking tussen het gewestelijke en het federale niveau essentieel is vanaf het ontwerp van de studie tot de interpretatie van de resultaten. FWA vindt dat er ook verbanden moeten worden gelegd met de controles die worden verricht op ingevoerde producten.*
3. *Een burger (#22-1) heeft verschillende opmerkingen gegeven met betrekking tot hormoonverstorende stoffen, verwijzend naar de thesis die zij hierover heeft geschreven:*
  - a. *Sensibilisatieacties moeten in de eerste plaats gericht zijn op zwangere vrouwen. Vanwege de cruciale rol van hormonen in de ontwikkeling van de foetus en het kind zijn deze laatste immers bijzonder gevoelig voor de effecten van hormoonverstoorders. De aanvaardbare dagelijkse dosissen die door de overheden worden vastgesteld houden geen rekening met de kwetsbaarheid van de foetus en de pasgeborene voor blootstelling aan hormoonverstoorders.*

²⁸ <https://fytoweb.be/nl/fytolicensie/wat-een-fytolicensie>

²⁹ <https://www.vmm.be/publicaties/duurzaam-gebruik-van-pesticiden-2022>

- b. *Gezondheidswerkers zijn onvoldoende op de hoogte van de problematiek inzake hormoonverstorende stoffen. Het is belangrijk om hun kennis te verbeteren zodat zij een rol kunnen spelen in de preventie hieromtrent.*
  - c. *Biomonitoring: placentale biomarkers moeten gebruikt worden om de effecten van hormoonverstoorders beter te kunnen opvolgen.*
  - d. *Er is nood aan meer translationeel onderzoek. Dit soort onderzoek is erop gericht de volksgezondheid te verbeteren door multidisciplinaire clusters te creëren tussen fundamenteel, technisch en zorgonderzoek, om snel de vruchten te kunnen plukken van het fundamenteel onderzoek.*
4. *Enkele opmerkingen illustreren de bezorgdheid van burgers over de chronische effecten die gewasbeschermingsmiddelen kunnen veroorzaken:*
- a. *Eén burger (#23-5) vindt het belangrijk dat er beter wordt gewaakt over de chronische vergiftiging van gewone burgers (die soms pas veel later gezondheidsproblemen zullen krijgen). Deze persoon wenst dat er statistieken worden bijgehouden van ernstige ziekten en sterfgevallen in dorpen die omringd zijn door bespoten akkers en boomgaarden. Dit moet ook gelinkt worden aan de aanwezige gehalten van gewasbeschermingsmiddelen in de bodem (of aan hun afbraak).*
  - b. *Een andere burger (#1494-1) vraagt om ook het cocktaileffect (combinatie van verschillende pesticiden in het milieu) op de menselijke gezondheid en de biodiversiteit in de studieprotocollen te integreren. Dezelfde vraag werd gesteld door de HGR (#9698-19).*
  - c. *In een andere opmerking (#656-2) wordt gesteld dat hormoonverstoorders niet alleen de geïsoleerde insecten treffen, maar ook de mens die er rechtstreeks of onrechtstreeks aan blootgesteld wordt, wat al jarenlang op bevolkingsniveau resulteert in een daling van de spermakwaliteit.*
5. *De HGR (#9698-29) is positief over dit initiatief en vraagt meer duidelijkheid over de concrete invulling van de projecten en samenwerkingsactiviteiten. Zij vermelden ook een aantal aandachtspunten waar dit project rekening mee zou moeten houden.*

Het multifactoriële karakter van langetermijneffecten wordt in zoveel woorden benadrukt in de studie die in oktober 2021 werd gepubliceerd op Fytoweb³⁰. Er wordt expliciet aangeduid dat de tot nog toe gepubliceerde Franse AGRICAN studie («AGRICulture et CANcer», <https://www.agrican.fr/>) niet in eerste instantie associaties opspoort tussen kanker en gewasbeschermingsmiddelen, maar wel tussen landbouwactiviteiten en kanker. Dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (én andere stoffen zoals biociden of veterinaire geneesmiddelen) daar onlosmakelijk mee verbonden is kan niemand weerleggen. Het doel is in de komende jaren deze associaties te verfijnen door een beter beeld te krijgen van de toegepaste gewasbeschermingsmiddelen in welbepaalde teelten. In die context kan een verplichte online registratie van gebruiken (zie project Bel.3.3.1), gekoppeld aan het kruisen van die gegevens met gezondheidsindicatoren, een extra bron van informatie zijn.

De gegevensvereisten voor het toelatingsdossier ('pre-marketing') zijn inderdaad reeds zeer uitgebreid. Toch is er voor bepaalde aspecten nog nood aan een beter onderbouwd pakket van gegevens, waarbij bestaande studieprotocollen gemoduleerd worden om mogelijke kennislacunes te dichten, zeker voor bepaalde langetermijneffecten waarvoor diermodellen mogelijk tekortschieten (bepaalde kankers die moeilijker opspoorbaar zijn in knaagdieren, bepaalde hormoongerelateerde effecten, of nog bepaalde neurologische aandoeningen zoals bijvoorbeeld parkinsonisme). Ook dit aspect wordt uitvoerig belicht in de hierboven genoemde studie, en vormt de basis van de geformuleerde aanbevelingen dienaangaande.

De concrete invulling van projecten en samenwerkingsactiviteiten kan op dit moment niet verder verduidelijkt worden, aangezien er eerst overleg nodig is tussen de diverse actoren om de behoeften te concretiseren. Het doel is de inzameling van de relevante gegevens te verbeteren om een betere beoordeling van het verband tussen chronische blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen en nadelige gezondheidseffecten mogelijk te maken. Er zal in de mate van het mogelijke worden rekening gehouden met de aandachtspunten vermeld in de ontvangen commentaren.

³⁰ <https://fytoweb.be/nl/reductieplan/nadenkenontwikkelen/chronische-intoxicatie>

Aangezien dit een federaal project betreft, ligt de focus op de rol die de federale overheden kunnen opnemen binnen deze problematiek. Een geharmoniseerde aanpak tussen de verschillende openbare instellingen is absoluut noodzakelijk bij het opzetten van epidemiologische en (bio)monitoringstudies. Er zal vooral gezocht worden naar samenwerking met de Gewesten en op Europees vlak, maar ook deelname in mondiale activiteiten kan overwogen worden wanneer een opportuniteit zich aanbiedt.

De opvatting dat de aanvaardbare dagelijkse dosissen voor een hormoonverstorende stof geen rekening houden met de kwetsbaarheid van de foetus en de pasgeborene voor blootstelling aan hormoonverstoorders, is niet correct. De vaststelling van een referentiedosis is gebaseerd op de dosis waarbij geen schadelijk effect is waargenomen in de meest kritische studie in de hele toxicologische databank. Als het bijvoorbeeld gaat om een ontwikkelingsstudie, een multigenerationeel vruchtbaarheidsonderzoek of een onderzoek naar de kankerverwekkendheid (dat een analyse van hormoongevoelige weefsels en organen omvat), is de kans groot dat de meest relevante hormoonverstorende effecten aan de orde komen, althans bij de huidige stand van de kennis. Los daarvan kan steeds uit voorzorg een extra inspanning worden overwogen om kwetsbare bevolkingsgroepen beter te beschermen.

Het voorstel om maatregelen te nemen die erop gericht zijn het kennisniveau van gezondheidswerkers te verhogen in het kader van de preventie van blootstelling aan hormoonverstoorders in het algemeen, en meer specifiek naar zwangere vrouwen, valt buiten de scope van het NAPAN. Het NAPED (nationaal actieplan voor hormoonverstoorders)³¹ voorziet echter verscheidene preventieacties, waaronder sensibilisatiecampagnes en/of opleiding voor:

- Eerstelijnsactoren (bijvoorbeeld gezondheidswerkers)
- Het brede publiek, in het bijzonder kwetsbare bevolkingsgroepen (kinderen, zwangere vrouwen, kansarme bevolkingsgroepen,...)
- Politieke actoren
- Industriëlen
- Werkgevers en werknemers

De discussie over (bio)monitoring is opgestart, en moet worden gevoerd door deskundigen van wetenschappelijke instellingen in het kader van de ontwikkeling van onderzoeksprojecten, en niet alleen in het kader van de biomonitoring met betrekking tot gewasbeschermingsmiddelen. Een nauwkeurig model voor biomonitoring zal echter nooit voldoende zijn, het zal altijd nodig zijn kennis uit verschillende disciplines te combineren.

Er bestaan al databanken voor het voorkomen van kanker (Kankerregister) en voor aangeboren aandoeningen (EuroCat). De inspanningen in het kader van deze programma's moeten inderdaad worden gehandhaafd, maar daarnaast is het ook (en vooral!) van belang de kennis over de werkelijke blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen te verbeteren. De online registratie van het gebruik (zie project Bel.3.3.1) vormt hierin een belangrijke eerste stap.

Als de informatie systematisch wordt verzameld, zal de elektronische registratie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door landbouwers en andere professionele gebruikers resulteren in een databank van mogelijke blootstellingen aan diverse producten/werkzame stoffen, die per definitie "cocktails" zijn. Op voorwaarde dat deze registratie representatief is voor de blootgestelde populatie, zou dit de koppeling tussen het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en incidenten die zijn geregistreerd in de gezondheidsregisters mogelijk moeten maken.

De methodologie voor de beoordeling van cumulatieve risico's (risico's van de verschillende stoffen samen) is reeds op het niveau van EFSA (European Food Safety Authority) gelanceerd voor blootstelling via de voeding. Een geaggregeerde risicobeoordelingsmethode (risico van de verschillende stoffen via verschillende blootstellingsroutes) is in de toekomst mogelijk, maar gaat noodzakelijkerwijs gepaard met grotere onzekerheidsfactoren (zie ook punt 5.14 van de sectie 'Algemene opmerkingen').

De hypothese van de daling van de spermakwaliteit is een wetenschappelijke discussie op zich, waarvoor nog geen sluitende bevestiging of verklaring te vinden is in de wetenschappelijke literatuur. Bovendien hebben zich in een

³¹ <https://www.health.belgium.be/nl/openbare-raadpleging-over-het-ontwerp-van-het-nationaal-actieplan-hormoonverstoorders-naped>

tijdsbestek van 200 jaar tal van wijzigingen in levensgewoontes voorgedaan, en kunnen tal van omgevingsgerelateerde veranderingen aangewezen worden in onze (post)industriële maatschappij, niet alleen op het vlak van de blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen. Mogelijke bekommernissen op het vlak van dalende spermakwaliteit worden in dit project rechtstreeks of onrechtstreeks in beschouwing genomen via het bestuderen van de langetermijneffecten zoals kankers en ontwikkelingsstoornissen.

In de tweede actie wordt toegevoegd dat ook met mondiale instellingen kan worden samengewerkt. Verder blijft het voorstel ongewijzigd.

Fed.3.4.1 Inspectie van de uitrusting voor toepassing van gewasbeschermingsmiddelen

Elf commentaren hebben betrekking op dit project:

1. *Petitie 2 (#86-12) en BBL/Natuurpunt (#292-19) zijn van mening dat er bijkomende maatregelen nodig zijn om de controles van de apparatuur te verstrengen of te vermeerderen, de apparatuur veiliger te maken en bepaalde apparatuur te verbieden.
Verschillende opmerkingen van burgers omvatten gelijkaardige voorstellen, zoals de meest risicovolle uitrusting van de markt halen (#1502-1), uitrusting die niet voldoet in beslag nemen en vernietigen (#786-3) en ook niet-professionele apparatuur controleren (#1397-1).
De Watergroep (#791-6) vraagt bijkomend een inspectie van de toestellen die gebruikt worden voor het strooien van (slakken)korrels of het uitwerken van richtlijnen of standaarden hieromtrent, teneinde verontreiniging naar de omgeving en waterlopen te vermijden.
Ook de HGR (#9698-30) vindt het projectvoorstel onvoldoende concreet en geeft een aantal suggesties om de inspecties verder uit te breiden en indien nodig de regelgeving hieromtrent aan te passen.
De milieuverenigingen merken op dat deze actie niet zal leiden tot een vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (Inter Environnement Wallonie #76-14, WWF België #234-14 en BBL/Natuurpunt #292-19).*
2. *Belplant (#774-21) is voorstander van een systematische onafhankelijke keuring van spuittoestellen, wat in België al opgestart werd in het midden van de jaren '90, en vindt dat de focus nu best kan liggen op het meer systematisch registreren van de veiligheidsvoorzieningen die op deze spuittoestellen gemonteerd worden of constructie-technische parameters die een verband kunnen houden met potentiële verliezen (dus mogelijks blootstelling naar mens en/of omgeving). De leidraad daarvoor zijn de CEN-normen voor spuittoestellen. Dit kan ook een nationale indicator zijn om evoluties in die zin te monitoren en te ondersteunen.*
3. *Tenslotte wordt er opgemerkt dat sommige boeren hun bespuitingen onbeschermd uitvoeren: met open ramen, zonder masker of beschermingspak (#552-3).*

Het programma omvat zowel vernieuwende acties als acties die verder bouwen op de realisaties van de vorige programma's. De hier voorgestelde actie heeft tot doel de driejaarlijkse keuring van de spuittoestellen verder te zetten en deze bovendien uit te breiden naar enkele andere types apparatuur, rekening houdend met de resultaten van de SIRA-APESTICON studie³², die werd uitgevoerd in het kader van de vorige programma's. De inspectie van de spuittoestellen is van essentieel belang om de risico's van het gebruik aanvaardbaar te houden: alleen met een spuittoestel dat correct functioneert kan men gewasbeschermingsmiddelen op een veilige manier toepassen. Door het toevoegen van inspecties voor een aantal nieuwe types wordt een bijkomende risicoreductie bekomen ten opzichte van de huidige situatie.

Elk spuittoestel waarvoor een technische keuring nodig is wordt om de drie jaar gekeurd. Deze keuring gebeurt volgens de criteria voorgeschreven in de EU-wetgeving. Een verhoging van de controlefrequentie wordt niet nodig geacht.

³² <https://pureportal.ilvo.be/nl/publications/sira-apesticon-ii-development-of-a-decision-support-tool-based-on>

Het SIRA-APESTICON project heeft de meest risicovolle spuittoestellen geïdentificeerd die nog niet onderworpen waren aan de technische keuring, met name vernevelaars, ULV (Ultra Low Volume) en zaadbehandelingsapparatuur. Voor deze spuittoestellen werd een controlemethodiek ontwikkeld en deze worden prioritair opgenomen in de technische keuring vanaf 2023. Apparatuur die niet aan de gestelde criteria voldoet, moet worden hersteld en kan, wanneer dit niet mogelijk is, niet meer worden gebruikt.

Andere types veldspuiten, zoals korrelstrooiers, zijn geïdentificeerd als minder prioritair en worden daarom niet meegenomen in de keuring. Niet-professionele gebruikers die een spuittoestel hebben dat onder het toepassingsgebied van de technische keuring valt (veldgewassen, boomkwekerij, etc.) moeten deze, net als professionele gebruikers, aan de technische keuring onderwerpen. Niet-professionele gebruikers beschikken over het algemeen over rugspuiten die niet onderworpen zijn aan de technische keuring.

De suggestie over het bijkomend registreren van veiligheidsvoorzieningen en constructie-technische parameters die verband houden met potentiële verliezen zal door het FAVV (Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen) besproken worden met de betrokken stakeholders en overheden, om te kunnen beoordelen of de bijkomende investeringen in tijd en middelen voldoende opwegen tegen de baten.

Naast het gebruik van een correct functionerend spuittoestel is het gebruik van de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen uiteraard ook van cruciaal belang. In dit verband wordt verwezen naar het project Fed.3.3.3, dat tot doel heeft professionele gebruikers te sensibiliseren over dit aspect.

Het woord "aanzienlijk" wordt geschrapt in de doelstelling. Verder blijft het projectvoorstel ongewijzigd.

Fed.3.7.1 Onderzoek naar de effecten van de druk van gewasbeschermingsmiddelen op bestuivers

Voor dit project werden veertien opmerkingen genoteerd. De ontwikkelde ideeën worden als volgt gegroepeerd.

1. *De studie van het effect van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op bestuiverspopulaties wordt gesteund (#292-25 BBL/Natuurpunt, #234-20 WWF België) of aanvaard indien ze objectief blijft (#1321-2, #1405-1) en wordt uitgevoerd via een overheidsopdracht (#1321-1 FWA). CRB/FRDO/BrcV (#885-38) vinden het jammer dat er geen termijnen zijn vastgesteld, gelet op de hoogdringendheid op het gebied van biodiversiteit, en vinden dat er op basis van bestaand onderzoek reeds maatregelen kunnen worden genomen.*
2. *Tips/suggesties om de drukindicator te verbeteren: het instrument uitbreiden tot andere bestuivers die gevoeliger zijn dan de honingbij (#1164-1, #1164-2).*
3. *Het project wordt niet als prioritair beschouwd en moet worden begeleid of zelfs vervangen door andere projecten:*
  - a. *Stopzetting van de 120-dagen toelatingen van neonicotinoïden (#234-20 WWF België, #292-25 BBL/Natuurpunt, #1210-1 VELT, #1495-1); toch zijn deze beperkte en omkaderde toelatingen gerechtvaardigd (#1210-2).*
  - b. *De vervanging van het gebruik van elk gewasbeschermingsmiddel dat toxisch is voor bijen door niet-toxische alternatieven (#1164-3), gevolgd door studies van het effect hiervan op het milieu en de productiviteit (#1321-2).*
  - c. *Het verbieden of beperken van alle gewasbeschermingsmiddelen die toxisch zijn voor wilde bijen, op basis van een literatuurstudie (#1495-1).*
  - d. *In de voortgezette opleiding voor de fytolicensie meer aandacht schenken aan het effect van het juiste gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op bestuivers (#774-29 Belplant).*
  - e. *Aandacht voor en een betere harmonisatie van maatregelen ter bescherming van bestuivers die geen betrekking hebben op gewasbeschermingsmiddelen, zoals bestrijding van de varroamijt, diversiteit van voedselbronnen en nestgelegenheid (#774-29 Belplant).*

4. *De Dienst Biociden acht deze problematiek ook relevant voor bepaalde types biociden, en stelt voor om in deze studie ook rekening te houden met de rol van biociden (#884-6).*

Het project moet inderdaad door deskundigen worden uitgevoerd binnen een overeenkomst die wordt gesloten op basis van een overheidsopdracht. De studie moet tegen het einde van dit vijfjarenprogramma worden afgewerkt, dus uiterlijk tegen eind 2027. Deze termijn is nodig aangezien het de bedoeling is om ook in de mate van het mogelijke gebruik te maken van de nieuwe monitoring data over bestuivers, die de komende jaren verzameld zullen worden in het kader van Europese projecten die pas recent werden opgestart, met name EU-PoMS (EU Pollinator Monitoring Scheme), SPRING (Strengthening Pollinator Recovery through INDicators and monitorinG), EMBAL (European Monitoring of Biodiversity in Agricultural Landscapes), LUCAS (Land Use and Coverage Area frame Survey) en Pesticide monitoring using honeybees (INSIGNIA)³³.

Uitbreiding van het project tot andere bestuivers dan honingbijen is op dit moment niet mogelijk wegens het gebrek aan beschikbare ecotoxicologische gegevens.

Hoewel het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen niet als de enige bedreiging voor de bestuiverspopulaties wordt beschouwd, valt niet te ontkennen dat het daartoe bijdraagt en is het gerechtvaardigd dat dit aspect van de problematiek in het NAPAN wordt behandeld.

Op basis van de huidige wetenschappelijke kennis zijn reeds verschillende maatregelen genomen, zoals waarschuwingssinnen op de toelatingsaktes van gewasbeschermingsmiddelen (deze zinnen moeten verplicht op de etiketten vermeld worden) en beperkingen (bijvoorbeeld lagere dosis, beperkt aantal herhalingen, enkel toepassen na de bloei,...) of zelfs de weigering of intrekking van de toelating of van bepaalde gebruiken wanneer deze niet veilig blijken te zijn voor bestuivers. In de huidige evaluatie van gewasbeschermingsmiddelen zijn deze maatregelen strikter naargelang een gewasbeschermingsmiddel meer toxisch is.

Alle voorzorgsmaatregelen die moeten worden genomen om de risico's voor bestuivers te beperken in het kader van de noodtoelatingen, verleend voor een termijn van 120 dagen, worden uitvoerig gedocumenteerd en gepubliceerd op Fytoweb. Ook de proactieve houding van de federale administratie bij de beoordeling van het risico voor bijen³⁴ en de communicatie over het risicobeheer inzake het op de markt brengen van neonicotinoïden³⁵ is op deze website gedocumenteerd.

De aandacht voor het correcte gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in relatie tot de bijenproblematiek maakt reeds deel uit van de opleidingsprogramma's in het kader van de fytolicensie. De vraag om hier nog meer aandacht aan te besteden in de voortgezette opleidingen wordt doorgegeven aan de gewestelijke overheden, die de inhoud van deze opleidingen bepalen.

Andere noodzakelijke maatregelen (verbetering van de kwaliteit van habitats en aandacht voor bestuivers bij landbouwpraktijken) worden behandeld in de nationale strategie inzake bestuivers³⁶.

Een uitbreiding van deze studie naar biociden (via het federale reductieprogramma voor de biociden) werd overwogen maar bleek niet haalbaar.

Bijgevolg wordt in de toelichting de volgende zin toegevoegd: "Er moeten nog gegevens worden verzameld over de populatiedynamiek van bestuivers in België. Het project zal via een openbare aanbesteding worden uitbesteed zodra deze gegevens beschikbaar zijn en onder voorbehoud van goedkeuring van de onderzoeksfinanciering door het Begrotingsfonds voor de grondstoffen en de producten."

³³ <https://wikis.ec.europa.eu/display/EUPKH/EU+Pollinator+monitoring+framework>

³⁴ <https://fytoweb.be/nl/nieuws/nieuwe-nationale-aanpak-voor-risico-evaluatie-voor-bijen>

³⁵ <https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/gebruik/professionele-gebruiker/neonicotinoïden>

³⁶ <https://www.health.belgium.be/nl/belgische-nationale-strategie-inzake-bestuivers-2021-2030>

Fed.3.7.2 Bijenpictogram

Uit de dertien ontvangen opmerkingen komen de volgende ideeën naar voren:

1. De HGR (#9698-34) steunt de ontwikkeling van dit bijenpictogram en verwijst in dit verband naar haar eerder advies HGR 9241. Petitie 2 (#86-14) vindt dat het doel van het pictogram 'gevaarlijk voor bijen' niet moet zijn de aandacht van gebruikers te trekken om hen aan te moedigen om het etiket te lezen maar eerder ervoor te zorgen dat minder mensen het product gaan kopen. De communicatie moet ook op deze doelstelling worden afgestemd. Inter Environnement Wallonie (#76-15) merkt op dat er geen enkele indicator is voorzien om de impact van de invoering van dit bijenpictogram op de reductie van het gebruik van de betrokken gewasbeschermingsmiddelen te kunnen evalueren.
2. Verschillende opmerkingen stellen de meerwaarde van een dergelijk bijenpictogram in vraag.
  - a. Belplant (#774-30) wijst erop dat etiketten van gewasbeschermingsmiddelen nu reeds aan heel wat eisen moeten voldoen (vereisten CLP-verordening, standaardzinnen uit de EU-wetgeving inzake gewasbeschermingsmiddelen waaronder SPe8,...). Zij vinden het misleidend om een dergelijk pictogram enkel voor gewasbeschermingsmiddelen op te leggen en niet voor andere producten die (mogelijks) gevaarlijk zijn voor bijen. Ze vinden het vreemd om enkel een pictogram voor bijen te voorzien en niet voor andere doelgroepen en vrezes voor een overload aan informatie op de etiketten. Ook kunnen producten die dergelijk pictogram niet zouden moeten dragen, mogelijks toch schadelijk zijn voor bijen bij incorrect gebruik (verhoogde blootstelling) en bestaan er reeds private etiketteringspictogrammen die tevens een boodschap gerelateerd aan bijen meegeven.
  - b. Ook Boerenbond (#613-11) wijst op de reeds bestaande etiketteringsvereisten en acties die zijn opgezet om gebruikers aan te zetten om het etiket te lezen.
  - c. Verschillende opmerkingen van burgers waarschuwen voor te hoge verwachtingen. De overheid moet burgers en bijen beschermen en niet via een pictogram de verantwoordelijkheid doorschuiven naar het individu (#158-6). Bovendien is het belangrijk goed te communiceren om verkeerde interpretaties te vermijden (#124-3) en zijn sommige burgers niet overtuigd van de toegevoegde waarde van zo'n pictogram (#1192-1).
  - d. CRB/FRDO/BrCV (#885-39 en #885-40) vragen zich af of een dergelijk pictogram op de etiketten verenigbaar is met de vereisten van Verordening 1107/2009 en betwijfelen de efficiëntie van deze maatregel met het oog op het beschermen van bestuivers.
3. Belplant (#774-30) wijst op het verschil tussen risico en gevaar, en merkt op dat een risico niet onder de vorm van een pictogram op een product kan worden aangebracht, in tegenstelling tot een gevaar. Dit moet verduidelijkt worden, heldere en transparante criteria zijn noodzakelijk. Ook vragen zij of het opstellen van criteria voor dit pictogram ook indirect kadert in het project Fed.3.9.2 over het linken van prijzen aan risicoprofielen?
4. Boerenbond (#613-11) vraagt om naar een gelijk speelveld binnen Europa toe te werken, met andere woorden om dit pictogram binnen een Europese context te bekijken en niet op nationaal niveau.
5. FWA stelt voor om ook een actie op te zetten om bijenhouders aan te moedigen om voorzorgsmaatregelen te nemen (#1322-1).
6. Twee burgers vinden dat het pictogram niet alleen op honingbijen maar ook op andere bestuivers betrekking moet hebben (#1496-1 en #1508-1). Eén van deze burgers vraagt om het pictogram eveneens te gebruiken voor tuinbouwproducten, die pesticidenresidu's kunnen bevatten en daardoor ook een negatief effect kunnen hebben op bestuivers (verwijzend naar de resultaten van de studie TOXIFLORE, uitgevoerd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) (#1496-1). De andere burger vraagt om neutrale verpakkingen te overwegen waar enkel de pictogrammen inzake bestuivers en gezondheid op zijn vermeld (#1508-1).

De invoering van dit pictogram kan inderdaad ook leiden tot een daling in het gebruik van de betrokken producten, eventueel door een keuze voor een alternatief product. Toch blijft het doel in eerste instantie de gebruikers te waarschuwen voor mogelijke gevaren of risico's specifiek ten aanzien van bijen en hen aan te sporen om de instructies op het etiket nauwgezet te volgen. Het feit dat het product toegelaten is, betekent immers dat het risico als aanvaardbaar wordt ingeschat bij correct gebruik. Het bijenpictogram wil met andere woorden de aandacht vestigen op de noodzaak tot correct gebruik.

Via de verkoopschijfers van de betrokken producten zal de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten kunnen opvolgen of de invoering van dit pictogram ook leidt tot een daling in de verkoop (en dus het gebruik) van de betrokken producten. Dit wordt als extra actie toegevoegd aan het project.

De toegevoegde waarde van het bijenpictogram is vergelijkbaar met die van de CLP-pictogrammen³⁷: het pictogram geeft de gebruiker in één oogopslag informatie over een mogelijk gevaar of risico, dat verder verduidelijkt wordt in de specifieke zinnen die op het etiket vermeld worden. Een dergelijk pictogram zal het etiket dus eerder verduidelijken dan verzwaren.

De invoering van een dergelijk nieuw pictogram moet inderdaad goed gecommuniceerd worden naar de gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen. Deze communicatie is reeds als actie opgenomen in het voorstel.

Tot nu toe is er geen vraag naar een gelijkaardig nieuw pictogram voor andere niet-doelorganismen. Voor waterorganismen bestaat er echter al een pictogram vanuit de CLP-wetgeving.

Een eventuele invoering van het bijenpictogram voor andere productgroepen, zoals de biociden, dient binnen de betreffende wetgeving voor die productgroepen te worden bekeken. De Dienst Biociden is op de hoogte van het voorstel om dit pictogram in te voeren voor gewasbeschermingsmiddelen en gaf reeds aan hier ook voorstander van te zijn, hoewel de invoering voor biociden nog niet meteen mogelijk is omdat er nog geen duidelijke richtsnoeren beschikbaar zijn (#884-5).

Door de toepassingswijze van gewasbeschermingsmiddelen is een pictogram specifiek voor bijen in veel gevallen relevanter dan voor andere types producten. Het pictogram wordt wellicht gekoppeld aan waarschuwingzinnen die reeds op het etiket zullen staan, en die verwijzen naar bloeiende gewassen en onkruiden, veelal omstandigheden die specifiek zijn voor gewasbeschermingsmiddelen.

Het uitgangspunt is dat het pictogram vermeld zou moeten worden in de volgende gevallen:

- Producten die intrinsiek gevaarlijk zijn voor bijen (te bepalen op basis van de acute toxiciteit van het product voor bijen);
- Producten die bij verkeerd gebruik een risico voor bijen zouden kunnen vormen en waar gebruiksbeperkingen voor opgelegd werden (producten waarvoor de risico-evaluatie aangeeft dat een SPe8-zin³⁸ op het etiket noodzakelijk is).

Het pictogram zou vermeld worden zodra aan ten minste één van deze twee criteria voldaan is.

Op die manier wordt het pictogram gedefinieerd op basis van een combinatie van gevaar en risico, en worden zowel acute als chronische risico's in rekening gebracht.

Deze criteria worden niet expliciet in het project opgenomen, omdat ze nog niet zijn goedgekeurd en nog aangepast kunnen worden tijdens de concrete uitwerking van dit project. Het project beoogt immers ook de vastlegging van de criteria.

Het bijenpictogram zal als mogelijk criterium geëvalueerd worden binnen de haalbaarheidsstudie van project Fed.3.9.2. De studie zal uitwijzen of dit een geschikt criterium kan zijn om de prijs van gewasbeschermingsmiddelen te beïnvloeden.

Op dit moment bestaat er al een gelijkaardig pictogram in enkele andere EU lidstaten (Denemarken en Slovenië), en ook in Zwitserland en Noorwegen. Aangezien gewasbeschermingsmiddelen op nationaal niveau worden toegelaten, is er sowieso geen sprake van een gelijk speelveld tussen de verschillende lidstaten: producten die in België zijn

³⁷ CLP: Classification, Labelling and Packaging (Verordening (EG) Nr. 1272/2008 betreffende de indeling, etikettering en verpakking van stoffen en mengsels); <https://lezenvoorgebruik.be/>

³⁸ SPe8-zin: specifieke waarschuwingzin die aangeeft welke risicobeperkende maatregelen nodig zijn om bijen en andere bestuivende insecten te beschermen, bijvoorbeeld niet gebruiken op in bloei staande gewassen, enkel 's morgens vroeg of 's avonds laat toepassen,...

toegelaten mogen enkel in België (en Luxemburg) worden gebruikt. Het pictogram kan dus op Belgisch niveau worden ingevoerd. Risicobeperkende maatregelen worden overigens steeds op lidstaatniveau uitgewerkt.

Een actie om bijhouders aan te moedigen om voorzorgsmaatregelen te nemen valt buiten de scope van het NAPAN.

Het pictogram zou gebaseerd worden op de risico-evaluatie voor bijen, die dan als vertegenwoordiger van de andere bestuivers beschouwd worden. Dit is de enige aanpak die toelaat alle producten op dezelfde manier te beoordelen, aangezien alleen de gegevens voor bijen voor alle werkzame stoffen beschikbaar zijn (toxiciteitsdata bepaald op basis van gestandaardiseerde testprotocollen).

Het opleggen van een pictogram op tuinbouwproducten valt buiten de scope van het NAPAN, maar de risico's voor bijen bij gebruik van een gewasbeschermingsmiddel op sierplanten worden eveneens geëvalueerd in het kader van de toelatingsprocedure voor het gewasbeschermingsmiddel. Indien het risico als onaanvaardbaar wordt ingeschat, wordt dit gebruik van het product gewoonweg niet toegelaten.

De invoering van neutrale verpakkingen lijkt moeilijk haalbaar en niet proportioneel met het risico, gezien de strenge toelatingsprocedure waaraan gewasbeschermingsmiddelen zijn onderworpen. Behalve de pictogrammen dient nog een hele reeks andere gegevens op de etiketten van gewasbeschermingsmiddelen te worden vermeld, zoals opgelegd via de toelatingsakte voor elk product.

Dit project wordt als volgt aangevuld:

- De volgende actie wordt toegevoegd: "Uitwerken van een systeem voor het opvolgen van het effect van dit pictogram op de verkoopcijfers van de betrokken producten."
- De eerste KSF wordt als volgt aangevuld: "Goedkeuring van de nodige wetgeving, ten laatste in 2024." en een extra KSF wordt toegevoegd: "Beschikbaarheid van een systeem voor opvolging van de impact op de verkoop vanaf de invoering van het pictogram."
- De toelichting wordt vervangen door de volgende tekst: "Het pictogram geeft de gebruiker in één oogopslag informatie over een mogelijk gevaar of risico voor bijen en andere bestuivers, dat verder verduidelijkt wordt in de specifieke zinnen die elders op het etiket vermeld worden. Alleen wanneer het product correct wordt toegepast, is het veilig voor bestuivende insecten.
Het pictogram is dus in de eerste plaats bedoeld om de aandacht van de gebruikers te trekken, om hen aan te moedigen het etiket te lezen en de gebruiksaanwijzing en eventuele risicobeperkende maatregelen, die op het etiket worden vermeld, te respecteren. Daarnaast wordt ook verwacht dat een dergelijk pictogram het gebruik van de betrokken producten zal ontmoedigen."

Update februari 2024:

Momenteel loopt er ook op EU-niveau een discussie over de mogelijke invoering van een bijenpictogram op de etiketten van gewasbeschermingsmiddelen, via een herziening van Verordening (EU) Nr. 547/2011. Indien het pictogram op EU-niveau wordt opgelegd, dan is er uiteraard geen afzonderlijk pictogram op Belgisch niveau meer nodig. In dat geval blijven de acties van dit project Fed.3.7.2 inzake de implementatie van het pictogram, communicatie naar gebruikers en opvolging van de effecten van toepassing. De timing zal dan afhangen van de implementatietermijnen voorzien in de nieuwe EU wetgeving.

Fed.3.9.1 Fast-track procedure voor toelatingsaanvragen voor gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico

Er werden twaalf opmerkingen geformuleerd over dit voorstel.

1. Het voorstel wordt gesteund (Inter Environnement Wallonie #76-3, FWA #1326-1 en #1510-1). FWA vindt het belangrijk dat er zo snel mogelijk alternatieven beschikbaar komen wanneer andere middelen worden verboden.
2. Toch is er ook bezorgdheid:

- a. *Sommige stoffen worden als biopesticiden beschouwd maar zijn ingedeeld als kankerverwekkend, mutageen, toxisch voor de voortplanting of kunnen hormoonverstorende effecten hebben, bijvoorbeeld pyrethrines (Inter Environnement Wallonie #76-3);*
  - b. *Le Perron Vert (#280-5) en La Coalition Nature (#24-5) verzetten zich tegen elke versoepeling van de toelatingsprocedures, zelfs voor laag-risicoproducten;*
  - c. *Een burger (#1128-1) wijst erop dat de meeste gewasbeschermingsmiddelen (bijv. glyfosaat en neonicotinoïden) als 'laag risico' werden beschouwd op het moment van hun toelating en dat elk totaalherbicide en elk insecticide schadelijk is voor de biodiversiteit bij grootschalige toepassing;*
  - d. *Een andere burger (#1392-1) benadrukt dat alle gewasbeschermingsmiddelen onderworpen moeten worden aan een strikte procedure omdat ze allemaal een risico inhouden.*
3. *Belplant (#774-37) vraagt naar de impact van dit voorstel op de toelatingsprocedure van andere producten en is van mening dat ook andere factoren in rekening gebracht moeten worden, zoals voldoende werkingsgraad of de rol in de resistentie problematiek.*
  4. *IBMA (#1423-1) vraagt om deze fast-track procedure uit te breiden naar alle biocontrolemiddelen en vraagt ook dat biocontrolemiddelen als afzonderlijke productcategorie worden erkend in België. Een burger (#1126-1) stelde een gelijkaardige vraag, verwijzend naar de situatie in Frankrijk.*
  5. *Een burger (#1147-1) is van mening dat zelfs de 'fast-track' procedure te lang duurt en vraagt een meer pragmatisch systeem met korte evaluatietijden. De HGR (#9698-36) vraagt om in het project een doelstelling op te nemen voor de behandelingstermijn van dit type aanvragen.*

De 'fast-track' procedure bestaat in België sinds 2007 voor biopesticiden en werd doorheen de jaren verder uitgewerkt. Ze is bedoeld om het marktaandeel van dit type gewasbeschermingsmiddelen versneld te verhogen. Biopesticiden³⁹ of natuurlijke gewasbeschermingsmiddelen worden gemaakt op basis van stoffen van natuurlijke oorsprong. Het gaat onder meer om plantenextracten, feromonen, micro-organismen, bepaalde minerale producten,... Door de toelatingsprocedure te versnellen kunnen deze producten sneller op de markt komen dan andere producten, die de normale toelatingsprocedure dienen te doorlopen. In beide gevallen wordt er een grondige risico-evaluatie uitgevoerd, alleen worden de biopesticiden prioritair geëvalueerd.

In het projectvoorstel werd deze fast-track procedure beperkt tot gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico, zoals gedefinieerd in artikel 47 van de Europese Verordening 1107/2009. Deze categorie omvat producten die enkel werkzame stoffen met een laag risico bevatten en die bovendien volgens de risicobeoordeling veilig kunnen worden toegepast zonder dat specifieke risicobeperkende maatregelen vereist zijn.

De bevoegde gewestelijke overheden hebben echter aangegeven dat het gamma aan gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico momenteel in veel situaties nog te beperkt is om enkel met deze middelen een efficiënte gewasbeschermingsstrategie te kunnen uitwerken. Sommige biopesticiden beantwoorden niet aan de 'laag risico' definitie omdat er bijvoorbeeld risicobeperkende maatregelen nodig zijn voor een veilig gebruik, maar zijn wel geschikt voor gebruik in de biologische landbouw en kunnen een alternatief vormen voor chemische gewasbescherming. Met het oog op een maximale ondersteuning van de biologische land- en tuinbouw is de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten van mening dat het voorlopig nuttig blijft om de fast-track procedure te blijven toepassen op alle biopesticiden, dus ook op biopesticiden die niet aan de 'laag risico' definitie voldoen. Het voorstel wordt in die zin aangepast. Het project zal bijgevolg de actie Fed.2.9.1 uit het reductieprogramma 2018-2022 verderzetten, met de bedoeling alles in het werk te stellen om de toelatingsprocedure voor biopesticiden zo vlot mogelijk te laten verlopen.

Er wordt geen impact verwacht op de toelatingsprocedure van andere gewasbeschermingsmiddelen, aangezien er nu reeds specifieke plaatsen op de dagordes van het Erkenningscomité gereserveerd zijn voor de prioritaire behandeling van biopesticiden.

³⁹ <https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/specifieke-middelen/biopesticiden>

De werkingsgraad en resistentieproblematiek worden beoordeeld in het kader van de evaluatie van de werkzaamheid. Deze beoordeling gebeurt op dezelfde manier als voor andere producten.

Het creëren van een extra categorie 'biocontrolemiddelen' in België werd in het verleden reeds overwogen en niet opportuun geacht, omdat deze categorie niet voorzien is in de EU wetgeving, in tegenstelling tot de 'gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico', die wel in Verordening 1107/2009 worden gedefinieerd. Het creëren van een extra categorie op nationaal vlak heeft weinig meerwaarde.

Indien de toekomstige EU wetgeving een categorie 'biocontrolemiddelen' of andere relevante categorieën zou definiëren, dan dient dit standpunt uiteraard te worden herzien en zou(den) deze categorie(ën) in België worden geïmplementeerd in overeenstemming met de Europese verplichtingen.

Het concept 'fast-track' is inderdaad een relatief begrip. De goedkeuring van de werkzame stof is een Europees proces, waarop de Belgische overheden weinig impact hebben. De daaropvolgende evaluatie van de formulering gebeurt op Belgisch niveau en wordt via de 'fast-track' procedure voor biopesticiden zo kort mogelijk gehouden. Maar ook natuurlijke stoffen kunnen giftig zijn en vereisen dus een grondige risico-evaluatie voorafgaand aan het op de markt brengen. Het opleggen van een maximale behandelingstermijn via dit reductieprogramma wordt niet opportuun geacht, aangezien de kwaliteit van de risico-evaluaties niet in het gedrang mag komen. De deadlines vastgesteld door Verordening 1107/2009 zijn van toepassing.

De fast-track procedure blijft behouden voor alle biopesticiden. In het voorstel worden de woorden "gewasbeschermingsmiddel(en) met een laag risico" telkens vervangen door "biopesticide(n)".

In de toelichting wordt de volgende zin toegevoegd: "In het geval dat de nieuwe Europese wetgeving zou verwijzen naar de categorie 'biocontrolemiddelen', zal dit project na goedkeuring van deze wetgeving worden herzien om hiermee rekening te houden."

Fed.3.9.2 Reflectie over het beïnvloeden van de prijzen van gewasbeschermingsmiddelen in functie van hun risicoprofiel

Er werden twaalf opmerkingen over dit voorstel geformuleerd:

1. *Het voorstel krijgt steun van de milieuorganisaties, omdat dit project effectief een grote impact zou kunnen hebben op de vermindering van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door het gebruik van alternatieven economisch interessanter te maken (#76-2 Inter Environnement Wallonie). BBL/Natuurpunt (#292-29) vraagt om nog ambitieuzere KSF's aan deze veelbelovende maatregel te verbinden.*
2. *Eén burger (#1506-1) verwijst naar de aanbeveling van de OESO om een taxatiesysteem in te voeren voor pesticiden (zoals in Denemarken) en stelt voor om dit project niet te beperken tot een haalbaarheidsstudie, maar ook een concrete fiscale strategie uit te werken.*
3. *Belplant (#774-38) neemt een meer afwachtende houding aan en vraagt het voorstel te verduidelijken:*
  - a. *Gaat het over de bestaande jaarlijkse financiële bijdrage, die producenten moeten betalen, of over de prijs voor de eindgebruiker, die kadert binnen een commerciële context? De jaarlijkse bijdragen hangen nu al af van hun gevarenprofiel gekoppeld aan het gebruik (deze koppeling is het risicoprofiel).*
  - b. *Welke producten worden beschouwd als 'producten met een beperkte impact'?*
  - c. *Bedoelt men met 'stimuleren' het verlagen van de bijdragen voor bepaalde producten? Het verhogen van de bijdragen voor andere producten zou eerder een ontmoedigende strategie zijn in plaats van een stimulerende strategie.*
  - d. *Welke opties zal de haalbaarheidsstudie onderzoeken? Is er ook een impactanalyse voorzien?*
  - e. *Een dergelijke denkoefening kan niet los gezien worden van de snelle daling van de gereedschapskoffer voor sommige teelt-plaag combinaties en het online beschikbaar zijn van middelen die niet volgens het legale parcours de Belgische gebruiker bereiken, al dan niet intentioneel. Ook andere factoren moeten*

in rekening gebracht worden, zoals anti-resistentiestrategieën, werkzaamheid, het al dan niet beschikbaar zijn van alternatieven en het belang voor IPM.

- f. *Welke link is er met het voorgestelde actiepunt Fed.3.7.2: dienen de daarin voorgestelde criteria om de haalbaarheid van het financiële luik te faciliteren?*
4. *Ook IBMA (#1424-1) vraagt de term ‘minder/beperkte impact’ exact te definiëren en daarbij rekening te houden met de risico-evaluatie, die meer bepalend is voor de impact van een product dan de gevarensymbolen op de toelatingsakte.*
  5. *FWA (#1327-1) vindt dat de haalbaarheidsstudie ook rekening moet houden met de mogelijke impact op import als gevolg van een verlies aan concurrentievermogen van de Belgische landbouw, evenals met de resistentieproblematiek. Ook de economische haalbaarheid (meerkost voor eindgebruikers) moet worden onderzocht.*
  6. *PROTECT’eau (#1444-1) vraagt om ook de risico’s voor water in rekening te brengen. De kostprijs van eventuele chemische alternatieven om het gebruik van bepaalde probleemstoffen voor de waterkwaliteit te vermijden (bijv. terbutylazine, metazachloor) vormt vaak een groot obstakel.*
  7. *Een burger (#1148-1) is van mening dat een extra belasting niet nodig is omdat gewasbeschermingsmiddelen reeds onderworpen zijn aan strenge normen en gebruiksbepalingen (bijv. niet gebruiken tijdens de bloei), die worden vastgesteld tijdens het toelatingsproces. Binnen de beperkingen van het etiket is het gebruik dus veilig, waarom dan nog een extra belasting opleggen?*
  8. *Twee burgers uiten hun bezorgdheid over de mogelijke gevolgen van een dergelijke maatregel voor de professionele land- en tuinbouwers:*
    - a. *Eén burger (#1165-1) vreest dat deze maatregel vooral de professionele gebruikers zal straffen en vindt het naïef om te denken dat een verhoging van de jaarlijkse bijdrage de professionele gebruikers zou ontmoedigen. Deze persoon vreest dat dit eerder zal leiden tot een verdere intensivering van de landbouw en tot nog meer gebruik van gewasbeschermingsmiddelen omdat dit alleen nog economisch haalbaar zal zijn bij aankoop van grotere hoeveelheden tegelijk (omdat men dan korting krijgt).*
    - b. *Een andere burger (#1512-1) merkt op dat de productkeuze wordt bepaald door een probleem in het gewas. Door de intrekking van meer en meer werkzame stoffen zijn er steeds minder alternatieven beschikbaar voor een bepaalde ziekteverwekker of ziekte in een bepaalde teelt. Deze persoon verwacht dat het opleggen van een "belasting" gekoppeld aan de pictogrammen op het etiket het gebruik niet zal beperken. Het effect zal eerder zijn dat het gewas niet meer winstgevend wordt en moet worden opgegeven.*
  9. *De HGR (#9698-37) is blij met dit initiatief, maar wijst ook op het belang van de beschikbaarheid van voldoende effectieve alternatieven. Daarnaast vraagt de HGR om voldoende middelen vrij te maken in België om studies te financieren die het mogelijk maken de blootstelling van de bevolking in kaart te brengen en het risicoprofiel van de gewasbeschermingsmiddelen te bepalen, bijv. monitoring van blootgestelde groepen (o.a. landbouwers, zie AGRICAN in Frankrijk), toxicovigilantiestudies en regelmatige herzieningen op basis van nieuwe literatuur.*
  10. *CRB/FRDO/BrcV (#885-41) vragen dat de stakeholders betrokken worden bij het denkproces.*

Gewasbeschermingsmiddelen worden pas toegelaten wanneer de risico-evaluatie heeft aangetoond dat ze op een veilige manier kunnen worden toegepast. Om het risico aanvaardbaar te houden zijn er voor sommige producten echter zeer strenge risicobeperkende maatregelen nodig, terwijl dit voor andere producten niet hoeft. Dit project moet gezien worden als een reflectie over hoe de federale overheid de prijs van gewasbeschermingsmiddelen zou kunnen beïnvloeden om professionele gebruikers aan te moedigen om steeds te kiezen voor de producten met het meest gunstige risicoprofiel.

Uit de ontvangen opmerkingen blijkt dat het enthousiasme van de milieuverenigingen niet door iedereen wordt gedeeld. Dit is begrijpelijk, aangezien het hier één van de meest vernieuwende voorstellen uit het programma betreft. Bovendien werd het projectvoorstel bewust ruim geformuleerd om de nodige ruimte te geven aan een 'out of the box' benadering van deze kwestie.

De uiteindelijke bedoeling is dus om de prijs voor de eindgebruiker te gaan beïnvloeden, en niet om de jaarlijkse bijdragen voor de industrie te wijzigen. Het stimuleren van de keuze voor bepaalde producten zal logischerwijze samengaan met het ontmoedigen van de keuze voor andere producten. Het bijenpictogram kan één van de criteria zijn, maar dit moet dus nog onderzocht worden.

Waar nodig kunnen de verschillende stakeholders worden geraadpleegd in de loop van het onderzoek. De onafhankelijkheid van het onderzoek moet echter steeds gegarandeerd blijven.

De ontvangen commentaren zijn relevant en moeten worden meegenomen vanaf de start van deze studie. Op basis van deze opmerkingen lijkt een wijziging van de voorgestelde aanpak nodig om alle belangrijke factoren in rekening te kunnen brengen en dient er meer tijd te worden voorzien om de studie grondig te kunnen uitvoeren. Daarom wordt het projectvoorstel volledig herwerkt, zoals hieronder voorgesteld.

Het voorstel wordt als volgt aangepast:

- In het doel wordt gespecificeerd dat het gaat om het risicoprofiel "[voor de gezondheid van mens, dier en het leefmilieu](#)".
- De actie wordt vervangen door:
  - "[Reflectie over:](#)"
    - o [de criteria, die gebruikt kunnen worden om het risicoprofiel van gewasbeschermingsmiddelen te bepalen;](#)
    - o [de gewasbeschermingsmiddelen die in aanmerking kunnen komen voor een financieel voordeel ten opzichte van andere gewasbeschermingsmiddelen;](#)
    - o [mogelijke scenario's voor het beïnvloeden van de prijzen.](#)

[Economische haalbaarheidsstudie, met inbegrip van een effectbeoordeling van de verschillende scenario's.](#)"

- De KSF wordt als volgt aangepast: "[Reflectie afgewerkt in 2024. Uitvoering van een haalbaarheidsstudie in 2025.](#)"
- De toelichting wordt vervangen door:

"[Het eerste luik van dit project is een reflectie die bestaat uit drie delen:](#)

- o [Rekening houdend met de beschikbare gegevens zal in eerste instantie worden onderzocht welke criteria bruikbaar kunnen zijn bij het bepalen van het risicoprofiel van een product. Het risicoprofiel omvat alle risico's voor de gezondheid van mens, dier en het milieu. Hierbij zal ook worden nagegaan of deze criteria voor alle gewasbeschermingsmiddelen beschikbaar zijn en of ze gemakkelijk verzameld kunnen worden. Daarna moet worden onderzocht hoe de verschillende criteria gecombineerd kunnen worden om het globale risicoprofiel van een product te bepalen.](#)
- o [Vervolgens dient te worden onderzocht welke gewasbeschermingsmiddelen in aanmerking kunnen komen voor een financieel voordeel ten opzichte van andere en waarom. Het risicoprofiel uit de vorige stap zal hierbij een belangrijke factor zijn, maar daarnaast moet ook worden onderzocht hoe er rekening gehouden kan worden met andere factoren, zoals de beschikbaarheid van voldoende alternatieven, de resistentieproblematiek, het belang voor IPM en de bruikbaarheid in de biologische teelt.](#)
- o [Tenslotte zullen er een aantal scenario's voor het beïnvloeden van de prijzen worden gedefinieerd. Bij voorkeur wordt vertrokken vanuit het bestaande systeem van de jaarlijkse bijdragen⁴⁰, op basis waarvan verschillende scenario's kunnen worden voorgesteld. Deze scenario's zullen onderzocht worden in het tweede luik van de studie.](#)

[Dit eerste luik van de studie zal in 2023-2024 worden uitgevoerd door experts van de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten.](#)

[Het tweede luik omvat een economische haalbaarheidsstudie, met inbegrip van een impactanalyse van de verschillende scenario's. Uit deze studie moet blijken of de rendabiliteit van bepaalde gewassen in het gedrang kan komen.](#)

⁴⁰ <https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/toelatingsprocedure/retributies-en-bijdragen>

Dit tweede luik zal worden uitbesteed aan een externe onderzoeksinstituting en zal worden uitgevoerd in 2025.

Onder de voorwaarde dat de onafhankelijkheid van het onderzoek steeds gegarandeerd blijft, zullen de stakeholders tijdens het onderzoek geraadpleegd worden."

Fed.3.11.1 Tussentijdse evaluatie van het federale reductieplan 2023-2027

Vier opmerkingen hebben betrekking op deze actie: FWA (#1344-1) en CRB/FRDO/BrcV (#885-42) vragen verduidelijking over de procedure die gevolgd zal worden bij deze tussentijdse evaluatie. De HGR (#9698-40) vraagt om aan te geven op basis van welke criteria de evaluatie van het FRPG zal worden uitgevoerd: kijkt men hiervoor enkel naar de verschillende acties, of wordt daadwerkelijk ook de vermindering van het gebruik en de impact van gewasbeschermingsmiddelen door het FRPG in kaart gebracht? CRB/FRDO/BrcV (#885-43) stellen voor een kwalitatief en kwantitatief overzicht te maken van de reeds ondernomen en lopende acties binnen en buiten het NAPAN sinds 2009, zowel voor professioneel als niet-professioneel gebruik.

De tussentijdse evaluatie is bedoeld om een stand van zaken op te maken van de uitvoering van het programma, zodat waar nodig kan worden bijgestuurd. Het is dus niet de bedoeling om daarbij een volledige evaluatie van de reeds bekomen resultaten op te stellen. Dit zal worden verduidelijkt in de toelichting.

De procedure omvat het opstellen van een rapport (stand van zaken en evaluatie hiervan), de interne bespreking van dit rapport binnen de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten, de bespreking binnen het strategisch comité waarin de betrokken federale kabinetten zijn vertegenwoordigd (Volksgezondheid, Landbouw, Leefmilieu, Economie en Werk) en tenslotte de publicatie van het rapport op Fytoweb.

Los daarvan zijn de federale en gewestelijke overheden ook van plan om een globale evaluatie van de resultaten van het NAPAN op te stellen en vervolgens een gezamenlijke toekomstvisie voor België uit te werken. Deze acties werden toegevoegd aan de projecten Bel.3.10.1 en Bel.3.11.2. Voor meer informatie wordt verwezen naar punt 5.4 van de sectie 'Algemene opmerkingen'.

Deze actie wordt als volgt verduidelijkt: de KSF wordt vervangen door "[Publicatie van het evaluatierapport op Fytoweb tegen eind 2025.](#)"

De toelichting wordt als volgt aangevuld: "[De tussentijdse evaluatie is bedoeld om een stand van zaken op te maken van de uitvoering van het programma, zodat waar nodig kan worden bijgestuurd, met name:](#)

- [Het activeren van acties die achterlopen op schema en het aanpassen van de planning waar nodig, teneinde alle doelstellingen tegen het einde van het programma \(2027\) te kunnen behalen;](#)
- [Het aanpassen van projecten in functie van nieuwe evoluties, bijvoorbeeld nieuwe wetgeving waarmee rekening gehouden moet worden.](#)

Het is niet de bedoeling het programma ingrijpend te wijzigen tijdens de tussentijdse evaluatie.

Het resultaat van de herziening van EU-richtlijn 2009/128, die in juni 2022 van start is gegaan, zal de startdatum van het nieuwe NAPAN bepalen. Als deze datum vóór eind 2027 valt, dan moeten sommige projecten van het programma 2023-2027 in het nieuwe programma worden afgewerkt."

Bijlage: ontwerpprogramma voorgelegd ter raadpleging

Hierna vindt u het ontwerpprogramma zoals het ter raadpleging werd voorgelegd tussen 17 januari en 20 maart 2022.

Het afgewerkte programma is beschikbaar op Fytoweb via de volgende link:

<https://fytoeweb.be/nl/reductieplan/chronologie/het-huidige-programma>

Plan Fédéral de Réduction des Produits phytopharmaceutiques

Federaal ReductiePlan voor Gewasbeschermingsmiddelen

Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen (FRPG) – ontwerpprogramma 2023-2027

Openbare raadpleging 17 januari - 20 maart 2022

Inleiding

Het Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen (FRPG) maakt deel uit van het Nationaal Actieplan voor de Reductie van Pesticiden (NAPAN) en wordt gecoördineerd door de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

Het FRPG omvat enerzijds federale acties (aangeduid met de afkorting 'Fed.'), die door de federale overheid worden uitgevoerd, en anderzijds nationale acties (aangeduid met de afkorting 'Bel.'), die de federale en gewestelijke overheden gezamenlijk uitvoeren.

Om de vijf jaar wordt een nieuw programma opgesteld. In dit document vindt u het ontwerpprogramma voor de periode 2023-2027, waarvoor de publieksraadpleging loopt van 17 januari tot en met 20 maart 2022 via het online platform napan.mijnopinie.belgium.be.

Sommige acties zijn een verderzetting van de acties die al worden uitgevoerd binnen het huidige [FRPG 2018-2022](#), andere acties zijn nieuw.

Contactgegevens

FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu
DG APF - Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten
Galileelaan 5 bus 2, 1210 Brussel
napan@health.fgov.be
<https://fytoweb.be/nl/reductieplan>

Evaluatie van het huidige federale programma (stand van zaken januari 2022)

Het FRPG ontwerpprogramma 2023-2027 werd opgesteld na overleg met de stakeholders (via de NAPAN Adviesraad) en is gebaseerd op een evaluatie van de tussentijdse resultaten van het huidige programma 2018-2022. Deze evaluatie wijst op de volgende trends:

- Het beheer van de fytolicensie op federaal niveau is efficiënt. Noodzakelijke beslissingen en prioritaire onderwerpen worden op regelmatige basis besproken binnen de Werkgroep Fytolicensie. Beslissingen worden geformaliseerd via de NAPAN Task Force.
- Wederzijdse erkenning van fytolicensies met de buurlanden is overeengekomen en voor zover mogelijk vastgelegd.
- Het Callcenter werkt, de kwaliteit van de antwoorden is voldoende, maar het aantal oproepen is nog steeds erg laag. Er moet nog een nieuw protocol worden geïmplementeerd waarin de werkings- en controleregelingen worden vastgelegd.
- De verplichte informatie in het verkooppunt is goed geregeld en de herziening van de communicatieboodschappen gebeurt op adequate wijze. Vanwege de door de gezondheidscrisis opgelegde prioriteiten werden de controles in 2020 opgeschort.
- Verplichte informatie op online verkoopsites moet nog worden gecontroleerd (door DG Leefmilieu).
- Uit controles blijkt dat professionele producten worden afgeleverd aan gebruikers met een fytolicensie.
- De zoektocht naar een gemeenschappelijke operationele definitie van de 'minst risicovolle' gewasbeschermingsmiddelen (biopesticiden, biocontrolemiddelen, stoffen met een laag risico, enz.) heeft geleid tot de toepassing van het concept van gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico, dat al bestond in de Europese wetgeving (artikel 47 van Verordening 1107/2009), maar nooit was toegepast.
- Evenwichtige algemene informatie is beschikbaar en bijgewerkt op Fytoweb.
- De monitoring van accidentele blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen wordt uitgevoerd voor zowel amateurs als professionals in het kader van de toxicovigilantiestudie.
- Chronische blootstelling van de bevolking wordt gedocumenteerd door epidemiologische studies. Hoewel chronische blootstelling in verband is gebracht met negatieve effecten op de gezondheid, blijkt uit een wetenschappelijke synthese van deze studies dat ze, gezien hun duur, hun zeldzaamheid en hun talrijke methodologische beperkingen, geen beoordeling mogelijk maken van het huidige risiconiveau voor lange-termijngezondheidseffecten van deze chronische blootstelling. In het programma 2023-2027 krijgen de verbeteringen, die in het samenvattend rapport zijn geïdentificeerd, een vervolg.
- De analyse van de risico's die voortvloeien uit de voeding van de Belgen in combinatie met de residuen van gewasbeschermingsmiddelen die worden aangetroffen in groenten en fruit op de Belgische markt is aan de gang.
- Nieuwe bufferzones ten opzichte van omwonenden, omstanders en oppervlaktewater werden opnieuw gedefinieerd en voorgesteld aan de gewestelijke overheden. Voor de bufferzone met betrekking tot omwonenden en omstanders deden zich verschillende moeilijkheden voor bij de uitvoering op federaal niveau. Het gewestelijke beleidsniveau lijkt meer geschikt om maatregelen te ontwikkelen om bewoners en omstanders te beschermen. Het project over de bufferzone langs oppervlaktewater is in ontwikkeling (op federaal niveau) en wordt voortgezet in het programma 2023-2027.
- Deelname aan het bijenplan werd verzekerd en de doelstellingen die via het FRPG aan de Dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten zijn toegewezen, zijn gerealiseerd.
- Het keuringsprogramma voor toepassingsapparatuur van gewasbeschermingsmiddelen voldoet aan de Europese eisen. De uitbreiding van het keuringsprogramma naar categorieën van toepassingsapparatuur die afwijken van de huidige verplichting is lopende.
- Herbiciden voor niet-professioneel gebruik zijn uit de handel genomen met uitzondering van basisstoffen, gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico en biopesticiden (van natuurlijke oorsprong).
- Opslagfaciliteiten worden regelmatig geïnspecteerd en geconstateerde problemen worden opgevolgd en verholpen.

- In het toelatingsproces voor het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen wordt voorrang gegeven aan de aanvragen voor biopesticiden. Het aanbod van deze producten op de Belgische markt groeit gestaag.
- De samenstelling en redactie van het NAPAN Dashboard is al vele jaren aan de gang. Er zijn flinke vorderingen gemaakt met het oog op publicatie in 2022.
- België neemt actief deel aan de ontwikkeling van Europese indicatoren.
- Het NAPAN staat onder toezicht van de NAPAN Task Force, die zich waar nodig baseert op de adviezen van de NAPAN Adviesraad.
- Het FRPG-programma werd halverwege de looptijd herzien.

De volgende projecten zijn opgenomen in ontwerpwetgeving die nog in ontwikkeling is:

- De vermindering van puntbronvervuiling door het Close Transfer System (gesloten vulsysteem voor het overbrengen van gewasbeschermingsmiddelen van de verpakking naar de spuit tank zonder morsen of spatten);
- Het automatisch verstrekken van handschoenen aangepast aan de producten die verkocht worden aan niet-professionele gebruikers;
- De verplichting om gewasbeschermingsmiddelen in vaste vorm, die vóór toepassing moeten worden verdund (WP, WG,...), uitsluitend in wateroplosbare zakjes ter beschikking te stellen;
- Het uit de handel nemen van gemengde producten (herbiciden + meststof en/of antimos of insecticide/acaricide + fungicide,...) voor niet-professioneel gebruik;
- Het verbod op promotie van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik met uitzondering van basisstoffen, producten met een laag risico en biopesticiden.

In afwachting van een Europese beslissing is één project on hold gezet:

- Intrekking van de toelatingen voor slakkenkorrels op basis van metaldehyde.

Volgende projecten zijn nog lopende:

- De publieksraadpleging over het NAPAN 2023-2027 programma;
- Standaardisatie van etiketten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik;
- De aankoopgids voor nieuwe "duurzame" toepassingsapparatuur.

Ontwerpprogramma 2023-2027 van het FRPG: inhoudsopgave

1.	Opleiding voor professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen	5
1.1	Implementatie van het Belgische certificeringssysteem “Fytollicentie”	5
2.	Verkoop van gewasbeschermingsmiddelen	5
2.1	Algemene informatie beschikbaar in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor amateurgebruik.....	5
2.2	Beschikbaarheid van gecertificeerde voorlichters in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor het brede publiek.....	7
2.3	Gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik enkel verkrijgbaar voor houders van een fytollicentie	7
3.	Informatie en bewustmaking over pesticiden en alternatieven.....	8
3.1	Verstrekken van evenwichtige informatie over pesticiden en alternatieven.....	8
3.2	Systemen voor het verzamelen van informatie over gevallen van vergiftiging	8
4.	Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen.....	11
5.	Aankondiging van bespuitingen aan potentieel blootgestelde personen	11
6.	Bescherming van het aquatisch milieu	11
7.	Vermindering van de risico’s in specifieke gebieden.....	12
7.1	Gebieden die gebruikt worden door het brede publiek of door kwetsbare groepen	12
7.2	Bescherming van fauna en flora	12
8.	Hantering/opslag van gewasbeschermingsmiddelen en hun verpakking/restanten	13
9.	Geïntegreerde gewasbescherming (IPM – Integrated Pest Management)	13
9.1	Bevorderen van lage-inputsystemen zoals IPM en biologische landbouw	13
9.2	Scheppen van de nodige omstandigheden om de implementatie van IPM te bevorderen.....	14
10.	Indicatoren	15
11.	Beheer en opvolging van het plan	15

1. Opleiding voor professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen

1.1 Implementatie van het Belgische certificeringssysteem “Fytolicensie”

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.1.1	Efficiënt administratief beheer van de fytolicensie.	Behandeling van de aanvragen voor nieuwe fytolicensies en voor vernieuwing van bestaande fytolicensies. Via de Werkgroep Fytolicensie opvolging met overheden en stakeholders, en bijsturing van de procedures naar behoefte. Opvolgen van de evoluties via jaarverslagen.	Online registratie van fytolicensies binnen de afgesproken deadlines. Up-to-date houden van de informatie op de Fytoweb website.

De fytolicensie is het verplichte certificeringssysteem voor ongeveer 75.000 professionele gebruikers, distributeurs en voorlichters van gewasbeschermingsmiddelen. De dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten staat in voor het administratieve beheer van dit systeem en verleent de fytolicensies via een online aanvraag. Voor meer informatie, zie <https://fytoweb.be/nl/fytolicensie>.

2. Verkoop van gewasbeschermingsmiddelen

2.1 Algemene informatie beschikbaar in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor amateurgebruik

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.2.1	Beschikbaarheid van correcte informatie in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik. Ten minste om de vijf jaar de officiële communicatieboodschap vernieuwen en actualiseren. De creativiteit van de dealers op het gebied van communicatie stimuleren.	Ontwikkeling van een nieuwe communicatiecampagne voor de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik. Deelname van de distributiesector stimuleren, bijvoorbeeld door middel van een wedstrijd.	Communicatiecampagne in 2026.

In het kader van de eerdere programma's van het NAPAN werden er reeds richtlijnen ontwikkeld met betrekking tot de informatie die beschikbaar moet zijn in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor amateurgebruik. Meer informatie over de verplichtingen waaraan de distributeurs nu reeds moeten voldoen vindt u op www.info-pesticide.be.

De nieuwe communicatiecampagne zal ontwikkeld worden rekening houdend met:

- *De aanbevelingen in de “[Praktische gids over een goed gebruik van pesticiden en over alternatieven](#)”;*
- *De resultaten van de enquête, die in 2024 zal worden uitgevoerd om de kennis van niet-professionele gebruikers over pesticiden en hun alternatieven te onderzoeken (Fed.3.2.2).*

Specifieke aandacht zal gaan naar het informeren van niet-professionele gebruikers over de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, over mogelijke negatieve effecten op de biodiversiteit en over de mogelijke alternatieven.

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.2.1	Controle op de beschikbaarheid van de verplichte informatie in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor niet-professioneel gebruik. Regelmatige controles op de onlineverkoop.	Regelmatige inspectie van verkooppunten en publicatie van de resultaten van deze inspecties. Opvolging van inbreuken volgens de wettelijke procedure en zo nodig via <i>ad hoc</i> overleg met de distributiesector.	Uitvoering van controles volgens het controleprogramma van de inspectiediensten. Evaluatie van de resultaten van deze controles.
<p><i>In het kader van de eerdere programma's van het NAPAN werden er reeds richtlijnen ontwikkeld met betrekking tot de informatie die beschikbaar moet zijn in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor amateurgebruik. Meer informatie over de verplichtingen waaraan de distributeurs nu reeds moeten voldoen vindt u op www.info-pesticide.be.</i></p> <p><i>Deze verplichtingen worden gecontroleerd door middel van een adequate controleprocedure. De controles worden opgenomen in het jaarlijks inspectieprogramma van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.</i></p>			
Fed. 3.2.2	Beoordelen van de impact van advies aan niet-professionele gebruikers. Identificatie van kennislacunes.	Monitoring van de verwachte kennis van amateurtuiniers over pesticiden en hun alternatieven, en van de evolutie van deze kennis sinds het vorige onderzoek in 2019.	<i>Ad hoc</i> enquête in 2024.
<p><i>Via de verplichte informatie, die beschikbaar moet zijn in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor amateurgebruik (zie www.info-pesticide.be), tracht de overheid niet-professionele gebruikers correct te informeren over de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en over mogelijke alternatieven, overeenkomstig de aanbevelingen in de "Praktische gids over een goed gebruik van pesticiden en over alternatieven".</i></p> <p><i>Door middel van een representatieve steekproef zal worden nagegaan of deze boodschappen de doelgroep bereiken. De resultaten zullen gebruikt worden bij de ontwikkeling van de nieuwe communicatiecampagne in 2026 (Bel.3.2.1).</i></p>			

2.2 Beschikbaarheid van gecertificeerde voorlichters in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor het brede publiek

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.2.3	Verzekeren dat het Callcenter correcte informatie verstrekt. Interesse in het Callcenter vergroten.	Ondersteuning van het Callcenter door een Comité dat de kwaliteit van de gegeven antwoorden analyseert. Inspectie van het Callcenter, om na te gaan of de telefoongesprekken correct worden opgenomen en geregistreerd in het jaarverslag. Implementatie van een extra rol van het Callcenter: het helpen van niet-professionele gebruikers met dosisberekeningen.	Opvolging van de werking van het Callcenter volgens het afgesproken protocol. 'Helpdesk' voor dosisberekeningen, inclusief communicatie naar het grote publiek.

Niet-professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen kunnen met vragen over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen terecht bij een Callcenter op het gratis nummer 0800 62 604. Dit Callcenter is een initiatief van de producenten en de distributeurs van gewasbeschermingsmiddelen. Een Begeleidingscomité, waarin de bevoegde overheden vertegenwoordigd zijn, houdt toezicht op de werking van het Callcenter volgens de afspraken in het protocol van 2020.

De correcte werking van het Callcenter wordt gecontroleerd door middel van een adequate controleprocedure. De controles worden opgenomen in het jaarlijks inspectieprogramma van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu.

2.3 Gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik enkel verkrijgbaar voor houders van een fytolicensie

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.2.4	Controleren dat gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik enkel verkrijgbaar zijn voor houders van een fytolicensie.	Uitvoeren van controles in de verkooppunten van gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik, teneinde na te gaan of de verkopers de geldigheid van de fytolicensies controleren (via de registratie-webpagina) en elke verkoop correct registreren.	Uitvoering van controles volgens het controleprogramma van de inspectiediensten. Evaluatie van de resultaten van deze controles.

De toegang tot gewasbeschermingsmiddelen voor professioneel gebruik is beperkt tot de houders van een [fytolicensie](#) P2 of P3. Verkopers dienen de geldigheid van de fytolicensie te controleren (in het online register) en moeten elke verkoop registreren. Er worden regelmatig controles uitgevoerd door de inspectiediensten om na te gaan of deze verplichtingen door de verkopers correct worden nageleefd.

3. Informatie en bewustmaking over pesticiden en alternatieven

3.1 Verstrekken van evenwichtige informatie over pesticiden en alternatieven

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.3.1	Optimalisatie van de informatie voor het brede publiek beschikbaar op Fytoweb.	Evaluatie van de Fytoweb website als communicatiesysteem voor het brede publiek. Evaluatie van de samenhang van de informatie op Fytoweb met de informatie die beschikbaar is op andere bestaande officiële/onafhankelijke Belgische websites. Aanpassing van Fytoweb om de bruikbaarheid voor het brede publiek te optimaliseren.	Aanpassing van de Fytoweb-webpagina's voor het brede publiek uiterlijk in 2025. Permanente monitoring van het gebruik van de betrokken webpagina's (het aantal keer dat een pagina bekeken wordt).

De dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten tracht via de [Fytoweb](#) website het brede publiek te informeren over relevante onderwerpen die verband houden met haar bevoegdheden. Het project heeft tot doel na te gaan of deze informatie haar doelpubliek bereikt en of er verbeteringen mogelijk zijn, teneinde de gebruiksvriendelijkheid van Fytoweb voor het brede publiek te optimaliseren.

De communicatie via Fytoweb zal afgestemd worden op de informatie die beschikbaar is op de officiële websites van de gewestelijke overheden, rekening houdend met de bevoegdheidsverdeling in België. Fytoweb kan enkel informatie verstrekken die verband houdt met de federale bevoegdheden. De bevindingen van het project zullen worden besproken met de gewestelijke overheden, maar het aanpassen van de gewestelijke websites valt niet binnen de scope van dit project.

3.2 Systemen voor het verzamelen van informatie over gevallen van vergiftiging

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.3.1	Ondersteunen van de implementatie van een monitoring van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door professionele gebruikers.	Zorgen voor coherent beleid tussen de verschillende bevoegde overheden met betrekking tot de registratie van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen door professionele gebruikers en het verzamelen en doorgeven van deze informatie, om te voldoen aan de verplichtingen die worden opgelegd door de relevante EU-wetgeving, en om autoriteiten in staat te stellen maximaal gebruik te maken van de verkregen informatie.	Coördinatie van de activiteiten in overeenstemming met EU-deadlines.

Ref.	Doel	Actie	KSF
	<p><i>Overeenkomstig artikel 67 van EG-verordening 1107/2009 zijn professionele gebruikers nu reeds verplicht om registers bij te houden van de gewasbeschermingsmiddelen die zij gebruiken, met vermelding van de naam van het gebruikte gewasbeschermingsmiddel, het tijdstip van toepassing en de dosis, alsook het gebied en het gewas waarop het gewasbeschermingsmiddel werd gebruikt. Nieuwe EU-wetgeving zal de gebruikers in de toekomst verplichten om deze registers in elektronisch formaat bij te houden. Alle Lidstaten zullen hun gebruiksgegevens op nationaal niveau moeten verzamelen en doorgeven aan de Europese Commissie in het kader van de toekomstige SAIO-verordening (Statistics on Agricultural Input and Output).</i></p> <p><i>De implementatie van deze monitoring van het daadwerkelijke gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in België vereist een nauwe samenwerking tussen de verschillende bevoegde overheden. Daarnaast is het cruciaal dat de betrokken autoriteiten maximaal gebruik kunnen maken van de verkregen informatie in het kader van het beheer van de risico's verbonden aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.</i></p>		
Fed. 3.3.2	Voortzetting van de monitoring van de gevallen van acute vergiftiging van professionele en niet-professionele gebruikers.	<p>Toxicovigilantiestudie: opvolging van de Belgische gevallen van acute blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen.</p> <p>Communicatie naar het grote publiek door publicatie van een samenvatting van de resultaten op Fytoweb.</p> <p><i>De toxicovigilantiestudie registreert en analyseert oproepen naar het Antigifcentrum na acute blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen. In overleg met de betrokkene maakt de opvolging het mogelijk om de overheid te informeren over de voornaamste gevallen van acute vergiftiging. De overeenkomst met het Antigifcentrum wordt om de vier jaar vernieuwd.</i></p>	<p>Jaarlijks verslag.</p> <p>Samenvatting van de resultaten op de Fytoweb website.</p>
Fed. 3.3.3	Verbeteren van het preventieve risicobeheer voor professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen.	<p>Verbeteren van de communicatie over en het begrip van de benodigde persoonlijke beschermingsmiddelen bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.</p> <p>Communicatie over toxicovigilantie naar professionals.</p> <p>Verzamelen van informatie over ongevallen tijdens professionele opleidingen.</p> <p><i>Om ongevallen met gewasbeschermingsmiddelen te voorkomen dienen professionele gebruikers de nodige preventieve risicobeperkende maatregelen toe te passen. Dit project beoogt een betere communicatie naar professionals over het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen en over de resultaten van de toxicovigilantiestudie (Fed.3.3.2), bijvoorbeeld in het kader van de fytolicensing.</i></p> <p><i>Prevent Agri, lid van de NAPAN Adviesraad, meldt dat gevallen van acute vergiftiging door gewasbeschermingsmiddelen vaak worden besproken en gedocumenteerd tijdens haar opleidingen. Deze informatie zal verzameld worden, in samenwerking met Prevent Agri en andere instanties die beroepsopleidingen organiseren. Ook de gewestelijke bevoegde overheden zullen hier actief bij betrokken worden.</i></p>	<p>Jaarlijkse communicatie.</p> <p>Verzameling van feiten.</p>

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.3.4	Verbeteren van de evaluatie en het beheer van chronische risico's.	<p>Op de hoogte blijven van de wetenschappelijke vooruitgang over de chronische gezondheidseffecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, met focus op prospectieve studies (bijvoorbeeld AGRICAN).</p> <p>Specifieke projecten of samenwerkingsactiviteiten ontwikkelen met regionale, federale en Europese instellingen en autoriteiten, om beleidsmakers en onderzoeksinstellingen te informeren en bewust te maken van de noodzaak en kansen voor (het financieren van) initiatieven die gericht zijn op:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het benutten van de output van de monitoring van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (Bel.3.3.1) om een nauwkeurigere schatting te bekomen van de chronische blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen; - het verbeteren of initiëren van de registratie voor een breder scala aan nadelige gezondheidseffecten (kanker, vruchtbaarheidseffecten, ontwikkelingsstoornissen,...); - het beoordelen van het mogelijke verband tussen chronische blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen en nadelige gezondheidseffecten, onder andere door het gebruik van biomonitoring data. 	Publicatie van een geactualiseerd rapport over de wetenschappelijke monitoring op Fytoweb in 2026. Initiëren van specifieke projecten of samenwerkingsactiviteiten in 2025-2027.

In het kader van het NAPAN programma voor 2018-2022 werd een monitoring opgestart van de wetenschappelijke ontwikkelingen in verband met de chronische gezondheidseffecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De resultaten werden in oktober 2021 gepubliceerd op Fytoweb (<https://fytoweb.be/nl/reductieplan/nadenkenontwikkelen/chronische-intoxicatie>).

Deze monitoring zal verdergezet worden, met focus op prospectieve studies zoals de AGRICAN-studie. Deze studie onderzoekt sinds 2005 het verband tussen beroepsmatige blootstelling in de landbouw en het risico op kanker in Frankrijk. Ook andere chronische ziekten worden bestudeerd, zoals bepaalde neurodegeneratieve ziekten (ziekte van Parkinson en Alzheimer) en aandoeningen van de luchtwegen (astma, chronische bronchitis). Voor meer informatie, zie <https://www.agrican.fr/>.

Daarnaast zal er ook getracht worden om projecten of samenwerkingen op te starten met als doel de chronische blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen nauwkeuriger te kunnen inschatten, de registratie van nadelige gezondheidseffecten te verbeteren en het verband tussen beide te evalueren.

4. Inspectie van de uitrusting die wordt gebruikt voor de toepassing van gewasbeschermingsmiddelen

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.4.1	Regelmatige inspectie van alle apparatuur die een aanzienlijk potentieel risico inhoudt.	Behoud van de inspecties van de uitrusting voor professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op regelmatige tijdstippen. Uitbreiding van de inspecties naar andere apparatuur die een potentieel risico inhoudt. Opvolging van de evolutie van de inspecties door middel van jaarverslagen.	Inspectie van alle apparatuur die een significant risico inhoudt volgens de aanbevolen intervallen. Jaarlijkse publicatie van de inspectieresultaten op de website van het FAVV.

Sinds 1995 wordt de apparatuur voor professioneel gebruik van gewasbeschermingsmiddelen om de drie jaar gecontroleerd (<https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/gebruik/professionele-gebruiker/uitrusting>). Deze inspecties worden voortgezet. In het kader van de eerdere programma's van het NAPAN werd een onderzoeksproject uitgevoerd met als doel de inspectieschema's te vervolledigen voor bepaalde specifieke types van spuittoestellen (de SIRA-APESTICON studie). Bepaalde types toestellen werden hierbij als potentieel risicovol aangemerkt en dienen in de toekomst eveneens geïnspecteerd te worden overeenkomstig de aanbevelingen van deze studie.

5. Aankondiging van bespuitingen aan potentieel blootgestelde personen

Voor dit thema uit Richtlijn 2009/128/EG zijn er geen federale acties.

6. Bescherming van het aquatisch milieu

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.6.1	Implementatie van een reactief risicobeheer via emissiereductieplannen voor probleemstoffen.	Implementatie en verbetering van het 'Charter voor aanpak overschrijdingen toetsingswaarden gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater in België', in samenwerking met de sectoren. Communicatie naar het publiek.	Evaluatie van de impact van de reductieplannen (voldoende reductie bekomen – verdere actie indien nodig).

Op basis van het 'Charter voor aanpak overschrijdingen toetsingswaarden gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater in België' (zie <https://fytoweb.be/nl/reductieplan/structurele-wijzigingen/charter-voor-aanpak-overschrijdingen-toetsingswaarden>) worden Emissiereductieplannen (ERP) uitgewerkt voor bepaalde werkzame stoffen die in te hoge concentraties in het oppervlaktewater worden aangetroffen. Dit proces werd opgestart in het kader van het NAPAN programma voor 2018-2022 en zal voortgezet worden onder het nieuwe programma.

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.6.2	Implementatie van een nieuw bufferzonebeleid ter bescherming van waterorganismen.	Implementatie van een permanente bufferzone langs oppervlaktewater via federale wetgeving. Mogelijke ondersteuning voor professionals. Communicatie naar het publiek.	Implementatie voor 2025. Communicatie voor 2026.
<i>Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de buurt van oppervlaktewater kan risico's inhouden voor de waterorganismen aanwezig in het oppervlaktewater. Ter bescherming van deze waterorganismen zal een permanente bufferzone langs oppervlaktewater worden ingevoerd via federale wetgeving.</i>			

7. Vermindering van de risico's in specifieke gebieden

7.1 Gebieden die gebruikt worden door het brede publiek of door kwetsbare groepen

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.7.1	Harmonisatie van het beleid met betrekking tot gebieden die gebruikt worden door het brede publiek of door kwetsbare groepen.	Coördinatie van gewestelijke maatregelen ter bescherming van omwonenden en omstanders. Implementatie via gewestelijke wetgeving. Mogelijke ondersteuning voor professionals. Communicatie naar het publiek.	Permanente coördinatie.
<i>Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op percelen die grenzen aan woongebieden kan risico's inhouden voor omwonenden en voorbijgangers. De bevoegde gewestelijke overheden zullen samenwerken om risicobeperkende maatregelen in te voeren ter bescherming van omwonenden en omstanders.</i>			

7.2 Bescherming van fauna en flora

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.7.1	Inzicht verwerven in de relatie tussen het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de evolutie van bestuiverspopulaties.	Globale indicatoren van de druk van gewasbeschermingsmiddelen op bestuivers opstellen en hun correlatie met de karakteristieke indicatoren van de ecosysteemdienst bestuiving verifiëren, in samenwerking met de experts die betrokken zijn bij de nationale strategie inzake bestuivers.	Onderzoeksrapport.
<i>De dienst Gewasbeschermingsmiddelen en Bemestingsproducten beschikt over gegevens over de potentiële druk van gewasbeschermingsmiddelen. Dit is een combinatie van verkoopsgegevens en het ecotoxicologische profiel van werkzame stoffen. Om een gedocumenteerde analyse te verkrijgen van het verband tussen de parameters die kenmerkend zijn voor de evolutie van bestuivers en de druk die wordt uitgeoefend door gewasbeschermingsmiddelen, dient men de beschikbare gegevens te bestuderen om na te gaan of de veranderingen in de druk, die in de afgelopen jaren zijn geregistreerd, worden weerspiegeld in een verandering in de parameters die relevant zijn voor de evolutie van de ecosysteemdienst bestuiving.</i>			

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.7.2	De gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen waarschuwen voor mogelijke risico's voor bestuivers.	Criteria vaststellen voor het vermelden van een nieuw pictogram 'gevaarlijk voor bijen' op de etiketten van gewasbeschermingsmiddelen die gevaarlijk kunnen zijn voor bijen. De nodige wetgeving ontwikkelen om de vermelding van dit pictogram op etiketten van gewasbeschermingsmiddelen op te leggen in België. Implementatie in overleg met de toelatingshouders. Communicatie naar gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen.	Goedkeuring van de nodige wetgeving. Implementatie op de toelatingsaktes en aanwezigheid van het nieuwe pictogram op de etiketten van de betreffende gewasbeschermingsmiddelen.

Het pictogram is bedoeld om de aandacht van de gebruikers te trekken, teneinde hen aan te moedigen het etiket te lezen en de dosering en eventuele risicobeperkende maatregelen, die op het etiket worden vermeld, te respecteren.

8. Hantering/opslag van gewasbeschermingsmiddelen en hun verpakking/restanten

Voor dit thema uit Richtlijn 2009/128/EG zijn er geen federale acties.

9. Geïntegreerde gewasbescherming (IPM – Integrated Pest Management)

9.1 Bevorderen van lage-inputsystemen zoals IPM en biologische landbouw

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.9.1	Gewasbeschermingsmiddelen voor biologische landbouw, basisstoffen en gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico beter zichtbaar maken op Fytoweb.	De gewasbeschermingsmiddelen die geschikt zijn voor gebruik in de biologische landbouw, de basisstoffen en de gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico duidelijk zichtbaar en gemakkelijk vindbaar maken op Fytoweb. Deze informatie up-to-date houden door middel van structurele informatie-uitwisseling tussen federale en gewestelijke overheden.	Geïmplementeerd in 2024.

Via Fytoweb > Gewasbeschermingsmiddelen > [Toelatingen raadplegen](#) kan men opzoeken welke gewasbeschermingsmiddelen in België zijn toegelaten voor een bepaalde toepassing. Momenteel is uit de opzoeken niet rechtstreeks af te leiden welke gewasbeschermingsmiddelen geschikt zijn voor gebruik in de biologische landbouw, welke basisstoffen toegelaten zijn voor een bepaald gebruik en welke producten als 'gewasbeschermingsmiddel met een laag risico' zijn geklasseerd.

De lijsten van gewasbeschermingsmiddelen geschikt voor gebruik in de biologische landbouw en van basisstoffen zijn reeds beschikbaar in afzonderlijke rubrieken (zie <https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/specifieke-middelen/biopesticiden/biologische-landbouw> en <https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/specifieke-middelen/basisstoffen>).

Er zal getracht worden deze producten duidelijker zichtbaar en gemakkelijker vindbaar te maken op Fytoweb, om gebruikers te helpen bij het maken van een keuze tussen verschillende toegelaten producten.

9.2 Scheppen van de nodige omstandigheden om de implementatie van IPM te bevorderen

Ref.	Doel	Actie	KSF
Fed. 3.9.1	De toelatingsprocedure voor gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico zo vlot mogelijk laten verlopen.	Prioritaire administratieve ondersteuning verlenen aan aanvragers van een toelating voor een gewasbeschermingsmiddel met een laag risico.	Fast-track procedure voor aanvragen tot toelating van gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico.
	<i>Sinds 2007 worden aanvragen voor het op de markt brengen van biopesticiden via een versnelde procedure behandeld en krijgen aanvragers aanvullende administratieve ondersteuning om hen door de complexe toelatingsprocedure te begeleiden. Dit beleid wordt verdergezet voor alle gewasbeschermingsmiddelen met een laag risico om de beschikbaarheid van deze gewasbeschermingsmiddelen aanzienlijk te vergroten in vergelijking met andere gewasbeschermingsmiddelen.</i>		
Fed. 3.9.2	De prijs van gewasbeschermingsmiddelen linken aan hun risicoprofiel (voor menselijke gezondheid en niet-doelsoorten, in het bijzonder bestuivers).	Onderzoeken hoe het bestaande systeem van jaarlijkse bijdragen aangepast zou kunnen worden, met de bedoeling om via dit systeem professionele gebruikers te sturen in de richting van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met minder impact, rekening houdend met bestaande ervaringen. Deze actie zal worden uitgevoerd door middel van een haalbaarheidsstudie (inclusief een effectbeoordeling van de verschillende opties).	Haalbaarheidsstudie afgewerkt in 2023.
	<i>Jaarlijks worden door de toelatinghouders van gewasbeschermingsmiddelen bijdragen betaald aan het Begrotingsfonds voor de grondstoffen en de producten. Deze bijdrage is evenredig aan de verkochte hoeveelheden en de risico's verbonden aan het gebruik van de producten. Meer informatie is beschikbaar op Fytoweb (zie https://fytoweb.be/nl/gewasbeschermingsmiddelen/toelatingsprocedure/retributies-en-bijdragen). Momenteel resulteert dit systeem in een relatief kleine meerkost voor de eindgebruiker. De haalbaarheidsstudie zal nagaan welke aanpassingen aan dit systeem mogelijk zijn om gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen aan te zetten om te kiezen voor producten met een beperkte impact op de menselijke gezondheid en niet-doelsoorten. Het pictogram 'gevaarlijk voor bijen', dat in actie Fed.3.7.2 zal worden ontwikkeld, zou bijvoorbeeld een bijkomend criterium kunnen zijn bij de berekening van de bijdrage. De impact en haalbaarheid van de verschillende opties zullen beoordeeld worden.</i>		

10. Indicatoren

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.10.1	De nationale indicatoren up-to-date houden en verder ontwikkelen ter ondersteuning van het beleid inzake gewasbeschermingsmiddelen.	Update en verdere ontwikkeling van het NAPAN Dashboard. Publicatie van de verzamelde indicatoren om de twee jaar.	Publicatie van het NAPAN Dashboard in 2023, 2025 en 2027.
<i>De indicatoren, die ontwikkeld werden tijdens het vorige NAPAN-programma, worden regelmatig geactualiseerd en verder verfijnd waar nodig.</i>			

11. Beheer en opvolging van het plan

Ref.	Doel	Actie	KSF
Bel. 3.11.1	De werking van de NAPAN Taskforce en de NAPAN Adviesraad blijven verzekeren.	Regelmatige vergaderingen. Opvolging van de voortgang van de acties in het kader van de EU Farm-to-Fork reductiedoelstellingen via de NAPAN Taskforce.	Elk trimester.
<i>Alle bevoegde overheden zijn betrokken bij de samenwerking en de coördinatie van het NAPAN via de NAPAN Taskforce. Belanghebbenden zijn betrokken via de NAPAN Adviesraad.</i>			
Bel. 3.11.2	Het publiek actief betrekken bij de besluitvorming aangaande het NAPAN.	Openbare raadpleging over het NAPAN programma 2028-2032 en communicatie hierover.	Openbare raadpleging in 2027.
<i>In 2027 zal het publiek geraadpleegd worden om het programma van het NAPAN te bepalen voor de periode 2028-2032.</i>			
Fed. 3.11.1	Tussentijdse herziening van het FRPG programma 2023-2027.	Tussentijdse evaluatie van het FRPG in 2025. Aanpassing van het programma waar nodig. Publicatie van het evaluatierapport.	Evaluatierapport in 2025.
<i>In 2025 zal een tussentijdse evaluatie van het Federaal Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen (FRPG) worden uitgevoerd. Het FRPG zal indien nodig worden aangepast. Er zal een rapport worden opgesteld over deze evaluatie.</i>			